

BÖRZSÖNYI HELYKÖN

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

XIV. évfolyam 2. szám, 2019 február

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Tartalom:

- Barna T. Attila:**Csömör; (vers) 3
Dr. Koczó József: Emlékeink az Esztergomi főegyházmegye egykori Honti főesperességének múltjából VI.; (képes helytörténeti írás) 4-13
Haász Irén:Mámort mámorra; (vers) 14
Dudás Sándor:Majd tavasz lesz...; (vers) 16
Csáky Károly:Ipolyhídvég az elős Csehszlovák Köztársaságbeli aprónyomtatványok és néhány levéltári adat tükrében I.; (képes helytörténeti írás) 18-24
Petrozsényi Nagy Pál:Az utolsó sárkány; (írás) 26-28
Kiss Anna Mária:Lejárt szavatosságú hogyvagyok;A padon ültünk 99' tavaszán; (versek) 30-31
Kuruc Tóth Tamás:A kis Bratianu; (írás) 32-42
Pohánka Erika:Bús rögök;Árvaház...; (vers) 44
Horváth Ödön:A Halál szekeren;Más valóságban;Ott a tűznél;A kikötőben; (versek) 46
Egry Artúr:Játékok;A gomb; (versek) 47
Kő-Szabó Imre:Szabad lelkek; (írás) 48
Székács László:Plátói karakterek; (vers) 49
Baráthi Ottó:Hatvan-Budapest-Salgótarján; (önéletrajzi visszaemlékezések) 50-64
Pribojszky Máttyás:Gondolatúnió II.; (írás) 66-75
Ilies Renáta:Egy fa panaszai; (vers) 76
Kovács T. István:Ki mit tud; (írás) 78-80
Fetykó Judit:Csalogató; (vers) 81
B. Tóth Klára:Ecsetre fel; (vers) 82
Végh Tamás:Új húsvét felé; (vers) 83
Siska Péter:Evangelium; (vers) 84
Kerekes Tamás:Német sztorik; (írások) 86-87
Ifj. Cservenák Mihály György:Szerlemény őrelem; (vers) 88-89
Dobrosi Andrea:Örökké ragyogjon; (vers) 90
Hörömpő Gergely:Évszakok; (vers) 91
H. Túri Klára:A mértéktelenség kísértése ellen; (vers) 92
Börzsönyi Erika:Legyőzte a tavasz; (vers) 93
Janeckó Györgyi:Tücsi életmentő almárium; (írás) 94-95
Debreczeny György:mindenesetre; (vers) 96
Elbert Anita:A varázsló boltja; (vers) 97
Bemutatjuk: Papp Péter bőrműves-rézműves; 98-107
Beszámoló:Pál Pista bácsi 100. Megemlékezés Tereskén; Furulyakészítő tanfolyam a Hagyományok Háza szervezésében; 108-121
Programajánló; 122-124
Könyvajánló; 125-129
Karaffa Gyula:ránc...; (vers) 130
Impresszum; 131

E havi számunkat a Rétságon élő és alkotó Papp Péter bőrműves-rézművestárgyainak fotóival díszítettük! Köszönet a képek közlési jogáért, köszönet a fotókért Veres Amandának! A Szerk.

BARNA T. ATTILA

Csömör

Tél van
Unott szerető egykedvűen
fekszik rám
Az ég
Köd-mellét számba adja
Meztelen testét egyre lassabban
Simogatom

Dr. KOCZÓ JÓZSEF

Emlékeink az Esztergomi főegyházmegye egykori Honti főesperességének múltjából VI.

12. A reformáció és a katolikus belső megújulás kora

A hitújítás jelentkezése a Felvidéken

Luther Márton 1517. október 31-én Wittenbergben közzétett tételei és tanítása már az 1520-as évek elején erősen vegyes visszhangra találtak Magyarországon.

Szatmári György esztergomi érsek 1521-ben mindenütt kihirdettette a Luther ellen kiadott pápai bullát. A magyarországi német polgárság viszont erősen érdeklődött az új tanok iránt. Megindult a látogatók sora a korábban teljesen elhanyagolt wittenbergi egyetem felé.

Az új hit szimpatizánsai a legmagasabb helyről, a királyi udvarból kaptak biztatást. Mind az 1521-ben Budára költözött királyné, Habsburg Mária, mind a király nevelője, György brandenburgi örgróf vonzódott Luther tanításához. A katolicizmus védelmezői nem tudták megakadályozni, hogy a lutheri tanok iránt érdeklődők közül válasszanak udvari lelkészt.

A katolikus többségű országgyűlés – amely a reformációban istentagadást látott, s terjedésétől a pápai támogatást is féltette – ugyanakkor az 1523. és 1525. évi törvényekben egyre szigorúbb szankciókkal igyekezett annak útját állni. A mohácsi vész előtt tartott országgyűlések, Szalkai László esztergomi érsek felszólalására, szigorú rendszabályokat léptettek életbe az új hit követői ellen.

“1523. évi LIV. törvénycikk: a lutheránusok és azok pártfogói megbüntetendők

Méltóztassék a királyi felségnek, mint katolikus fejedelemnek, minden lutheránust és azok pártfogóit, valamint a felekezetükhöz ragaszkodókat, mint nyilvános eretnekeket és a boldogságos szűz Mária ellenségeit halállal és összes javaik elvételével büntetni.”

“1525. évi IV. törvénycikk: az idegen nemzetből való tiszték elmozdítandók s magyarokkal helyettesítendők, a lutheránusokat meg kell égetni

[...] 4. § A lutheránusokat is mind ki kell irtani az országból; és bárhol található, nemcsak az egyházi, hanem a világi személyek is szabadon fogják el és égessék meg.”

Luther tanai azonban csakhamar elterjedtek a Felvidéken is, főleg a bányavárosokban, melyek német nyelvű lakossága élénk összeköttetésben állt a német városokkal.

Selmecbányán és környékén 1525-ben a munkabérek miatt a bányászok körében zavargások támadtak, sőt sztrájkra került sor, amit fegyveres megmozdulás követett. Az elégedetlen bányamunkások a szabadban összegyűlve hallgatták az új hit terjesztőinek beszédeit, akik közé a város plébánosa, az 1526-ban nyíltan Luther követőjévé vált Keck Simon is tartozott.

Werböczy István nádor 1526 tavaszán a városban járt, a feljelentett polgárokat szigorú vallatás alá vetette, megeskettette őket, hogy az új tanokról lemondanak, és a zendülő bányászok közül többeket ki is végeztetett. Közbejött azonban Magyarország elvézése a mohácsi csatában, és az ezt követő belső zavarok közepette az új hit terjesztésének már nem volt számottevő akadálya.

Mielőtt a hitújítás további mozzanatait követnénk, álljunk meg, és hajtsuk meg fejünket az 1526. augusztus 29-én, Keresztelő János fővételének napján a keresztény Magyarország védelmében elesett hősök emléke előtt! Az oszmán török ellen vívott csatában részt vett, és életével fizetett a magyar püspökök színe-java is.

Brodarics István királyi kancellár, szerémi püspök 1527 elején Krakkóban készült pontos és hiteles emlékiratában írja le a katasztrófát. Krónikásunk szavaival élve, a csatában és menekülés közben a királyon kívül a püspökök közül elpusztult Szalkai László esztergomi érsek; Tomori Pál kalocsai érsek, a had fővezére (A minorita szerzetesből érsekké kinevezett Tomori a déli határvidék kapitányaként már évekkorábban a török elleni védekezés szervezője és katonai vezetője. A csatában a Barát az első sorokban esett el bátran küzdve. Fejét a törzséről levágták, és a következő napon az ellenség táborában diadalmenetben vitték körül hosszú lándzsára tűzve, utóbb a török császár sátra előtt állították föl); Perényi Ferenc váradi püspök; Móré Fülöp pécsi püspök; Paksi Balázs győri püspök; Csáholi Ferenc csanádi püspök és Palinay György boszniai püspök. Helytállásuk tiszteletreméltó: a keresztény Hungária, a keresztény világ védelmezéséért áldozták életüket! Nyilvánvaló, hogy a király halála, ennek nyomán támadt belső zűrzavar, a trónért folyó küzdelmek mellett a katolikus egyház számos főpapjának, kiválóságának elvesztése is megtörte a katolikus hit védelmezésének erejét.

Folytatva a reformáció tanai terjedésének bemutatását, Keck plébános példáját sokan követték, sőt 1536-ban a selmecebányai domonkosok közül is csatlakoztak az új hit követői közé. Őket még abban az évben elűzték Selmecebányáról, templomaikat és iskolájukat az új hit követői foglalták le, így a katolikus hit követői pásztor és tanítók nélkül maradtak. Korponán 1535-ben fogadták be az új hitvallást.

Hont vármegye urai közül először Balassa Zsigmond lépett fel – különösen durva módon, önös érdekei által vezérelve – a megújított vallás ügyének érdekében. 1530-ban elfoglalta a bozóki kolostort, a konvent tagjait szétkergette, és javait a maga számára foglalta le, az épületeket pedig várszerűen megerősítette. Ettől kezdve az egyes községek, amennyiben földesuraik meg nem gátolták, szintén az új hit követőivé váltak.

1534-ben az alsó-magyarországi hét királyi szabad bányaváros (Selmecebánya, Bakabánya, Bélabánya, Besztercebánya, Libetbánya, Körmöcbánya, Újbánya) a vallás ügyében egyezsége lépett, és egy önálló esperességet, senioratus heptopolitanust hozott létre, mely 1672-ig állt fenn. A Hont megyében alakult új egyházak szervezet- és hitformában a hét bányavárost követték.

A katolikus megújulás kezdetei

A protestáns történészek szerint ellenreformációnak, katolikus történészek által katolikus reformnak, restaurációnak tartott folyamat, azaz a katolikus egyház mozgalma a reformáció visszaszorítására és egyúttal önmaga megújítására, a 16. század közepén a trienti zsinattal (1545–1563) vette kezdetét.

A három szakaszban üléselő zsinat mindenekelőtt dogmatikai döntéseket hozott azokban a kérdésekben, amelyek a reformáció megtámadott.

A zsinat a kinyilatkoztatás forrásainak tekintetében megerősítette – Isten szerzőségéből eredően – az ó- és újszövetség valamennyi könyvét, továbbá az Üdvözítő vagy a Szentlélek által élőszóval közölt, és a katolikus egyház által folytonos utódlással megőrzött, a hitre és erkölcsre tartozó szenthagyományokat. A zsinat megállapította a sugalmazott könyvek kánonját, és kimondta, hogy az egyházat illeti meg a hiteles szentírás-magyarítás joga. Az első ülészakon még az eredeti bűnről és a megigazulásról szóló katolikus tanítást, illetve a kegyelemeszközöket, a szentségek hetes számát és azok teológiáját fogalmazták meg. A második ülészakon az átlényegülés tanát és a bűnbánat fogalmát tisztázták. A zsinat harmadik ülészaka az Oltáriszentség tanát és a szentmise áldozati jellegét mondta ki, az egyházi renddel, és a házasság szentségével, a búcsúkkal és a szentek tiszteletével foglalkozott.

A trienti zsinat reformrendeleteket is életbe léptetett, számtalan visszaélést megszüntetett. Eltörölte a búcsúcédulák árusítását, a püspököket és papokat arra kötelezte, hogy székhelyükön tartózkodjanak, megkövetelve a papi hivatáshoz méltó életmódot és ruházatot.

Előírta egyházmegyei és tartományi zsinatok megrendezését, egyházmegyénként papnevelő intézetek (szemináriumok) felállítását, megszabta a papságra készülők tanulmányi-nevelési rendjét, és foglalkozott a szerzetesek fegyelmezésével is.

A protestánsok nem fogadták el a zsinati határozatokat, és ezzel a szakadás véglegessé vált a nyugati kereszténységben. Magyarországon az esztergomi érsekek szorgalmazására elindított ellenreformáció ugyancsak ebben az időben veszi kezdetét, megerősödése azonban I. Rudolf (1576–1608) uralkodására tehető.

Az esztergomi főegyházmegye Mohács után

A mohácsi csata utáni évtizedek rendkívüli romboló hatással bírtak a Magyar Királyság egyházszerzetére: a suffraganeus (érsek alá rendelt) püspökségek nagy része török uralom alá került, Verancsics Antal esztergomi érsek 1573-ban bekövetkezett halálával pedig 23 éves vakancia (üresedés) köszöntött az ország legnagyobb egyházmegyéjére. Az érsek és a székeskáptalan a levéltárral és a liturgikus felszereléssel együtt már 1532-ben Pozsonyba menekült, majd 1543-ban véglegesen áttette székhelyét Nagyszombatba. A város tehát még azelőtt átvehette az egykori primási székhely szerepét, mielőtt az oszmán közigazgatás 1543-ban szandzsákközponttá alakította volna Esztergomot.

Vagyis a török támadás elől vagy következtében menekülve a főpásztorok és pásztorok magukra hagyták nyájukat. A helyben maradt *kis pásztorok* többsége pedig engedett a csábításnak. Esztergomi főegyházmegyei vizitációs jegyzőkönyvek alapján Tóth Krisztina érzékletesen mutatja be az érsek és káptalan nélkül maradt érseki tartományban eluralkodott állapotokat:

„Az 1526 után kialakult zűrzavaros helyzetben Oláh Miklós esztergomi érsekké való választása volt az első lépés a katolikus egyház régi tekintélyének visszaállítására. Ezt Oláh az alsópapság szigorú megreformálásával próbálta elérni, ezért már 1557-ben Pozsonyba idéztette egyházmegyéje plébánosait felszentelésüket igazoló irataikkal együtt, azonban ezt a már új tanokhoz csatlakozott városok és földesurak nem engedélyezték lelkészeiknek, ezért Oláh az uralkodóhoz fordult segítségért. Így került az 1557-es országgyűlés határozatai közé a zsinatok tartását és egyházlátogatásokat elrendelő cikkely, amelynek értelmében Oláh 1559 és 1562 között általános vizitációt tartott egyházmegyéjében. Célja főként az volt, hogy a nem megfelelő képzettségű papokról tájékoztatást kapjon, akikkel azután az érsek nem bánt kesztyűs kézzel, hiszen mint Melanchton egyik leveléből tudjuk 1555-ben már háromszáz olyan pap volt, akiket az érsek nem talált alkalmasnak a plébánosi feladatok ellátására és hivatalából elűzött. Az 1559 és 1560 között lezajlott vizitáció Árva, Turóc, Nyitra, Pozsony, Bars, Esztergom, Komárom, Hont, Liptó és Torna megye plébániáit vizsgálta meg, bár voltak olyan megyék, amelynek egy részét a töröktől való félelem miatt nem tudta megközelíteni. A vizitációkból nagyon szomorú kép tárul elénk a papok képzettségére és erkölcsi életére vonatkozólag: a plébániák egy részén nem volt pap, egy részén olyan pap volt, aki nem tudta felmutatni felszentelési bizonyítványát, egy részén pedig olyan, akinek erkölcsi élete bizony sok kívánni valót hagyott maga után. Szinte minden papnak volt felesége, iszákos volt és néha egy jó kis verekedéstől sem riadt vissza. Említsük meg a Nyitra megyében lévő Nagybossány plébánosát, akit a falu lakói, mivel elcsábította egy nemes ember lányát, elűzték a plébániáról, ezért egy zsellér házában volt kénytelen élni. Amikor a vizitátor megérkezett a faluba, éppen a kocsmában volt és „mihelyt észrevette a jelenlétünket mint egy őrjöngő disznó a fegyveréhez rohant, majd kardot és puskát ragadva elkezdett kiabálni és fenyegetőzni, ha ezt vagy azt tenni szándékoznánk. Figyelmeztettük, hogy higgadjon le és nyissa ki nekünk a templomot, de azt mondta: »A vadállatoknak ezzel a kulccsal nyitom ki, amit a kezemben tartok« és fegyverére mutatott.

Látva, hogy semmi eredményt nem érünk el nála, nehogy nagyobb botrány legyen, részegen otthagytuk.” Az egyházlátogatást végző főesperes tehát kénytelen volt visszavonulni, csak annyit tehetett, hogy megidézte a papot a következő egyházkerületi gyűlésre. A lelkészek másik része, akiket a főesperes eretnek gyanúsának mondott, az érsek és a pápa tiszteletét tagadta meg, mint Léva plébánosa, akivel fél napot vitatkozott a vizitátor; majd mikor végképp nem sikerült meggyőznie, az érseki tekintélyre hivatkozott. Erre a plébános így felelt neki: „Miért akarsz engem az Antikrisztushoz vezetni?” Ekkor a főesperes is elvesztette türelmét, durván megszidta a papot, majd bepanaszolta Dobónál, a lévai vár főkapitányánál, és megidézttette a következő egyházkerületi gyűlésre. De még ennél is durvább kifejezéseket használt a Torna megyei Szögliget papja, aki az érseket főördögnek nevezte, a katolikus egyház tagjait ördögtől származónak mondta, majd amikor az egyházlátogató főesperes a király levelét mutatta, azt összetépte, és azt mondta, hogy az ő királya és érseke Bebek úr, aki a katonák vezére és minden igaz ember védelmezője. „Ti pedig pápisták vagytok” – vettette a főesperes szemére. Ezek az idézetek, bár még számtalan hasonló példát hozhatnánk, a korabeli protestantizmusra is éles fényt vetnek: az a pap, akit ekkor az egyházlátogatás eretneknek, vagy protestánsnak nevezett, kevés kivételtől eltekintve, mégcsak nem is ismerte Luther és Kálvin tanait, vagy erkölcsi kilengéseit fedezte ezzel, vagy a tized, vagy más egyházi adó alól keresett így felmentést, vagy csatlakozott ahhoz a nemeshez, aki számára megfelelő védelmet tudott biztosítani. Az egyházlátogatást végző főesperest természetesen nem fogadták szívesen, hiszen ellenőrizni jött, az érsek és a király nevében követelt olyan dolgokat, amelyek alól ők éppen mentesülni akartak.”

A Honti főesperesség vizitációja 1561-ben

Oláh Miklós érseksége idejéből ránk maradt egyházlátogatási jegyzőkönyvek között található a Honti főesperesség vizitációjáról és papi gyűléséről az alábbi feljegyzés, mely szétzilált főesperességünk állapotáról tudósít.

„Az Úr nevében. Ámen. 1561. esztendőben Derecskei János mester, honti főesperes (Derecskei Török János, 1558-tól 1581-ig honti főesperesként az esztergomi káptalan kanonokja) vizitációja főesperességében, március hónapban.

Főtisztelendő Uram, szerfölött kegyes Uram és Patrónusom! Főtisztelendő Uraságtok parancsából eredő vizitációs kötelességemet idén olyan módon hajtottam végre, ahogy alább rendben következik:

A HODRUSBÁNYA nevű királyi városba érkeztem, mely igen híres bányákban bővelkedik. E városnak nagy és igen jó állapotban lévő temploma van, és a templom szükséglete szerinti mennyiségben tart miseruhákat és oltárterítőket, bár csak két kehely van meg azok közül, amelyeket a fenséges Lajos király a Szolimán elleni kiadásokra e templomban gyűjtetett össze. E templomban nincsenek szentségek, és tiszta víz sincs keresztelés céljára. A plébános e városban *Liptói István*, akit Pozsonyban szentelt pappá Thompa György főtisztelendő úr. Van ajánlólevele, van felesége és két fia is. E plébánost keményen megfeddtem. Magát és tévedését eretnek módján védte, mondván: A szentségek nem szükségesek az üdvösségre, még az Eucharisztia szentsége sem szentség áldozáson kívül. Ellenetesként Ambrus és más szentatyák kijelentéseit idéztem neki, főleg pedig Szent Cirillt, aki ad Calosirium [sic!] püspöknek ezt írta: „Hallom, hogy a misztikus áldást [az Eucharisziát], ha marad valami belőle, másnap már haszontalannak tartják a megszentelődésre. Ám aki ezt mondja, az ostoba. Krisztus ugyanis nem válik mássá, szent teste sem változik meg, hanem az áldás ereje és az éltető kegyelem örökre megmarad benne.” Sok más kijelentéssel is megerősítettem ezt, de mindezzel csak a téglát mostam és fülét pocskoltam (annyi mint falra hányt borsó maradt), mert ez a plébános makacs. Megidéztem, hogy jöjjön a következő színódusra (egyházi zsinat).

SELMECBÁNYA

A város a Szent Császári Fenségé és szabad. Bővelkedik bányákban. Ennek a városnak négy temploma van. Az első igen jó állapotban van és szép, bővelkedik egyházi tárgyakban, de csak öt kelyhe van, amelyeket a felséges Lajos király a törökök elleni kiadásokra a bányavárosok összes templomaiban gyűjtetett össze. E templomban szentség nincs, csak tiszta víz a gyermekek keresztelésére, és a gyermekeket eretnek módon keresztelik meg. Így össze kell gyűjteni a plébános feljegyzéseiből ezeket a keresztelteket, mert csalárdul keresztelek.

A plébános Köblös Ulrik, fő és nagyon gonosz eretnek, Württembergben szentelték pappá. Már három évvel ezelőtt is nagy vitáim voltak vele, de kétségtelenül kitartott elvakultságában. Megidéztem a következő színódusra és bemutattam neki főtisztelendő Uraságtok hozzá írt levelét. Van két káplánja, Sclan Bernát és Ábrahám, az egyiket Württembergben szentelték, a másikat, tudniillik Ábrahámot, Páduában. Őket is megidéztem a színódusra. Egyikük most írt levélkét adott át a következő zsinatról, mely itt látható. [Semmi sincs mellékelve.]

A második selmecebányai templomban szláv nyelvű prédikátor beszél, akinek János a neve, Bécsben szentelte pappá Nausca Frigyes főtisztelendő úr. E templomban nincsenek szentségek. Az itteni prédikátort is megidéztem a következő színódusra.

A harmadik templom a hegyen van, ott senki sem szolgál.

A negyedik fallal van körülveve, mint egy vár, megerősítvén igen erős erődítményekkel.

SZENTANTAL

A Császári Fenség birtoka, Csábrághoz tartozik. A plébános e városban Peti Bertalan, akit Nagyszombatban szentelt pappá Szondi főtisztelendő úr, van ajánlólevele, van felesége. 1559-ben ez a plébános ténylegesen lutheránus lett. A templomnak csak egy kelyhe van. A plébánost megidéztem a következő színódusra.

Főtisztelendő Uram, Legkegyesebb Uram! Amikor más falvakba és mezővárosokba is el akartam jutni, hogy teljesítsem kötelességemet, elijesztettek a jobbágyok, nehogy tovább menjek távolabbi részekre, mert a török birtokolja azt a földet, és nagy veszedelem fenyegethet ott. Közben találkoztam a közúton Nagy István nemes úrral, bozóki katonával, régi kedves barátommal, és szorgosan tudakozódtam nála afelől, hogy biztonságos lehet-e az utam azokon a részeken. Azt válaszolta, hogy erről nem biztosíthat, mert a törökök mindig azokon a területeken lappanganak, még félezer lépést sem mehetsz, már a kezükbe esel, ha közúton mész. Mi katonák sem járunk az utakon, hanem az erdőkben rejtőzködve lovagolunk. Azután beszéltem Máté sági prépost úrral (Minden bizonnyal Poklostóy Mátyásról esik szó – K. J.) is erről, aki is ezt válaszolta: Nem merlek biztatni, sőt azt mondom, okosabb volna visszafordulni, és másképp megfelelni a főtisztelendő Úr megbízásának. Mindezeket megtudva, a tanácsokat megfogadva, ugyanazon bozóki katona által levelet írtam Máté bozóki prépost úrnak, hogy jelenjék meg a következő színóduson és más leveleket írtam és saját küldöncömmel elküldtem a plébános uraknak, káplánoknak, prédikátoroknak és oltárigazgatóknak és meghirdettem gyűlésüket Selmecebányára kiközösítés terhe mellett.

Március 28-án összegyűltek és megjelentek az alulírottak:

1. Köblös Ulrik selmecebányai plébános további kettővel,
2. [sic!] Buckonál is így szerepel
3. fent említett káplánjaik
4. Sclavii János, a selmecebányai szlávok prédikátora.
5. Liptói István fent említett ondrusbányai (Hodrusbánya) plébános, Peti Bertalan szentantali plébános, akinek földesura a Szent Császári Fenség, lásd feljebb.
6. Joachim bakabányai plébános. A Szent Császári Fölség a földesura. A plébánost tisztelendő

Baltazár pozsonyi püspök úr szentelte pappá.

7. *Rosomberki Mihály*, akit Pozsonyban tisztelendő Pál zágrábi érsek úr szentelt pappá. A **báti plébános**, mely birtok Dobó István nagyságos úré és szintén török uralom alatt van. Ez a plébános Bécsben volt Tisztelendő Uraságtoknál, de búcsú nélkül visszatért Bára.
8. *Megander Mihály*, akit Páduában tisztelendő Wolfgang püspök úr, zsolnai gróf szentelt pappá, és **tótbakai plébános**. Tótbaka Dobó úr birtoka.

Mindezek az összeírt plébánosok és káplánok feleségesek és tiszta eretneknek.

Továbbá:

9. *Német Benedek szebelei plébános*. A falu az esztergomi káptalané. (Szebele=Szebelléb)
10. *Magoth Márton*, akit Esztergomban szentelt pappá főttisztelendő Pál érsek úr, **besenyődi plébános**.
A falu a sági prépost úré.

Ez a kettő nem látszik eretneknek.

Továbbá. A selmecebányai főbíró, tudniillik Pan Mihály képviselőjében Grochyn Ábrahám, Pyzar János, alulírott Gáspár jegyző úr tanácsosok és még öt selmecebányai tanácsos jelent meg.

Mivel azonban egyedül voltam, oly módon szólítottam meg őket, ahogy következik.

Főtisztelendő Oláh Miklós esztergomi érsek úr, Esztergom vármegye örökös főispánja, Magyarország primása, az Apostoli Szentszék született követe, Szent Császári Felsége titkos főkancellárja és legfőbb tanácsosa üdvözlését küldi Tisztelendő Uraságtoknak és a Tanácsos Uraknak.

Nálam volt alulírott Pizar János selmeci úr és Köblös úr, akik minden jelenlévő nevében ugyanígy Főtisztelendő Uraságtoknak üdvözlésüket küldték.

Főtisztelendő Uraságtok parancsait ilyen sorrendben hirdetem ki,

Először.

A Főtisztelendő Érsek Úr meghagyja nektek és buzdít benneteket plébános, káplán, hitszónok, oltárigazgató és kápolnagazgató urak arra, hogy saját személyetekben jelenjete meg minden kimentés nélkül a következő szinóduson, amely Nagyszombatban lesz Szent Adalbert vértanú ünnepén¹ és a következő napokon. És ti tanácsos urak ne ellenkezzetek, miként tavaly Váralján tettétek. És ezeket mondván bemutattam Főtisztelendő Uraságtok és a Császári Felség levelét együtt és a Köblös úrnak külön szóló levelet is. Másodsor.

Beszédet intéztem hozzájuk, mondván:

A Főtisztelendő Érsek Úr megparancsolja, hogy a pápai bullát úgy kell végrehajtani, amint szól. Ezt a bullát bemutattam nekik, mert a helynök úr kézbe adta és hiteles pecséttel megerősítette.

Harmadszor.

Hozzáfűztem mindehhez, hogy a Főtisztelendő Úr külön megparancsolta nekem, hogy az összes templomaitokat vizitáljam és ami javítanivalót találok, azt javítsam, ami megújítanivalót, azt újítsam meg. De mivel a helyzet és a veszélyes helyek lehetlenné tették ennek végrehajtását, ezért Uraságtok is lelkiismeretesen válaszoljanak, vannak-e szentségek templomukban és oltárdíszek stb. Templomaikat miként gondozzák Uraságtok, a köznép hogyan él, és milyen az Uraságtok által előadott tanítás.

Negyedszer.

(rozatait kihirdesse).

Miután mindezt elvégeztem, mintegy két óra hosszára kizártak a házból és maguk között tárgyaltak.

Mikor behívtak, azt a választ adták, hogy mindenre most nem tudnak válaszolni, mert más városokkal közös álláspontot kell kialakítani, ugyanis a hét bányaváros közös törvényt követ.

¹ Oláh Miklós esztergomi érsek egyházmegyei zsinatot hívott össze 1564-ben Nagyszombatba, hogy azon a trienti zsinat határozatait kihirdesse.

Röviden levélben fognak válaszolni, és a válaszokat Uraságtok vagy a vikárius kezéhez címezve Nagyszombatba küldik majd. A plébánosok közül kettő, Szebele és Szentantal plébánosa titokban távozott válaszadás nélkül. A bakabányai plébános pedig mindjárt helyben úgy válaszolt saját kezűleg, ahogy ezen a lapon látható.

[Itt a következő szöveg van betoldva a lapon német nyelven a plébánostól:]

Én, Striemberger Jochim bakabányai plébános e cikkelyeket nem tudom elfogadni, mert ellenkeznek a keresztény katolikus tanítással.

Jochem Striemberger

A báti plébános pedig habozott a válasszal. Megjegyezte többek között: Bornemissza úr Bécsben megégetésre ítélt volna. Ha nem lett volna a Főtisztelendő Érsek Úr kegyelme, rosszul jártam volna. De bizony én Bécsből búcsúszó nélkül távoztam. Mivel aláírásomat nem tudom megtagadni a Köblös úr cikkelyeitől, talán elmegyek innen és Morvaországba megyek és nem akarok a színódusra menni. Így mindezekről megmenekülök.

Az alulírott plébánosok nem jelentek meg: korponai, zemberi, prencsfalvi, üresedésben van Németi.

A megidézett többi plébános nem tudott jönni a török miatt. De gondosan írtam nekik és a zemberi plébánoson keresztül [levelet] küldtem neki.

[Selmecebánya város válasza a hét bányaváros nevében itt következik.]

Tisztelendő és Tiszteletre méltó Főesperes Úr, Igen tisztelt Barátunk! Üdvözlétet küldünk és magunkat ajánljuk! Itt válaszolunk a Tisztelendő Uraságtok által a Főtisztelendő [püspök] Úr nevében előterjesztett cikkelyekre: Ami az elsőt illeti, templomaink szolgálói készek a legközelebbi nagyszombati színóduson megjelenni, ha szabad elvonulást kapnak, amelyért tavaly is folyamodtunk, megadatik nekik. Ha nem, akkor nem akarnak eleget tenni a hívásnak. Félő, hogy ez az ügy népünkben nagy lázongást kelthet, miként már többször jeleztük kérvényeinkben. Ami a harmadikat illeti: a bányavárosoknak a Főtisztelendő Úr előtt tett hitvallását megfontoljuk. A többi cikkelyekkel kapcsolatban nincs semmi ellenvetés. Tisztelendő Uraságtoknak szerencsés jó egészséget kívánunk. Kelt Selmecebányán, 1561. április 10-én,

Selmecebánya Város

Bírája és esküdt polgárai.”

A vizitációs jegyzőkönyv rögzíti, hogy a főesperes úr csak a vármegye legészakibb részén fekvő három településen – Hodrusbánya, Selmecebánya és Szentantal – tartotta meg az egyházlátogatást. A töröktől való félelme miatt nem volt bátorsága délebbre merészkedni. Igaz, az esztergomi és a nógrádi szandzsákhöz tartozó Hont megyének csak a Szitnya fölötti része volt biztonságos. A színódusról távol maradó papok kiközösítéssel való büntetése – ebből a megközelítésből – túlságosan szigorúnak tűnik.

A papi gyűlésen képviselt települések: Selmecebánya *talán* 3 plébános és 3 káplán; a szláv prédikátor (7 fő); Hodrusbánya; Szentantal; Bakabánya; Bát; Tótbaka; összesen 6, a megye északi részén lévő településről 12 fő, plébánosok és káplánok – mind feleséges, mind tiszta eretnek. Szebelléb és Besenyőd plébánosa nem látszanak eretneknek. További két település 2 fővel, szintén a vármegye északi feléből. Mindösszesen megjelent a 8 településről 14 lelkipásztor, közülük 12 eretnek!

Nem jelent meg Korpona, Zember és Prencsfalu, valamint az üresedésben lévő Németi plébánosa. 4 további helység – ugyancsak északon – ahol még volt plébánia. Ez összesen 12 település Nagy-Hontból. A megidézett többi plébános nem tudott jönni a török miatt. Kár, hogy a főesperes úr nem nevezte meg a helységeket.

*

A reformáció magyarországi elterjedése egybeesett a török hódoltság terjeszkedésével, az ország politikai,

területi megosztottságával. Ilyen tragikus helyzetben a katolikusok a protestánsokat, a protestánsok a katolikusokat vádolták: a keresztény hitről való eltévelyedésért a magyarok Isten büntetése miatt bűnhődnek. A főpapság és az egyházi középréteghez tartozó papok, szerzetesek – utóbbiak véres kényszer hatására – elhagyták híveiket, az alsópapság jelentős része pedig elfogadta, átvette és terjesztette az új hitvallásokat. Úgy tűnik, hogy a magyarországi hitújítás nem alulról kiinduló népi kezdeményezés volt, hanem egyszerűen követték a hívek plébánosait, prédikátoraikat. A főurakat pedig az egyházi javak megszerzése is motiválta a vallásváltásban – miként ezt Balassa Zsigmond esete is igazolja. Ők aztán érvényesíthették az „*Akié a föld, azé a vallás!*” elvet.

A 16. század végére gyakorlatilag megszűntek a szerzetesrendek, elnéptelenedtek a kolostorok Magyarországon. Egy részük csak címben maradt fenn, a birtokok jelentős része világi kézre került, más részük pedig a világi papság javadalmazását szolgálta.

A reformáció ellen Oláh Miklós érsek (1553–1568) trienti szellemben összehívott 1560–1561. évi nagyszombati zsinata jelentette az első komolyabb lépést. Oláh halála után Telegdy Miklós apostoli adminisztrátor (1573–1586) folytatta az újjászervezést, majd Forgách Ferenc (1607–1616), aki 1611. évi nagyszombati zsinatával elindította a tényleges megújulást. A zsinaton újból napirendre kerülő trienti irányelveken keresztül a magyar klérus hivatalosan is csatlakozott a rekatolizáció európai folyamatához. Ezzel, valamint a jezsuita rend támogatásával és személyesen Pázmány Péter fölkarolásával pedig már hivatali utódjának munkáját készítette elő, így a főegyházmegye kora újkori történetének egyik legnagyobb hatású főpásztor – az említett kezdeményezések kiteljesítőjeként – Pázmány Péter (1616–1637) volt. Egyházszerzői, vallási és kulturális életművében helyet kapott minden, ami a későbbi nagyarányú, gyors rekatolizációhoz szükséges volt. Bővítette az egyházi intézményrendszert, ennek érdekében megalapította a bécsi Pázmáneumot (1619, illetve 1623) és a nagyszombati egyetemet (1635). Magyar nyelven írt teológiai és lelkesítő művei előkészítették a 17. század második felére bekövetkező hatalmas arányú felekezeti váltást, közvetlen szerepe volt a magyar nagybirtokos családok katolizációjában. Kormányzása idejéről számos főesperesi vizitációs forrás maradt fenn, amelyben sok helyütt szerepelnek már azok a kanonokok, plébánosok, licenciatúsok, akik a Lippay érsek idején rögzített első sematizmusban is megtalálhatók.

Törvénykezés a vallás ügyéről

Az országgyűléseken hozott törvények – attól függően, hogy adott időben katolikus vagy protestáns urak alkották-e a többséget – vagy a katolicizmus bátyáit erősítve ellenreformációs törekvéseket szolgálták, vagy engedményeket tettek, és szabadabb vallásgyakorlatot biztosítottak.

Rudolf (1576–1608) és öccse, Mátyás főherceg még csalásra is hajlandóak voltak a katolikus vallás védelmében és a protestantizmus háttérbe szorítása érdekében. Az 1604-ben Pozsonyban tartott országgyűlés végén a rendek tudta nélkül beillesztettek egy hamis, az országgyűlés által nem tárgyalt törvénycikket a többi közé, amely kimondta, hogy ezentúl vallási ügyekben – súlyos büntetés terhe mellett – ne lehessen az országgyűlésen felszólalni.

„1604. évi XXII. törvénycikk: hogy a vallásügyet a köztanácskozásokban és az országgyűléseken vakmerően senki ne bolygassa

[...]

9. § És hogy ezutánra, főképpen az ország közönséges gyűlésein és ennek fontos tárgyalásain, senki a vallásügyet a közös tárgyalások késleltetésére és félbeszakítására, bármely szín és ürügy alatt büntetlenül napirendre ne hozhassa, [Ő császári és királyi felsége] kegyelmesen megállapította és komolyan elhatározta, hogy az ilyen nyugtalankodók és új dolgok után kapkodók ellenében, a

felséges néhai magyar királyoknak decretumaiban és cikkelyeiben megszabott büntetés szerint azonnal eljárjanak és azokat másoknak való példaadás végett multhatatlanul megbüntessék.”

Rudolf nem érte el célját, 1606-ban megkötötték a bécsi békét, amelyben visszaállították a rendi jogok egy részét.

Az 1606. június 23-án elkészített, Rudolf király által 1606. augusztus 6-án, Bocskai fejedelem által 1606. augusztus 17-én parafált bécsi béke kimondta, hogy a főurak, nemesek, szabad és kiváltságos városok és végvári vitézek számára szabad a protestáns vallások gyakorlása.

“A bécsi békekötés (1606)

[...]

Az első cikkelyre nézve

A mi tehát a vallás ügyét illeti: erre nézve most a közönséges végzések, sőt még az ezerhatszáznegyedik évi legutolsó törvénycikkely sem állván ellent, miután ez az országgyűlésen kívül és az országlakók beleegyezése nélkül volt hozzáadva és ezért el is törlik, elhatározták:

1. § Hogy tudniillik a szentséges császári és királyi felség az ő korábbi elhatározásához képest (a melyre az országlakók a viszonválasziratukban hivatkoznak), a karokat és rendeket, a kik csak Magyarországnak a határain belül élnek, összesen és egyenként, úgy a mágnásokat és nemeseket, mint közvetlenül a koronához tartozó szabad és kiváltságolt városokat; továbbá a magyarvég helyeken levő magyar katonákat, az ő vallásokban és hitükben soha és sehol megháborítani nem fogja, sem mások útján háborgatni és gátoltatni meg nem engedi.

2. § Hanem az előbb említett összes karoknak és rendeknek az ő vallásuk szabad gyakorlata és használata megengedve legyen, de a római katolikus vallás sérelme nélkül és hogy a római katolikusok papsága, templomai és egyházai érintetlenül és szabadon maradjanak és a melyeket ezekben a zavaros időkben mindkét részről elfoglaltak, azokat kölcsönösen ismét visszaadják.”

Záradékként hozzáfűzték viszont a későbbiekben többféleképpen értelmezett.: „a római katolikus vallás sérelme nélkül” kitélt. A vallásügyről rendelkező 1608. évi koronázás előtti 1. tc. a bécsi béke által biztosított szabad vallásgyakorlatot a mezővárosokra és a falvakra is kiterjesztette.

Az 1645. december 16-án Linzben aláírt, III. Ferdinánd és I. Rákóczi György között kötött békeszerződés vallásügyi rendelkezései megerősítették a bécsi békében foglaltakat. Ezentúl a béke biztosította a parasztok számára is a szabad vallásgyakorlatot, kimondta a protestáns lelkészek elűzésének tilalmát, a templomfoglalások megszüntetését, a háború idején elfoglalt templomok kölcsönös visszaadását és a vallási sérelmek országgyűlési megtárgyalását. Ennek alapján az 1646-ban összehívott országgyűlés 90 templom protestáns használatba való visszaadásáról döntött, illetve a protestáns rendek azt is elfogadták, hogy elvett templomaik helyett újakat építhessenek.

Felhasznált irodalom:

BOJTOS Anita: Az első esztergomi főegyházmegyei sematizmus 1647. Közreadja: Bojtos Anita. 2014, Budapest. MAGYAR HEROLD Series I. Nr. 1. A katolikus megújulás forrásai
BOROVSKY Samu [szerk.]: Hont vármegye és Selmezbánya sz. kir. város. Budapest /1906/.
Magyarország vármegyéi és városai – Magyarország monográfiája. (A monográfia felhasznált fejezete Kudora János: A római katolikus egyház)

BRODARICS István: Igaz leírás a magyaroknak a törökkel Mohácsnál vívott csatájáról. Budapest, 2003. Gondolkodó Magyarok

EZER ÉVTÖRVÉNYEI – <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torvenyei>

KOCZÓ József: Az Alsó-Ipoly mente vallás- és egyháztörténete – A honfoglalástól a millenniumig. Vámosmikola, 1999. Honti Füzetek 1.

Börzsöny anyánk, Ipoly apánk – A határvidék környezet-, gazdálkodás- és életmódtörténete. Vámosmikola, 2013. 107–113.

Magyar Katolikus Lexikon, MKL. <http://lexikon.katolikus.hu/> (Trienti zsinat)

SZÁNTÓ Konrád, dr., O.F.M.: A katolikus egyház története. II. Budapest, 1988.

TOMISA Ilona [szerk.]: A Honti főesperesség vizitációja (1561). In Katolikus egyház-látogatási jegyzőkönyvek 16–17. század. Budapest, 2002. Millenniumi Magyar Történelem. Források. 71–75. (Eredeti latin nyelvű kézirat: Prímási Levéltár, Esztergom, Archivum Ecclesiasticum Vetus, Nro. 2121 sub 8. Fordította: Rosdy Pál)

TÓTH Krisztina: Egyházlátogatás az esztergomi főegyházmegyében a 16–17. században. Egyháztörténeti Szemle, 2000/1. 65–73. <http://www.uni-miskolc.hu/~egyhtort/>

Palánk vára a templommal, a háttérben Drégely romja Georg Hoefnagel metszetén (1617)

HAÁSZ IRÉN

Mámort mámorra

Tavaszodik. Hosszabb napok sorolnak
éjt éjre, áll a köd, s a fenyőcsúcs csepeg.
Roskadó hóba véshetem csak neved,
mert elillansz, s a vágyam fojtogat...

Mámort mámorra, mint kufár a garast
raktam élire szerzett perceim,
lángoló rózsaborral írtam verseim,
s ringatóznék még, ha a Tél maraszt...

De menni kell. Szüntelen körforgásban
elvész az Éden, Sors és Lét hajbakap,
hamvadó tűzben, remények alkonyában

Már nem engednek választásokat.
Elfáradt érzelmek haló porában
sziszegő szél tép kósza álmokat.

Papp Péter készülő rézcsatja (Veres Amanda fotója)

DUDÁS SÁNDOR

Majd tavasz lesz...

Majd tavasz lesz,
zöldben a rét, heverek fűre,
hívlak mellém.
Feltartom tenyerem:
nézd, milyen kézenfekvő az ég!

Papp Péter készülő rézcsatjai (Veres Amanda fotója)

CSÁKY KÁROLY

Ipolyhídvég az első Csehszlovák Köztársaságbeli aprónyomtatványok és néhány leváltári adat tükrében I.

A települések múltját kutatva megannyi hasznos információ nyújthatnak a féltve őrzött, vagy épp a már kidobott családi iratok, a különféle jelentéktelennek tűnő nyomtatványok. Ugyancsak sok érdekes adatot rejtegetnek a járási levéltárakban található, elsősorban az adott településekről s a körjegyzőségekről oda került ilyen-olyan körlevelek, jelentések, jegyzőkönyvek.

A családi levelekből

Valamikor az 1980-as években az egyik ipolyhídvégi Semetke család leszárazottja, az akkor már Ipolyságon lakó Semetke Sándor adott át nekünk egy tucat családi iratot. Az iratokat most, hogy Hídvég falu történetével foglalkozom, tanulmányoztam át alaposabban. Itt csak a két világháború közti időszak néhány kisnyomtatványát mutatom be. Nyomban megjegyzem, hogy a Trianon utáni Csehszlovák Köztársaságban még érvényesült a kétnyelvűség az írott dokumentumokat illetően is. Igaz, ez nem mindig volt elég következetes, s később megtörtént, hogy egyes írásos anyagok csak szlovák (helyenként cseh) nyelven készültek, ám az is előfordult, hogy csak magyarul íródtak a levelek, nyomtatványok.

A családi iratok közt találtam egy 1927-ből való biztosítási szerződést, amely csak az ügyfél anyanyelvén, tehát magyarul íródott. Ilyen volt egyébként az egész nyomtatvány is. A szerződést egy esetleges tűzkár ellen kötötte – ahogy a nyomtatványon olvassuk – „*Istennek nevében a Szlovák Biztosító Részvénytársaság, Bratislava alulírott főigazgatójával*“ Semetke András úr a 39. számú hídvégi portájára. 8900 korona összességben biztosította a tizennégy és fél méter hosszú, hat és fél méter széles, kőből épült, cseréppel fedett lakását, továbbá az ugyancsak cserepes fedelű istállóját, a hozzá épült cserepes színekét és disznóólat.

Sokat elárulnak a *kétnyelvű iskolai bizonyítványok* is. Az egyik ilyen az 1924/25-ös tanévben adták ki Ipolyhídvégen, mely akkor a Szlovák Országország, Zólyom megye s az Ipolysági Tanfelügyelőség faluja volt. Az állami címerrel ellátott, ugyancsak kétnyelvű bélyegzőn ezt olvassuk: „*Rím. kat. Eudová škola – Róm. Kath. Népiskola Hídvég*“. A bizonyítványt akkor az 1915-ben született, negyedik osztályos Semetke Erzsébet tanulónak állította ki az *osztálytanító, Bihary Aurélia*, s aláírta az *igazgató, Halász János*, illetve az édesapa, Semetke András is. Az ilyen felvidéki magyar katolikus népiskolákban akkor az alábbi tárgyakat oktatták: *hittan, polgári jogok és kötelességek, szlovák nyelv (olvasás, nyelvtan és helyesírás, fogalmazás), tannyelv (olvasás, nyelvtan és helyesírás, fogalmazás), beszéd- és értelemgyakorlat, honismeret, földrajz, történelem, természetrajz, számtan és mértan, rajz, szépirás, ének, nevelő kézimunka, női kézimunka, tornázás*. A diákok természetesen valamennyi tantárgyat anyanyelvükön tanulhattak.

A magaviseleti előmenetel értékelésénél szerepelt a *dicséretes, a megnyugtató, a szabályszerű, a kevésbé szabályszerű és a rossz*. A szorgalomnál ilyeneket jegyeztek: *kitartó, kellő, elégséges, változó és csekély*. A tantárgyakban ezek az előmeneteli fokozatok szerepeltek: *nagyon jó, jó, elégséges, alig elégséges, elégtelen*.

Az 1932/33-as tanévből Semetke Matil bizonyítványa maradt fenn többek közt. A bélyegzőn már nincs ott az állami címer, a szövege pedig így szól: „*R.k. elementárna Eudová škola – R.k. Elemi Népiskola Hídvég*“. Az iskolának két tanterme volt, diáklányunkat Halász János igazgató tanította. Ami érdekesség: az államnyelvnél már nem a szlovákot, hanem a „*csehszlovák nyelv*“-et tüntették fel. A honismeret, földrajz, történelem, természetrajz, természettan pedig a bizonyítványban a „*tárgyi ismeretek*“ gyűjtőnév alatt szerepel.

A fent említett család aprónyomtatványai közt bukkant fel egy *1931-es jelölő lista* is. A 4. számú választási listán a falu körpecsétjét látjuk, ezzel a szöveggel: „*Obec/Hídvég/Község/Okres Krupinský*“.

Alatta ez olvasható: „*Jelölő listája/ a republikánus földműves és kiskgazdapárt (köztársasági magyar földműves és kis-/gazdaszövetség) helyi csoportjának a/ községi képviselőtestületbe az 1931./ évben/ A jelöltek nevei:/ 1. Králl Jenő/ 2. Abelovszky József/ 3. Abelovszky Vendel/ 4. Semetke István/ 5. Bálint János/ 6. Túri Ferenc/ 7. Holla János*“.

A két háború közti időben Ipolyhídvégen is több párt tevékenykedett. Ezek egyike volt a Köztársasági Magyar Kiskgazdák és Földművesek Szövetsége. Országos alapítója Csánki Aladár, majd elnöke Csomor István volt. Az itteni magyarok politikai szavazatait is három irányzat határozta meg: a sérelmi politika, az aktivizmus és a baloldali-kommunisztikus eszmék. Az említett pártra az aktivizmus volta jellemző, azaz a kormányt támogató politikát folytatott. A földművesekre épített: támadva a nagybirtokot, s kiállt a földreform végrehajtása mellett. Népszerűsége nem volt magas, s 1929-ben beolvadt az Agrárpártba, melynek keretében külön csoportként működött.

Található néhány irat a családi levéltárakban az *Ipolynagyfalusi Körjegyzőségtől*, melyhez Hídvég is tartozott. Főleg „*Fizetési felhívások*“-ról van szó, melyekben a hivatal az adóhátralékok rendezésére szólítja fel a címzettet. Ezek a nyomtatványok is kétnyelvűek, egy 1932-es évi „intés“ például így szól: „*Semetke András hídvégi lakos felhivatik, hogy tartozását – községi pótdadó, földadó az 1932. évre – 89 Kč 90 fill. összegben alulírott hivatalnál 8 napon belül végrehajtás és betáblázás terhe alatt fizesse ki.*“

1933-ban ugyanilyen felszólítást kap az illető, de abban már a *vicinális útdadó* is szerepel tizenegy korona összegben. Tájékoztatják őt arról is, hogy az adót a jegyzőségen, vagy a legközelebbi adószedőnél, a bíró házában is be lehet fizetni. Majd a figyelmeztetés következik. A nem eléggé magyarosan és szabatosan fogalmazott szövegben ez áll: „*Ha az itten feltüntetett hátralékát 8 napon belül ki nem fizetné, akkor ön ellen a legszigoróbb végrehajtás lesz foganatosítva, és pedig első sorban az ingó vagyona, mely azután nyilvános árverésen lesz eladva, azután pedig az ingatlanaira lesz betáblázva, és az ingatlan ugyancsak árverésen eladva. Evvel azonban több költsége lesz. Többször már figyelmeztetve nem lesz.*“

Előkerült egy ugyancsak magyar nyelven készült *Fizetési meghagyás* is 1922-ből az Ipolysági Állami Adóhivaltól. Az iratot Semetke Andrásnak címezték, akinek özv. Fabusik Jánosné szül. Semetke Mária hagyatéka után a kiszabott illeték rá meső részét kellett befizetnie. Az érintett tehát, mint írják „*Felhivatik, hogy a rá eső 64 korona 30 fillért a jelen fizetési meghagyás kézbesítésétől számítandó 30 nap alatt az alólírt állami adóhivatalnál közvetlenül vagy posta útján fizesse be; mert ellenkező esetben további 15 nap lejártá után ezen illeték az esedékesség napjától számítva 15 %-os kamataival együtt az 1887. évi XLV. t. cikk 18 §-a szerint az intés mellőzésével végrehajtás útján fog behajtani.*“

Egy-egy kisnyomtatvány azt is elárulja, mit és hol vásároltak a helybeliek. Semetke András például 1933-ban egy faliórát vett Ipolyságon *Fliegelmann Sámuel órás és ékszerésznél* a Masaryk téren. A bélyegzővel ellátott számlára, azaz a *Soznam-Jegyzék*-re ezt írta az eladó: „*Egy új falióra 3 évi jótálással.*“ A számla másik oldalán ez a kétnyelvű reklámszöveg áll: „*Mindennemű szemüvegek nagy választékban. Aranyat és ezüstöt becserélek a legmagasabb napi áron. Óra és ékszer javítások gyorsan és jutányosan egy évi jótálással. Pontos és udvarias kiszolgálás. Ajánlja dúsan felszerelt raktárát mindennemű fali-, inga-, ébresztő-, svájci Omega-, Doxa zsebórákból. Nagy választék arany és ezüst ékszerekben.*“

REPUBLIKA ČESKOSLOVENSKÁ. — CSEHSZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG.

Zem: SLOVENSKO. Župa: Znojmo. Šk. inspektorát: Znojmo.
 Országgréz: Szkolný rok 1924/25. Tanév: 1-2. třída. Číslo: 131. szám.

U škol sákrómých s právom verejnosti: — Nyitvánossági joggal felruházott magániskoláknál:
 Právo verejnosti udelené ministerským výnosom zo dňa...
 A nyilvánossági jog a minisztérium 19... évi... hó... n kelt... sz. a rendelkezéssel adatot meg...

Vysvedčenie - Bizonyítvány

naroden dňa... 19... v... v župe...
 született 19... év... hó... n... vármegyében

vierovyznania, začal... chodit' vôbec do školy dňa...
 vallású, iskolába kezdett járni... évi... hó... n...

do školy tunajšej dňa... Bol... žia... oddelenia... triedy...
 ezen iskolába... évi... hó... n... Mint a... osztály... csoportjának tanulója

a obdržal... tieto známky: — a következő osztályzatot érdemelt:

Vo štvrtroku — Évnegyedben	I.	II.	III.	IV.
Mravy — Magaviselet	1	1	1	1
Pilnosť — Szorgalom	1	2	2	2
Úspech - Előmenetel				
vo vieronauke - hittanban				1
v občianskej nauke a výchove polgári jogok. és kötelességekben	2	2	2	2
v slovenskom jazyku szlovák	3	3	2	2
v čítaní - olvasásban	3	3	3	3
v mluvnici a v pravopise nyelvtanban és helyesírásban	3	3	2	2

Kétnyelvű bizonyítvány 1924-25-ös tanév

A törvényes bélyegilletéket közvetlenül a társaság fizeti.

ISTENNEK NEVÉBEN.

Szlovák Biztosító Részvénytársaság, Bratislava

alulírott főgynöksége által ezennel elismeri, hogy

1. Jánelli András

részére, benyújtott... 19... n kelt ajánlata alapján, az alatt megjelölt helyen található tárgyakat, az eredeti ajánlatban és az ezen kötvényben foglalt írott és nyomtatott feltételek mellett:

10 évi } tartama { 19...
 havi } azaz { 19...
 napi } ...

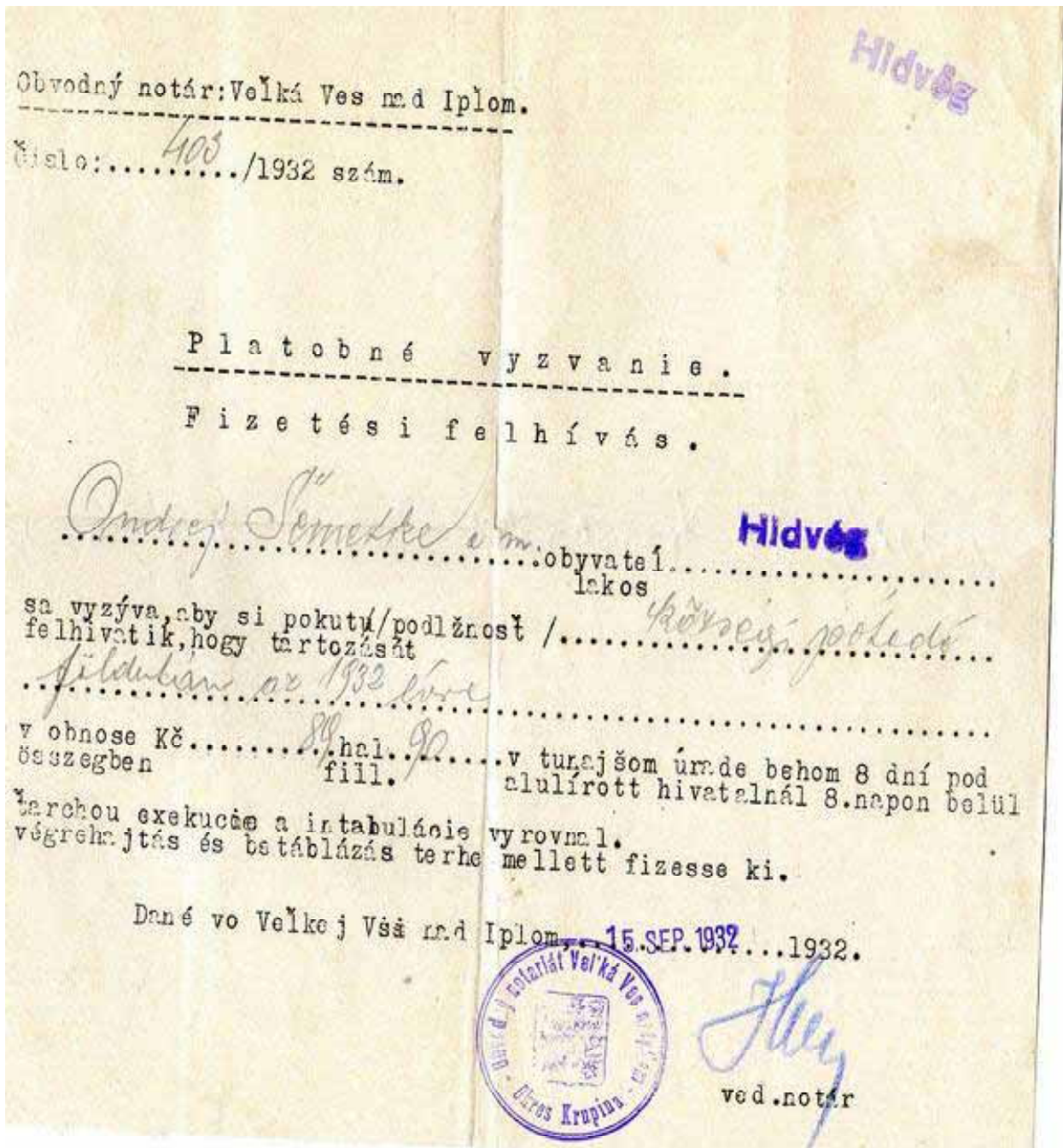
terjedő időre, tűz és villámcsapás által okozható károk ellen biztosítja; minős díja és illetéke fejében az alábbi felszámítás szerint fizetendő készpénzben: ... és korona 30... fillér

a kötvény átvelekor az első díjrészt fejében, míg a későbbi években... és kor... fillér... részletben, egyenkint... és kor... fillérrel, fizetendők az 19... években, minden év...

A jelen biztosítási ügyletről a t. biztosított írti terhelő díj- és tartamengedmény, valamint az összes egyéb fizetési kötelezettségek teljesítésé helye a társaság alulírott főgynökségében... a biztosító... Bratislava még az esetben is, ha a biztosító társaság a szerződés tartama alatt akár átmenetileg is egyenlő részlettel helye pedig elfogadandó a díjfizetést vagy más helyen is teljesítene fizetést vagy egyéb szolgáltatást. A jelen biztosítási ügylet alapján a biztosító társaságnak a fél ellen indítható perrel tekintetében a... bíróság illetékes, a biztosító társaság ellen indítható perrel tekintetében pedig a biztosító társaság aláveti magát a bratislavai bíróság illetékességének.

Megye: Znojmo hely: Znojmo utca: ... házszám: 39 iparizem: ...

Szlovák Biztosító Részvénytársaság, 1927

Kétnyelvű körszolgálati felhívás, 1932-ből

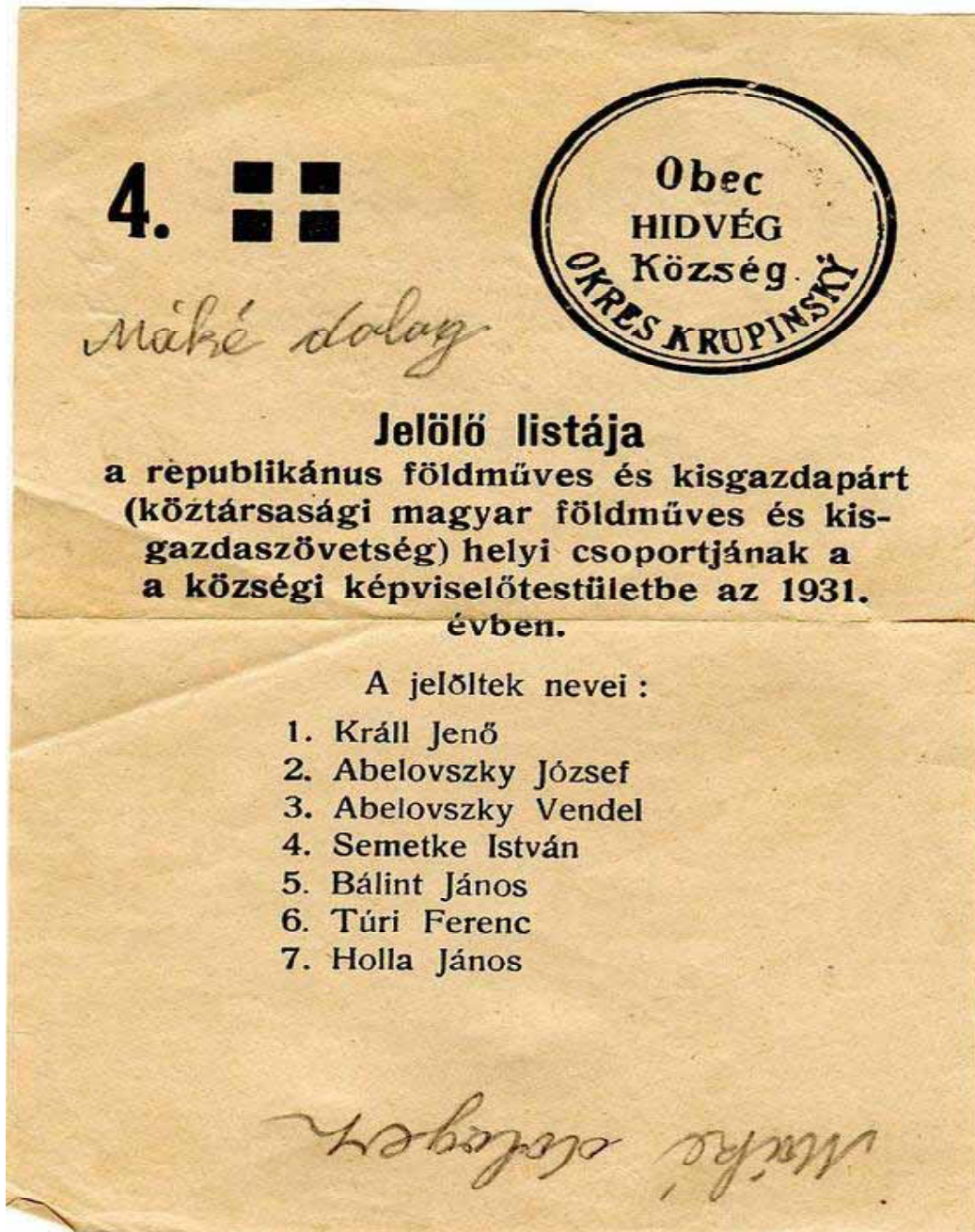
Soznam - Jegyzék

Šahy, 1933. XI. 7.

Semecse András.
Egyipteli óra 3 éves jótalálás
mellet.

Sahy
Ohejema

Magyar nyelvű nyugta, 1933-ból

Szavazólista - Republikánus Földműves és Kiskgazdapárt

Készülő karikás (Veres Amanda felvétele)

PETROZSÉNYI NAGY PÁL

AZ UTOLSÓ SÁRKÁNY

Valahol mélyen, több száz, ezer ölre a föld alatt élt egy sereg gyíkszerű hulló. Akkorák voltak, mint a vadászkutyák. Testüket pikkely borította, végtagjaik karmokban végződtek, két-három vagy még ennél is több fejük nőtt és olyan szárnyuk, mint a denevéreknek. Azonban repülni már egyik sem tudott, idővel elcsökevényesedett a szárnyuk, szemük, majd maguk is kipusztultak. Hogy miként kerültek a föld alá, éppoly rejtély, mint fennmaradásuk és későbbi pusztulásuk is. Utoljára már csak egyetlen példány maradt, a legerősebb, egy háromfejű, mindnyájuknál esesebb „sárkány”. Ez, megszimatozva a rá váró veszélyt, kimenekült a barlangból. Sokáig, talán heteken át tévelygett a föld feneketlen gyomrában, barlangról barlangra, egyik labirintusból ki, a másikba be, amikor egy szép napon felvergődött a felszínre.

Abban a pillanatban elkezdett csillogni. Farkától a három fejéig izzott vörös, sárga és kék fényben, közben úgy visított, hogy messzire elhallatszott a hangja.

– Ūristen! Mi volt ez? – iramodtak az emberek a hang irányába, rábukkantak a szörnyre, és borzadva torpantak vissza.

A fantasztikus lény egy gémeskút mellett vonaglott. Testéről csöpögött a víz, nyilván a kútból mászott elő.

– Hű, de rusnya! Csapjátok agyon! – biztatták egymást az elképedt atyafiak; egyikük felragadta bunkóját, és ráütötte a fejére.

Az állat keskeny boncasztalon tért magához, ahol ámulva, perzselő reflektorfényben vizsgálták a székváros orvosai. A gyík vaksin meredt a fölője hajló arcokba. Ennek ellenőre mindent látott: a fényt, a teremben található tárgyakat, a mozgó alakok irányát, sebességét. Helyesebben mondvá, hallott ultrahangimpulzusai révén.

– Vigyázatok, mozog! – kiáltotta figyelmeztetően valaki.

– Fogjátok meg! – süvöltötte a másik, amikor a hulló leszökkent az asztról, s az ablakon át kimenekült az udvarra.

A kutatóközpont szirénái fülsüketítően búgtak fel. Valamelyik őr kétszer belelőtt a monstrumba, erre megdermedt, és szemlátomást nőni, vastagodni kezdett.

– Elképesztő! – hüledeztek a dokik.

A központ vezetője remegő kézzel tárcsázott, s a rendőrség csakhamar körülfogta őket. A szörnyeteg éppen akkor robbant ki az utcai kapun.

– Tűz!

Ettől ismét megdermedt, majd ellenállás nélkül hagyta, hogy fogságba ejtsék.

– Elképesztő! – motyogta a rendőrpáncsnok is. – Ha nem a két szememmel látom... Hűha, máris magához tért.

Csakugyan, sőt, ezenfelül még nőtt is egy kicsit. Már akkora volt, mint egy borjú, csak százszor csúnyább és veszélyesebb. A rendőrök hidegvőően vették célba, és parancs nélkül lőttek, ám ezúttal igazi töltényekkel, amitől nem csak ideiglenesen benuult meg a célpont.

Pedig mégis ez történt, azzal a különbséggel, hogy a borjú szemük láttára változott elefánttá. A szájtátiak megrettenve rebbentek szét, utánuk a rendőrök, legvégül a mesék életre kelt alakja.

– Megsemmisíteni! – adta ki a parancsot maga a polgármester, mire riasztották a katonaságot is, s ez már tankokkal és ágyúkkal vonult a céltalanul cammogó sárkánygyík ellen.

– Három, kettő, egy, nulla, tűz!

Semmi eredmény, azonkivül, hogy a gyíkból valódi sárkány lett, cirka 40 m magas, hihetetlenül rút és félelmetes hulló. A város lakosai pánikba estek, jóllehet a szörnyeteg senkit sem bántott, kikerülte a házakat, és elhagyta a helységet. Amerre elhaladt, besüppedt a talaj, s lehe-letének bűzétől szaglott a környék.

Fölötte harci gépek szálltak, de a monstrum nemigen törődött velük, csupán megpróbált valamilyen rejtekhelyre bújni. Felbattyogott a hegyekbe, és onnan sandított a különös röpcsik felé.

Néhány napig semmi sem történt, csupán a gépek zümmögtek makacsul a búvóhelye körül. Lassanként teljesen hozzájuk szokott, amikor újabb támadás célpontjába került, csak most szí-gonyokkal törtek a békés négy lábúra. És ezek már fájtak, fel is bősztették, ezért felkapott néhány sziklát, és a helikopterekhez csapta. Kettőt-hármat lekaszált, a többi továbbillant, nyomukban a bosszúszomjas, vérző szörnyeteggel. A világ szívdobogva szurkolt a tévékészülékek előtt. Miután a helikopterek egyike folyamatosan filmezett, a nézők mindenütt nyomon követhették a dögöt. Lúdbőrös háttal szemlélték, hogyan tarolja le a fákat, mezőket, miként üvölt, és gázol át a védtelen falvakon. Tudták, hogy gyakorlatilag szinte sebezhetetlen, és senki sem tudta, miért, aztán látták, amint regenerálódik, amitől még jobban megriadtak. A jelek szerint nincs kiút, a bestia mindent túlél, szétdúl, vagy agyontapos. Egyelőre csak ott, abban a városban, később máshol, kontinensről kontinensre. És ez a vég, az egész világ vége lesz, amiről annyiszor jósoltak nekik.

A templomokban egymásután kondultak meg a harangok. A világ valamennyi tévéje átvette az adást, melyben hol nyugtatták, hol bátorították a népet. Ám részleteket közöltek a misékről és az államközi tanácskozásokról is, ahol a sárkánygyík elleni tervek kerültek adásba.

Igaz, a bestia eddig halhatatlannak bizonyult, de a rakétaik kipróbálása még hátra van. Végző soron ott a lézer, az atom-, sőt hidrogénbomba, amelynek eddig még semmi sem állt ellen – bizakodott az USA, Kína és mások is.

– Isten őrizz, szó sem lehet róla! – tiltakoztak a tudósok. – Hiszen a radioaktív sugarak bennünket is megfertőznek ám. Másrészt arra sincs garancia, vajon nem idézünk-e elő ezzel újabb növekedést, ugyanis, úgy tűnik, az őshüllőt pont a lőfegyverek energiája regenerálja.

– Mindegy, meg kell próbálni. Ha így is, úgy is meghalunk, legalább fegyverrel a kezünkben masírozzunk a túlvilágra – vágta vissza a hadügyi szakértők, és nyomban értesítették álláspontjukról az elnököket.

– Figyelem! Figyelem! – szakították félbe ekkor az összes rádió- és tévéadásokat. – Itt a Világtanács elnöke beszél. Felmérve a kolosszus által okozott példátlan károkat, valamint azt a veszélyt, mely már pusztá létezése miatt fenyeget bennünket, a magam és a Világtanács nevében közöljük, hogy felvesszük a harcot a hullóvel.

– Éljen!

A világ fellélegzett. De csak egy pillanatra, elvégre a harc, a nagy leszámolás még mindig hátra van, s könnyen megeshet, hogy az utolsó szót mégis a Godzilla mondja ki.

Az állat sebei gyorsan behegedtek, haragja lelohadt: kitombolta magát. Fáradtan roskadt egy tér közepére. A kóbor kutyák rögtön körülvették, mialatt a lakosság hanyatt-homlok menekült. Ki kocsin, ki gyalog, megrohanták a vonatokat, repülőteret, csak el, ki innen, minél hamarabb és messzibb a szörny közeléből! Egy tűzoltóautó a kolosszusba farolt. Az rátette a lábát anélkül azonban, hogy az széttipporta volna.

– A francba a csülköddel, szeretnék továbbmenni. Süket vagy? Lépj le, picikém! – pattant ki a kabinból egy pisze orrú, szeplős tűzoltó, előhúzta a fecskendő, és ráfröcskölt a gyíkra.

A csodalény teste sercegeve izzott fel, s akkorát üvöltött, hogy még a várost körülzáró, szuperteknikával felszerelt kommandó is rémülten rezzent össze.

– Úgy látszik, a bébi nem csípi a vizet – csóválták meg fejüket a tévénézők milliói, akik, a szüntelen filmzésnek köszönhetően, mindent láttak, hallottak. – Adj még neki, nehogy pipet kapjon szegény.

A Godzilla fokról fokra hátrált, végül szokás szerint, támadás nélkül kerekelt oldott. A millió és millió néző ekkor egy emberként szökött talpra.

– Csoda! Csoda! Isten megbocsátott nekünk.

A tűzoltó szirénázva robogott a szörnyeteg után. Az felkúszott egy meredek dombra, és megzavarodva sziszegett az elakadt ifjú felé. Érezte, „látta”, hogy bántani akarják. De miért? Irtózatosan fázott, s míg egyfelől éhség, másfelől bizonytalanság gyötörte. Vajon miért olyan hideg és ellenséges itt fenn minden, egyáltalán mi történt vele, hogy ekkorára dagadt?

– A helikopterekbe! Gyorsan! Gyorsan! – rendelkezett a kommandósok vezére. – Segítsünk a fiúnak, és spriceljük mi is nyakon Lucifer átkozott szolgáját!

Hanem az állat ezúttal is feltalálta magát, kitepelt egy irdatlan parabolaantennát, és ugyanolyan száraz

maradt, mintha esernyő feszült volna ormótlan feje fölött.

Teltek, múltak a percek. A tűzoltó nem tágitott, előkotorta szájharmonikáját, és sorra-rendre elfújta Ennio Morricone szerzeményeit. Az óriás négy lábú elbűvölve fülelt. A csodálatos, soha nem hallott dallamok lecsalták a dombról. Tudta, hogy veszélyes, talán az életébe is kerülhet, csakhogy képtelen volt megállni. Mennie kellett, és ő ment, egyre közelebb cammogott egy kiterjedt tó közelébe.

– Hurrá, megmenekültünk! – kapcsolt a fiatalember, gyorsan előkapta mobilját, és fél órával később már az egész tűzoltózenekar csalogatta tovább az ösgyíkot.

Egyenest a nagy tóba, ahol aztán el kezdett zsugorodni, és csak zsugorodott, zsugorodott, amíg teljesen beleolvadt a tó vizébe.

Így veszett oda a föld utolsó sárkánya. Hogy miért kellett elpusztulnia, egyáltalán igaz-e ez a történet? Ki tudja? Én az öregapámtól hallottam, ő meg az övétől valamikor régen, a XXI. század hajnalán.

Sallang (Veres Amanda felvétele)

KISS ANNA MÁRIA

versei

Lejárt szavatosságú hogyvagyok

Mennek a hogyvagyok az utcán
az egyik akáclila, a másik citrom,
óvónéni tereli őket a zebrán,
kezük összekulcsolódva, mintha
bilincs volna az összetartozás.
Amolyan könnyes emlékezés ez
Nemecsek, és Boka ábrázatán.

Mennek a hogyvagyok az utcán,
s a kirakat visszaveri őket,
lehetnének győztes hadsereg -
amelyik holtában is integet,
a hogyváltunk már csak ilyen.
A múlt árnyai tudják mi az, hogy ki
tekintetes, s hogy az Úr, az kiben-miben.

Mennek a hogyvagyunk az utcán
többszámban menetelnek
mégis egy szólamú ez az önző ballagás,
szabad ének írta, irgalmatlan régen
amikor az alma messze leesett a fájáról
s volt, aki megsajnálta, hogy ez magyar
fajta alma, ami a Semmiből vétetett.

Mennek a hogyvagyok szemlesütve
ne láthassa tudodki, és Isten se már,
hogy a lejárt szavatosságú hogyvagyok
egy temetésen miként fognak egymással
kezet, és olyan nagy lesz majd a gyász,
megátkozzuk, aki élt-halt velünk botladozva,
és nem segít a mese, se édesanyáink keze.

A padon ültünk 89' tavaszán

a fiú szőke-barna volt
talán fekete
forgattam a gombját
csak mert olyan volt
mint a hold

göndörödött
bennünk a nevetés
olyasféléken
mint a húsleves
két kanál

fél deci
tízet mondtam
hogy az egyet válassza ki
de nem szántam
neki

leeresztett lufi
mogyorólánc
kartonbéka
szarka-farok
gyomorgyűrű
pinktúra
húsevő virág
hugyagyas
szellemtelen
asszonymadár

a fiú a szőke-barna
habozás nélkül
a gyomorgyűrűt mondta ki
azt hiszem feleségül
akart

habár a padba faragva
nem sok hasznát venném
a szegénynek

KURUC TÓTH TAMÁS

„*Debrecen színmagyar városában a polgármester és a püspök járult elénk.....*” Ion Constantin Bratianu román külügyminiszter 1919. június 10. trianoni tanácskozás. /for. Catherine Durandin: A Román nép története, Maceenas Könyvek, Budapest 1998/

„*Az olyan ősi román városokban, mint például Debrecen, ahol most a román anyák zokogva szorítják magukhoz csecsemőiket.....*” Ion Constantin Bratianu román külügyminiszter, Trianoni tanácskozás 1920 /?! /for. : Raffai Ernő tört. : A Románok 1916-os betörése 2. előadás (YuTube 1.45.29-től)/

A KIS BRATIANU

/ Egy gyönyörű magyar asszony emlékének /

Valamikor, amikor a románoknak már pénze volt, és Bukarest is volt, de az nem volt olyan, mint amilyenek egy fővárosnak ki kell néznie, akkor a románok elhatározták, hogy felépítik olyanná, ami méltó a román nemzeti géniuszhoz.

Szakértelmiségük nem volt, de pénzük az igen. Így aztán abban az időben, amikor a beruházások elkezdődtek, Bukarest a második legnagyobb magyar várossá vált, ha Budapestet – ami elméletileg az első – egyáltalán magyar városnak tekintjük.

Mérnökök, tanárok, speciális ügyintézők és mindenféle rendű és rangú magyar ott serénykedett a román nemzeti géniusz körül, hogy Bukarest végül méltó küllemben és infrastruktúrával hirdesse annak dicsőségét.

Vitték persze magukkal a hétköznapi élethez szükséges intézményrendszerüket is. A bölcsödét, az óvodát, az elemi iskolát és a gimnáziumokat, a magyar nyelvű újságjaikkal, sportköreikkel együtt. Mindent, ami kell.

A román bolyárok és a magyargyűlölő román értelmiség, politikum emberei hamar észrevették, hogy szép dolog ugyan románok közé román iskolába járni, és ott románul román tanároktól román tananyagot tanulni a román tudományból, de!.....civilizációs és minden egyéb szempontból a magyar intézmények - ha a román magas színvonalúnak is nevezzük, akkor is - a román intézményeknél magasabb színvonalon működnek.

Tehát, amikor a magyarok a román nemzeti géniusz fővárosát építették, akkor a román nemzeti géniusz elkezdte magyar intézményekbe járatni a gyermekeit.

Így történt aztán, hogy amikor ebben az időben, Bukarestben magyar óvodát nyitott egy -írói képzeletem szerint- gyönyörű magyar asszony, akkor ebbe az óvodába kezdett járni egy Bratianu nevű kis román fiú, egy közismert román politikus négyéves kislánya.

Ha a család és az óvoda közti kapcsolatfelvétel nyelvét akarnám valószínűsíteni, akkor kiesne a magyar és a román. Az egyiket az egyik, a másikat a másik fél nem beszélte. Leginkább a francia volna az a nyelv, amin valószínűleg ez a gyönyörű magyar asszony a folyamat elején még szabadkozva hárította el a magas rangú román politikus családjának kérését, amiben egyébiránt valószínűleg nem szerepelhetett az az indok a felvételi igény okaként, hogy a magyar óvoda magasabb színvonalú a román óvodáknál. /Az pedig nem lehet igaz, hogy román óvodák akkor még egyáltalán nem léteztek./

A kisgyermek román szülei valószínűleg az intézmény jó hírére és arra a szükségszerűsége hivatkoztak a francia nyelvű levelükben, hogy a kisfiúnak meg kell tanulnia magyarul.

És ha magam elé képzelem a magyar óvoda-tulajdonosnő elutasító válaszát, akkor abban pedig valószínűleg ugyanez a dolog szerepelhetett, de már az elutasítás indokaként. Mert írói képzeletemben legalább is így fogalmaz ez -amint már mondtam- gyönyörű magyar asszony, hogy: „A kis Bratianu a kizárólagos román nyelvtudásával elszigetelődne a társaitól, és gyermeki lelkén örök sebet ejtene az, hogy olyan helyre kerül, ahol őt nem értik, és ő sem érti és beszél azok nyelvét, akik közé került.”

A Bratianu-család képzeletem szerinti viszontválasza pedig arról szólhatott, hogy gyermekük hallásból már a pajtásai némelyikétől elsajátított valamit a magyar nyelvből, tehát a magyar nyelvű óvoda nem a semmiből kell, hogy felépítse a kis Bratianu magyar nyelvtudását.

Valahogy ebben a tematikus mederben folyhatott a román politikus családja és a magyar óvoda tulajdonosnője közti francia nyelvű írásos diskurzus, aminek a végén a kis Bratianu -valószínűleg az anyukája kezét erősen szorítva- egy szép napon aggódó és félénk tekintettel átlépte a kérdéses bukaresti magyar óvoda kapuját.

Mikor képzeletemben, az óvoda kapujában a kis Bratianut látom, már a négyéves kori termete miatt is mindig felfelé pislog, mint aki sejti, hogy valami olyasmi történik vele, amire nem biztos, hogy rendesen fel van készítve.

Talán már az első benyomásai is nehezen elhelyezhetőek lehettek. A csak magyar szó éles, és szinte félelemkeltő, falhoz-szorító csattogása a folyosókon, és mindez visongó, csillagszemű magyar kislányok torkából. Közben anya franciául beszél róla egy nénivel, aki az előbb még a folyosón magyarul -ezen a számára szinte teljesen érthetetlen és idegen aurájú nyelven- utasította helyre a lányokat. Nagy, világos ablakok, és a belső teremből magyarul szól egy dal, aminek dallama valami egészen más kozmosz, mint amihez szokott. Mi lesz itt? Anya még ma itt marad, de hogy fogok én itt barátkozni?

Bezárulhatott akkor a kis Bratianu. Félénk kis lelkét daccal bátoríthatta, amit valószínűleg összekevert egy erős vágyódással azután a milió után, amit addig megszokott. Hogy ez a milió miben és mennyire lehetett más, azt én érzékeltetni sem tudom.

Nem lehet konkrétan tudni mi válthatta ki ebből a kisgyermekből, írásunk főhőséből azt a bezárult állapotot, ami miatt -az óvoda-tulajdonosnő leszármazottainak családi legendáriuma szerint- a kis Bratianu reakciói a magyar óvoda mentál-szocializációs és szellemi ingereivel, kihívásaival kapcsolatban aggasztó mértékben buták voltak.

Beszéljünk magyarul! Mondjuk ki magyarul úgy, ahogy kell: hogy erre a kisfiúra gondolva, az óvoda-tulajdonosnő előtt egy aggasztó mértékben -és a románság akkori civilizációs nivóját tekintve is- példátlanul buta, és életidegen gyermek képe bontakozott ki, és valahányszor csak erre a gyerekre gondolt, vagy ez a gyerek a szeme elé került, akkor /legalább is a leszármazottak családi legendáriuma szerint/ mindig összeszorult a torka, és ilyenkor meg-megállt, elnézte ezt a csetlő-botló, magát nem lelő gyereket, akiben /képzeletem szerint/ a kedves, közeledő gesztusok csak az életidegenséget, butaságot és zártságot mélyítették, ami valószínűleg idővel összekeveredett gyermeki lelkében valami gyűlölettel elvegyült daccal.

Most képzeletem magam elé vetíti ezt a gyönyörű magyar asszonyt, ahogy megtörli a szeme elé került kis román taknyos orrát, aztán letérdel hozzá, hogy magához ölelje, és amikor elárasztotta ezt a négyéves gyermeket az asszonyos-anyai aurájával -ami parfümfelhővel összekeveredve árad a gyermek felé-, akkor ez az asszony a gyermeket magához öelve azt mondja /és nem csak magában, de a gyermek számára jól hallhatóan/, hogy: „Kis Bratianu! De hát mi lesz veled, kis Bratianu?”

A kis Bratianuval szerintem az adott helyzetben az lett, hogy egyrészt bőszítette ennek a magyar asszonynak a féltő aggodalma, amit lesajnálásnak, a csirájában már meglévő férfiúi önérzet meggyalázásának és

lekicsinylésének érzékelt, bár ezt nagy valószínűséggel sem magyarul, sem románul, sem pedig a diplomácia akkor már általános nyelvén, tehát franciául sem tudta volna -sem magának sem másoknak- így megfogalmazni, szavakba önteni.

Mert valljuk be őszintén és kérdés formájában: hol is volt ez a gyermek a magyar óvónéni aggódó mondatait eltűrve attól, hogy Románia külügyminisztere legyen, és azon a konferencián, ahol a Magyar Királyság feldarabolásáról döntöttek, ebbéli minőségében ott üljön. Ő még csak áll, és dacos arccal átbámul ennek a térdelő magyar asszonynak a válla felett, aki magához szorítva bevonja őt valami parfümös elvarázsolódásba, amit eddig csak anyánál érzett, és ami miatt azért mégis elvarázsolódik ez a magányos román gyermek, még akkor is, ha egy idő után minden reggel elhatározza, hogy: „Ma...ma aztán nem varázsol el engem, ez az engem lesajnáló magyar asszony. Ma hiába ölel meg majd ugyanúgy, ahogy otthon anya szokott, és ma már hiába duruzsolja az aggódó mondókáját közben a fejem felett.”

A kis Bratiánunk ekkor még mindennek kinézett a dacos kis arcával és felfelé pislogó tekintetével, csak külügyminiszternek nem. Még ha talán fotó is készült volna ebben a helyzetben róla, akkor is egészen biztos, hogy később senki sem mondta volna meg, hogy ő az a konok kis életidegen román legényke, aki most ott ül a konferencia román delegációjának élén, és ő az, aki élénk érdeklődéssel fülel mindenre, ami azzal összefüggésben történik és történhet, hogy a szétdarabolandó Magyar Királyság területéből miért és mennyi juthat majd Romániának.

Ha kis négyéveskori öltözetében ülne a konferencián, és négyéveskori felkészültségével, akkor talán minden máshogy történik. De nem így történt, mert a mi kis Bratiánunk akkor már nem a négyéveskori kis pendejében ült a konferencián, és valószínűleg mind románul, mind magyarul, mind pedig franciául szabatos és egyértelmű szavakba tudta önteni az érzéseit, és az érzései által keltett gondolatokat.

Így történt aztán, hogy amikor az egyik delegátus felvetette, hogy tekintettel arra, hogy a Magyar Királyság területének szétdarabolásáról döntenek, ezért nem ártana -ha másért nem, akkor legalább az árnyaltabb tájékozódás érdekében-, ha néhány magyar is az asztalnál ülne és kifejtene az álláspontját, akkor ezt az akkor már érett férfivá cseperedett, egykori négyéves kisfiút valószínűleg hirtelen meglegyintette annak a mindent lehengerlő asszonyi varázslatnak a szele, amivel kapcsolatban egykor minden reggel azzal a daccal lépte át a Bukaresti Magyar Óvoda kapuját, hogy: „Ma...ma aztán hiába térdel le, és ölel magához. Én...én akkor se fogok elvarázsolódni.”

„Kis Bratianu! Hát mi lesz veled kis Bratianu?” Hallhatta ott lelki füleivel ez az egykori négyéves román gyermek, és ekkor már nem elvarázsolódott, hanem szót kért, és ékes francia nyelven azzal érvelt az elhangzó javaslat ellen, hogy ő román részről ez ellen azért tiltakozik, mert a magyarok, ha ide eresztjük őket, akkor a közismert sármjukkal azt dugnak le a torkunkon, amit csak akarnak.

A kisgyermek még nem tart itt. Zavartan téblábol a magyar óvoda épületében, kinkeservvel megpróbálja jól hangsúlyozni a frissen hallott magyar szavakat, és fiús daccal túri, mikor a csillagszemű magyar kislányok kinevetik a hibás magyar kiejtését, és a félresikerült mondatfűzéseit. Nagyokat nyel, amikor végig kell hallgatnia, hogy az óvónéni a lányok viselkedése miatt a védelmére kel, és megvédi őt, őt a fiút, egy óvónéni, a lányok viselkedésétől. Még semmit sem tud a magyar történelemről, és nagyon keveset a magyarokról, annyit azonban pontosan megérez, hogy ebből a helyzetből csak minél alaposabb tanulással kerülhet ki győztesen, és csak akkor, ha a megtanultakat majd jó időben és megfelelő helyzetben, megfelelő módon alkalmazza is. Más menekülési útvonala nincs négyéves főhősünknek, ha nem akar ezeknek az egyébként gyönyörű kislányoknak az állandó céltáblája maradni. a magyar fiúkról nem is beszélve.

Na és persze az óvónéni aggódó, mindennap ismétlődő siráma, amivel újra és újra az eszébe hozza, hogy ő tulajdonképpen egy két lábon járó nagy rakás négyéves szerencsétlenség, ami fölött minden nap

illik ejteni néhány könnycseppet. Nem, ez nem maradhat így! Gondolhatta a kis Bratianunk, és daccal és keserűséggel felvérteződött kis lelkével nekigyürkőzött a nagybetűs életnek.

A magyarokat miért veszik komolyan? Kérdezhetette magától a magyar tanintézmények későbbi tanúja, valahányszor csak egy-egy magyar történelemről szóló könyvet a kezébe vett, vagy történelemórán a jegyzetei fölé hajolva a tanárt hallgatta, például arról, hogy a magyarok állították meg -iszonyú véráldozatok árán- a középkorban az iszlám európai terjeszkedését, és ezért egész Európában, ennek emlékére délben meghúzzák a harangokat.

Aztán amikor a kérdéses konferencián úgy érezte, hogy az ott ülő nagyhatalmak képviselői nem veszik elég komolyan a román delegációt, akkor sorra felidéződtek benne a tanultak. Minden felidéződött benne, amit összeszorított foggal és szívós alapossággal a fejébe gyűrt mindarról, amit magyar történelemnek nevezünk.

Azokban a napokban a Magyar Királyság területére egykor szintén kívülről odaszivárgó proletárok /tehát azok, akiknek semmijük sincs, ami emberi/ kikiáltották a diktatúrájukat, és elkezdtek birtokba venni a vesztes világháború utáni időszakban, az általuk keltett zűrzavarban a Magyar Királyságot, és a benne élők javait és életét, a Kárpát-medencét, tehát mindazt, amire már évszázadok óta a románoknak is fáj a foguk. A két erővel pedig az történt, mint azzal a két hiénafalkával, amelyik ugyanazt a koncot nézi ki magának. Csépelni kezdték egymást, ami ugyanakkor nem akadályozta meg őket abban, hogy a Magyar Királyság saját maguk által ellenőrzött területein a magyarok kiirtását szorgalmasan ne gyakorolták volna.

Ebben a tekintetben, azokban a napokban teljes harmónia mutatkozott az egymással harcoló proletárdiktatúra és a Román Királyság között.

Talán több fegyvert, vagy nagyobb pénzjuttatást várt a román delegáció annál, amit Románia a világháborúban győztes európai országoktól kapott. Nem tudom. Az azonban tény, hogy a tanácskozás egy bizonyos pontján szót kért a bukaresti magyar óvoda egykori kisóvodása, aki -mint már írtam- a későbbiekben élénk és elmélyült érdeklődéssel viseltetett a magyar történelem iránt, és miután szót kapott, tanúbizonyságot tett a szellemi talentumáról és az addig tanultakról, a következőképpen: „Tájékoztatom a győztes hatalmak jelenlévő képviselőit, hogy a jelenlegi helyzetben Románia az európai keresztény civilizáció védőbástyája, amely fegyveres élet-halál harcát vívja a bolsevik barbarizmussal.”

Ez egyébként egy román szájából azt is jelenti, hogy ha akarja, akkor a Román Királyság ezt a harcot akár abba is hagyhatja.

Kinőtte magát a mi kis Bratianunk. A magyar szellemmel szerves kapcsolatot létesítve, fokról-fokra cseperedett egyre feljebb, mint az a parancsot teljesítő román kiskatona, aki a Magyar Királyság elfoglalt területén lévő Magyar Nemzeti Színház épületéhez támasztott létra fokán hágott egyre feljebb, hogy az épület homlokzatán levő magyar feliratot letakarva, kitegye azt a táblát, amire románul az volt felírva, hogy: Román Nemzeti Színház.

„Teatrul Naional Român” /Teátrul Nacionál Romún / így hangzik ez, a hangzó formában megvalósulva.

Érték persze öt kisebb kihívások is, ahogy az óvodai és iskolai évek sem telhettek csupa görcsöléssel és azzal, hogy szinte megoldhatatlan problémákkal kellett volna nap mint nap szembenéznie.

Van úgy az életben, hogy az adott helyzetben nem kell mást tenni, csak elmondani azt, ami van. Ez a legtöbb ember számára nem is igazán kihívás, azonban más emberek számára komoly próbatétel, elválasztani azokat a helyzeteket, amikor ez a magatartás üdvös, azoktól a helyzetektől, amikor pedig nem.

Ő más ember volt, de sikerült neki. Ahogy a számtanórán a szorzótábla tanulásánál megérezte, hogy itt ez a terület nem az, ahol szükség van arra a hozzáállásra, amire máshol, úgy abban a helyzetben amikor már mint külügyminiszter a területfelosztással kapcsolatban kapott öt percet kellett a román álláspont ismertetésével kitöltenie, akkor ezt az időkeretet ki sem használva, csak arra szorítkozott, hogy elmondja

azt, hogy az adott témával kapcsolatban mit jelent az, hogy kétszer kettő egyenlő négygel.

Konkrétan, felhívta a figyelmet arra, hogy a már elfogadott földrajzi elv alkalmazásával nem lehet eltekinteni attól a tényről, hogy Erdély EGY // földrajzi egység. A már szintén elfogadott etnikai elv tekintetében pedig felhívta a figyelmet arra, hogy ezen az egységes földrajzi területen belül a románok vannak számszerű többségben. Aztán a helyére ment, és leült. Mint egy komoly ember, aki a komoly helyzetben komoly emberekhez szólva, komoly dolgokról, komolyan kíván viselkedni, és a vele egy teremben tartózkodó komoly emberek komolyan lefektetett elveit és problémáit akceptálva, komolyan tiszteletben tartja azt a jogukat, hogy a komoly embereknek csak komoly és egyértelmű dolgok meghallgatására kell időt szakítaniuk. És ezért ő, mint komoly ember úgy döntött, hogy ezen komolyan lefektetett elvekkel kapcsolatban csak az egyértelmű és megfellebezhetetlen, és ezen elvekhez kapcsolódó tények ismertetésével foglalkozik, és amikor ezzel végzett, akkor mint komolyan veendő komoly ember nem kíván több időt felhasználni annál, mint amennyi ahhoz kell, hogy a komoly mondandóját a teremben ülő többi komoly ember számára komoly tömörséggel kifejtse, és ezzel komolyan demonstrálja, hogy ő komolyan veszi, hogy a teremben ülő komoly emberek komoly dolgokkal vannak túlterhelve a koporsóig, véges idejükben, amit ő komoly tisztelettel komolyan figyelembe is vesz.

Ha a Jóisten a mindenhatóságát azzal akarta megmutatni, hogy ebből a gyerekből olyan valakit csinált, akit az Isten is külügyminiszternek teremtett, akkor ez az én szememben sikerült neki.

De most a politika boszorkánykonyhájától térjünk vissza az óvoda falai közé, és tekintsünk rá újra erre a magát összeszedni akaró román gyerekekre, és az emberi akarat tiszteletének jegyében örizzünk meg róla egy képet abból az időszakából is, amikor az erőfeszítéseit már lassan siker koronázza.

Emlékezzünk rá úgy is, mint egy olyan kis románra, akit a magyar kislányok már csak a múltbéli kiejtésére hivatkozva csúfolhattak, ha egyáltalán csúfolni akarták. Lássuk őt olyan kisfiuként is, akiről az óvónéni azt mondja franciául a kisfiú anyukájának, hogy nagyon gyorsan fejlődik, és addig nem szokott nyugodni, míg ki nem deríti, hogy amikor magyarul elront egy mondatot, akkor az hogyan is van helyesen.

Idézzük fel magunk előtt egy olyan emberként is, aki az őt megalázó gyerekektől egyre nyugodtabban, és egyre nagyobb önuralommal kérdezi meg újra és újra, hogy hogyan is hangzik az elrontott mondat helyesen.

Emlékezzünk tisztelettel az akarattal élő emberre; gyerekemberre, aki egy számára bántó módon idegen aurájú nyelvet kezd figyelni és befogadni, napról-napra leküzdvé és zárójelbe téve azt a lelki idegenkedést, amit egy olyan nyelv elsajátítása okozott, amelynek már a hallgatásában sem lelte örömét.

Lássuk őt, azaz Ion Constantin Bratianut, életének abból az időszakából is, amikor már meg tudja védeni magát a magyar lányok és fiúk csúfolódásától, és ezt sokszor csak azért teszi románul, hogy a csetepaté után rendet teremtő óvónéninek azt mondhassa, hogy csak a lányok masniját dicsérte, és azt is csak azért románul, hogy a lányok zavarba ne jöjjenek.

A sors, amikor a nyomorúságát szívós akarattal párosította, már nagyobb mozgástérrel jutalmazta őt. Ráadásul románul sem a magyar fiúk, sem a magyar lányok, sem pedig a magyar óvónéni nem tudott, és ezért mire az ügy anyja elé került, ő már azt mondhatott, amit csak akart, hiszen a hallott román mondatot a körülötte levő magyarok képtelenek voltak felidézni. Fordult a kocka. Ő már értette a magyarokat, de ők nem értették őt: a román, és ezért románul azt vágott az arcukba, amit csak akart, és ha úgy tetszett neki, akkor ezt még negédes hanglajtással és mosolyogva is tehette.

Adjuk meg a tiszteletet az akaratát megfeszítő embernek, ennek a dacos kis románnak, aki valószínűleg minden tőle telhetőt megtett, hogy az adott és csak rá vonatkozó helyzetben, a csak rá vonatkozó és érvényes kihívásnak, saját magára hagyatkozva maximális erőfeszítéssel megfeleljen.

Ugyanakkor tiszteljük benne, hogy eközben mindvégig önmaga maradt: Ion Constantin Bratianu. Vagy ha úgy tetszik, a mi kis Bratianunk. Mert megtanulhatott ő magyarul, repíthette a sors Párizsig és a Miniszterelnöki-, vagy Külügyminiszteri székig, ő bizony mentes maradt attól a legnagyobb büntől, amit ember elkövethet, és amit állítólag az Isten halálunk után a legkeményebben torol meg rajtunk akkor, amikor elé kerülve számot adunk az elmúlt életünkről. Mert a végére nem lett ugyan belőle Cézár, Beethoven, Nagy Sándor, Buddha vagy Krisztus, de ezek állítólag Isten szemében bocsánatos hiányosságok, ellentétben azzal, ha nem maradt volna az ami volt, azaz Ion Constantin Bratianu. Mert, ha valami más lett, vagy akart volna lenni az életében, azt állítólag az Isten nehezen, vagy egyáltalán nem bocsájta meg. Kívülről, és a magyar agyammal végiggondolva és pergetve ennek a románnak a sorsát, én úgy látom, hogy a végső elszámoláskor hősrünk Ion Constantin Bratianuval azonosan, Ion Constantin Bratianu személyes, és csak rá jellemző sorsát teljes mértékben beteljesítve, hűséggel viseltetve önmagához, önmagával teljesen azonosan végigcsinált élettel a háta mögött lépte át a mennyeknek kapuját, és a végső elszámoláskor e tekintetben tiszta és hófehér szívvel állhatott az Úr színe elé.

De addig még megoldott egy olyan problémahalmazt, amivel kapcsolatban a megoldás mikéntjét sem tudom érzékeltetni, mert egész egyszerűen fogalmam sincs, hogy hogyan csinálta. Akárhogy is gondolok bele a megoldások mikéntjébe, egész egyszerűen nem jutok egyről-kettőre, és ezért csak a problémahalmaz tételeinek felsorolására szorítkozom, annak a kétségtelen és megkérdőjelezhetetlen történelmi ténynek a kihangsúlyozásával, hogy mindezeket az alább felsorolt logisztikai, mentálhigiéniai, vagy ha úgy tetszik, akár családjoginak is nevezhető problémákat hősrünk az adott helyzetben kifogástalanul megoldotta.

Ha a döntéshozó delegációkat az erotika eszközével is a román érdekeknek kedvező döntésre akarjuk bírni -márpedig hősrünk ezt akarta-, akkor nem jöhetnek számításba sem a párizsi, sem pedig a bukaresti kurvák. A párizsi luxuskurvákat ismerik a diplomata urak, úgyhogy semmi különlegesben nem volna részük, ha csak azt nem számítjuk, hogy a számlát a román állam fizetné, de ez teljesen felesleges, hiszen ezeket a számlákat a diplomata urakat delegáló államapparátusok egyébként is állják. A bukaresti kurvákat Párizsba szállítani szintén felesleges, hiszen ezek semmi különlegest nem tudnak nyújtani a párizsiakhoz képest. Sőt. Ide válogatottan szép, franciául kitűnően beszélő, jó házból való román úrilányok kellenek, akik készségesek ugyan, de rendelkeznek azzal a hamvas bájjal, ami a szexualitás terén még nem rutinos fiatal hölgyekre jellemző. Ezeket a lányokat valahogy ki kell válogatni. Valahogy rá kell bírni a családjaikat, hogy engedjék el őket a román király kíséretéért Párizsba. Közben ezekkel az egyébként jó nevelést kapott lányokkal tudatni kell, hogy tulajdonképpen mi is lesz a dolguk. Meg kell oldani, hogy az akció olajozott végrehajtása mellett ki legyenek már időben szűrve azok a lányok, akik erre nem hajlandóak. Meg kellett oldani, hogy a kiszűrt és nem hajlandó lányok ne okozzanak problémát a készségesebb lányoknál, és ne értesíthessék az otthon maradt családtagjaikat arról, hogy mi is lett volna a dolguk. /Arra gondolni sem merek, hogy a jóhírű román családok családfői valamiféle román hazafias nekibuzdulásból...../

Meg kellett oldani, hogy az események után a lányok családjai ne okozzanak problémát, és ne okozzanak problémát a lányok sem. Ne legyen probléma például abból, ha teherbe esnek. (1920-at írunk, akkoriban még nincs fogamzásgátlás és nem csak öltözködés, hanem minden más tekintetben is a kor éles különbséget tesz a hajadon, a férjezett nő, és a kurva között.)

A feltételezések és a kommentálás világát elkerülve, most inkább csak újra rámutatok a történelmi tényekre, amelyek azt mutatják, hogy hősrünk mindezen logisztikai és egyéb jellegű problémákat az adott helyzetben kifogástalanul megoldotta.

És most, lassan már majdhogynem száz év távlatából ki kell jelentenünk, hogy a magyar óvoda kapujában egykor félénken felfelé pislogó román kislegény ebben az ügyben nem meríthetett abból, amit a magyarokról tanult, és nem nyúlhatott magyar történelmi példákhoz, vagy kultúrantropológiai toposzokhoz és ismeretekhez

sem. /Ha csak a kérdéses akciót a magyar csodaszarvas-mítosz, vagy a magyar királyné-kiházasításos mesék egyfajta sajátos, román megvalósítási változatának nem tekintjük./

Mert a kérdéses akció jellegéből és a magyar kultúra ismeretében utólag úgy tűnik, hogy a Román Királyság egykori külügyminisztere hiába is kutatott /ha egyáltalán nekikezdett a kutatásnak/ a magyarokról szorgalmasan felszívott ismerethalmazában. Valószínűleg semmire se jutott, és az azóta már nagyra nőtt kis Bratianu ebben az ügyben egyedül maradt a hatalmas kihívással. És amikor az írói képzeletem által kivetített kép szerint egyedül maradván körülnézett, akkor se jobbra, se balra, se fent semmit se látott, amihez ezzel a kihívással kapcsolatban tanácsért fordulhatott volna.

Ezért hősünk egy idő után nagy tanácstalanságában az írói képzeletem és logikai következtetésem által alkotott képen egyszerűen elkezdett lefelé nézni. És akkor lefelé nézve el kellett gondolkodnia, hogy tulajdonképpen mi is az, amin ő; azaz Ion Constantin Bratianu áll. És amikor ezen Ion Konstantin Bratianu elgondolkodott, akkor újra lefelé pillantva kizárólag csak és csak arra a következtetésre juthatott, hogy Ő, /azaz Ion Constantin Bratianu/ lefelé nézve a saját gyökereit nézi. és közben önmagát, azaz Ion Constantin Bratianu Román Külügyminisztert látja a Ion Constantin Bratianu nevű román külügyminiszter saját román gyökerein állva.

És onnantól már csak önmagát és a gyökereket nézte. Egyedül maradván velük és saját magával, bensőségesen patriotikus és szellemileg érlelő elmélyülést teremtve, és a kihegyezett román füleivel a megoldás sugallataira várva Ő; Ion Constantin Bratianu Román Külügyminiszter egyedül, összezárva ezzel az irtózatosan nagy szellemi, mentális és logisztikai kihívással, saját magával és a román gyökereivel.

A Román Gyökerek, a Kihívás, és a kis Bratianu, aki a kérdéses Kihívással kapcsolatban kihegyezett fülel és zsebredugott kézzel lefelé tekintve éppen az őt tápláló és megtartó Román Gyökereihez fordul, valahogy úgy és valahogy aképpen, ahogy a vlach pásztor nézi esdeklően furulyálva a benne gyönyörködőn előtte álló kisbárány arcát, a Kárpátok lankás legelőin, vagy a román népies neoromantika vásári faliszőnyegein.

Hát így lássuk őt, bensőségesen és egyedül, a román gyökerein állva, a szellemileg érlelő, termékeny, és otthonosan patriotikus román magányban, szigorúan meghagyva a személyzetének, hogy most aztán addig, ameddig nem szól, senki, de senki ne merje zavarni.

Látom, ahogy ott áll a dolgozószobája közepén, zsebredugott kézzel és gondterhelt arccal lefelé nézve, Ő: az 1864. augusztus 20-án Stefanestiben született Ion Constantin Bratianu, Ion C. Bratianu egykori román miniszterelnök fia, Dinu Bratianu és Vintila Bratianu egykori román miniszterelnökök testvére, mint I. Ferdinánd Román Király által kinevezett Román Külügyminiszter, és látom alatta, mint sugalló és éltető erő -egyfajta pódiumként- a román gyökereket, melyekre hősünk egyrészt támaszkodik, és melyekből másrészt ihletet és tanácsot merít az egyébként tisztességre nevelt, válogatottan szép román úrilányok román nemzeti célokból való prostituálásának mikéntjéhez, és amely román gyökerekbe közben úgy kapaszkodik, ahogy egykor az első óvodai napján a román édesanyja kezét szorította, és ahogy annak féltőn óvó anyai román kezébe helyezte minden bizodalját, az akkor még azonban -mint már írtam- nem lefelé, hanem felfelé pislogó egykori négyéves kisfiú.

Hogy egy egyenruhába bújtatott, Erdélyben azelőtt soha nem járt, és magyarokat soha nem látott délromán pásztorgyerek szemével milyen lehetett az akkori Erdély, azt nem tudom ide írni. Ha azonban valaki meg akarja írni a Nagy Történelmi Román Regényt /csupa nagybetűvel!/, az próbálja meg megírni ennek az embernek a tudatát, múltját, látását, érzéseit és mindent, ami ez a kiskatona volt.

És próbálja meg megírni, hogy mi történt mindezzel, hogy mi történt vele.....a tudat és látás mélyrétegeivel a sorsba ágyazva aközben, míg ez az ember faluról-falura, városról-városra végigmenetelt Erdélyen, míg

végül a határmegállapító bizottság mérnökének utasítására az utolsó táblát is felszögezte az utolsó földbeásott oszlopra, valahol Biharkeresztes, vagy ha úgy tetszik: Episkópiu Bihar környékén. Arra a táblára gondolok, amely táblára ez volt írva románul és magyarul, vagy fordított sorrendben, mittudomén, hogy: Román-Magyar Államhatár.

„Frontiera De Stat Româno-Maghiară”

/ Frontiéra Dé Sztát Romüno-Magjárö/ – Már, hogy elhangozzék a dolog románul es.

És ezzel hősünk feljutott a csúcsra. Helyzetét és érzéseit tekintve bizonyos mértékig hasonlatos volt a még fentebb leírt másik román kiskatonához, aki -mint már írtam- miután felhágott az Erdély területén álló Magyar Nemzeti Színház épületéhez támasztott létra legfelső fokára, óvatosan egyensúlyozva letakarta a „Magyar Nemzeti Színház”- feliratot a -mint már írtam- román nyelvű „Teatrul Nacional Roman” - Teátrul Nacionál Romün táblával, majd miután a táblát óvatosan vízszintesbe állította, odafentről még a válla fölül hátranézve egy győztes pillantást vetett arra a városra, melyet a területi diktátum értelmében a jövőben birtokolnia kellett, és akkor elfogta a tériszony.

Ennek a kiskatonának a tériszonya, azaz lezuhanástól való eluralkodó félelme talán könnyebben volt oldható, mint azoké, akik a román kiskatonának a parancsokat adták. Hiszen a zuhanástól való eluralkodó félelem feloldásának legegyszerűbb módja, ha egy fix pontba a kezünkkel, de legalább is a tekintetünkkel erősen belekapaszzkodunk, és a kiskatonának erre ott voltak a létra fokai, és nem utolsó sorban az a parancs, hogy miután a táblát kihelyezte, jöjjön le onnan.

Tehát számára ott volt a létra, a lejövetel lehetősége és parancsa, és általánosságban a parancsok és a feletteseibe vetett bizalom, ami megszabadította őt attól a félelemtől, amitől a feletteseinek értelemszerűen nehezebb volt megszabadulni, hiszen a parancsokat nekik kellett nem csak továbbítani, hanem az adott helyzetnek megfelelően sokszor megfogalmazni is.

Ha azonban az adott helyzet szokatlanul és bizarr módon új, akkor a parancsokat kiadók nehezebben találják a kapaszkodókat és a tériszonyuk is nagyobb probléma.

Tehát ha a parancsokat megfogalmazó és kiadó emberek érzéseit és elvárásait vesszük figyelembe, akkor az adott helyzetben román részről szinte mindenki ennek a kis román katonának a helyzetébe akart kerülni. Azaz, a feletteseim adják ki a parancsokat, én pedig miután teljesítettem őket, lejöhessenek odafentről és várhassam a következőt.

A román kiskatonának nem kellett azon gondolkodnia, hogy attól, hogy egy épületre kiteszi azt a táblát, hogy „Román Nemzeti Színház”, még egy román nemzeti színház megteremtése igencsak távol van. /Annak is csak az én fejembe kell megfordulnia, és csak az én bozgor-fejem hasogat belé, és nem az övé, hogy a románság ezzel a táblakipakolással nem közelebb, hanem távolabb került attól, hogy olyanná váljon, aminek Nemzeti Színháza lehet, és ez a távolság koránt sincs kifejezve a táblakipakolás és színházépület-építés különbözőségének felvillantásával./

A másik román kiskatonának pedig az elfoglalt terület egészével kapcsolatban nem kellett azon gondolkodnia, hogy hogy is lesz ez a terület román a későbbiekben. Ő parancsra kiszögezte a táblát oda, ahova mondták, aztán visszament a laktanyába és várta a további parancsokat.

A fenti megoldatlan és magasabb szintű kérdések megoldása, és a legfelsőbb szintű direktívák kiadása a legfelsőbb vezetés kötelessége, és ez a vezetés -ha jól akar magának- akkor a kiadott direktívái már tartalmazzák a meglévő és az új helyzetből következő kihívások kezelésének módját.

Ha a fenti meglátásunkat az adott helyzetre alkalmazzuk, akkor egyre feljebb kell tekintenünk a román géniusz hatalmi csúcsaira, és amikor feltekintünk a kimeredt magyar nyakunkon ülő fejünkből, akkor a hunyorgón-könnyező magyar szemünkkel a káprázón győzedelmes fényességet látjuk, és amikor a könnyezőn hunyorgó szemünkkel megróbálunk alaposabban belenézni ebbe a fényesen győzedelmes

fényességbe, akkor ennek a győzedelmes fényességnek a legtetején újra ott láthatjuk az 1864. augusztus 20-án Stefanestiben született Ion Constantin Bratianu; I. Ferdinánd Román Király által kinevezett román külügyminisztert, a Kis Bratianut, az ő dolgozószobájában a számunkra már oly ismerős román gyökereivel, amint hozzájuk fordulva, belőlük kinőve, rajtuk állva és beléjük kapaszkodva olyan tanácstalan és aggódó arccal fordul feléjük, mint ahogy egykor a román édesanyja kezébe kapaszkodva a román édesanyjára pillantott a magyar óvoda kapujában.

Ugyanaz a tériszony, ugyanaz a félelem, ugyanaz az árvaság, ugyan az az aggodalom és magáraltaltság, de már itt nem lehet, szívós akarattal az alkalmazkodás teljesítésébe kapaszkodni, mert már most, és itt legyőzte azokat, akikhez egykor alkalmazkodnia kellett.

Fölötte már senki se volt, akivel kapcsolatban ő a parancsteljesítő szerepébe bújhatott volna az elől a kihívás elől, hogy meg kell találnia a megoldás fix pontját, az uralom stabilizálásának kulcsát, ami aztán szerinte a többi probléma megoldásának minden ajtaját kinyitja.

Hősünk is parancsra vágyott. A Nagy Román Lélek sugallatára, vagy ha úgy tetszik, a Román Gyökerek Parancsára. És akkor ebben a győzedelmesen tanácstalan fényességben megszólalt a lakatlan területekre egykor lassan beszivárgó vlach pásztorok szelleme, és megsúgta neki mindazt, amit a szabad ég alá kicsapott életű, és otthonatlan lelkű pásztor érez, amikor a fagyos, téli dombtetőkről a völgyben fekvő, telimagtárakkal megtűzdelt falvakat nézi.

Ez a hang tollbamondta, hogy mi a teendő adott alkalommal a legelő gazdájával, ha az a lelegelt mező utáni haszonból a jussát követeli.

Ez a hang megnyugtatta hősünket, hogy a lakott város és az elfoglalt terület se több egy legelegendő mezőnél, ami után, amikor már lehasználtad, akkor mindig lesz egy nagyobb, egy másik.

És ez a hang megmondta azt is, hogy mi a teendő, ha azt akarja, hogy a román pásztor most már az idők végezetéig nyugodtan legeljen és legeltessen azon a területen, amit a kiszögezett „államhatár”-feliratú táblák kerítenek körbe.

Konkrétan azt súgta ez a hang, hogy most nem kell új dolgot kitalálnia, hanem ellenkezőleg: csak ébren kell tartania azt az erőt, ami bennük, a vlach pásztorokban évszázadok óta ott van, és ez nem más, mint a legelő gazdája iránti gyűlölet, ami abból a félelemből táplálkozik, hogy a legelő gazdája a legelőn való legeltetés lehetőségét bármikor visszavonhatja.

A fentieket megértve aztán a román külügyekért felelős állami embereknek 1920 július elsején, az 1864. augusztus 20-án Stefanestiben született Ion Constantin Bratianu, I. Ferdinánd Román Király által kinevezett román külügyminiszter ezekkel a szavakkal adta tovább azt a parancsot, amit néhány nappal korábban a vlach pásztorok lelke a dolgozószobája magányában a román gyökerein keresztül kiadott neki.

„Nem nyughatunk addig, míg a magyar népet gazdaságilag és katonailag tönkre nem tesszük, mert mindaddig, míg Magyarországon az életképességnek szikrája is van, mi magunkat biztonságban nem érezhetjük.”

Én nem tudom, hogy egy román felirattal ellátott, és ezzel Román Nemzeti Színházzá átnevezett épületet hogy lehet legelőnek nézni és lelegelni. Ezt mesélik el azok, akik annak nézték, legelték, és azok, akiket annak néztek és lelegeltek az utóbbi száz évben, miközben a lelegeltetők nap mint nap nyugtalan tériszonnal vizsgálták, hogy a lelegeltékben ott van-e még az életképesség szikrája.

Ilyen tériszonnal jár az, ha valaki nagyobb és saját legelőre vágyik a birkáinak, és helyette falvakat, utakat, városokat, idegen népeket, temetőket, gyárat színházi-, és egyetemi épületeket kap. De a tériszony ellen hősünk azt a módszert választotta, hogy a gyökerein megmaradva ugyan, de a szó megalomán értelmében a létrán álló kiskatonával ellentétben nem lejjebb, hanem egyre feljebb mászott.

Dél-Erdélyre számított, ezért a konferencián már egész Erdélyről beszélt. Aztán, mikor egész Erdéllyel együtt még a csatolt terület is megvolt, akkor elment a királyhoz tiltakozni, mert a határt nem beljebb: nem a Tiszánál húzták. Talán ez az egész, míg a csúcsról le nem nézett, könnyebben is ment neki, mint az óvodai beilleszkedés.

Mit tegyek? Hová forduljon a bozgor-magyar-bozgor fejem, amikor a Kis Bratianu román gyökerekből szőtt varázsszőnyegen suhanva bolyong a Kárpáti tájon, és a magyar életrealitás szikráit kutatja Dél-Erdély tájain, majd átsuhan Erdélyen, hogy a Partium-ban, Nagyváradon leszálljon megnézni a saját szobrát, és lássa önmagát; azaz Ion Konstantin Bratianu, I. Ferdinánd román Király által kinevezett egykori román külügyminisztert, hogy Nagyváradon jól áll-e a saját, román gyökerekre tekintő szobra, és hogy az alkotók elég román gyökeret tettek-e a szobor alá, és hogy azok a gyökerek rendesen karba vannak-e tartva. Majdpedig miután mindezeket leellenőrizte, alájuk túrva, ijedt kapkodással megnézte, hogy a magyarok az életképességükből nem rejtettek-e oda egy-egy szikrát.

Mit csináljak, mikor fentről gyárat, utakat, temetőt és sírokat számba véve azt kutatja, hogy hány bozgor illetve magyar sírkövön nincs még románra átvésve a felirat?

Hogy próbáljak meg a Kis Bratianu kedvének megfelelően cselekedni és élni, míg a gyökérvárázsszőnyegén a kiskatona által kitett földbeszúrt táblát meg se nézve, már a Tisza-folyó partjára suhan, hogy az ártér iszapjában a cipőjét levéve belecaplathasson a part vizének vonalába, míg tekintetét a túlsó part irányába veti az idegenség életrealitásának gyilkos szikráit kutatva.

Mivel fogadjam, mikor a Tiszán átsuhanva a riadt kis lelkét pillanatok alatt százötven kilométert repíti a román gyökér-varázsszőnyeg, hogy megnézhesse álmában a néhai gyönyörű magyar asszony tőlem ötven kilométerre lakó, és attól a bizonyos táblától túlra született, de most erről élő ükunokáját. Hogy megleshesse, hogy életrealitáson alszik-e, és a varázslatos álmaiban a varázs-gyökérszőnyegén besuhanva, de nem elvarázsolódva végigtapogassa őket, hogy aztán kitapossa az álmaiból még a szikrák nyomait is?

A biztonságot nem lelő lelke úgy kutat a néhai gyönyörű magyar asszony ükunokájának az álmaiban, ahogy a kóbórló szegény legény szeme keresi a felhők alól a göncölszekér rúdját. De az ő álmokat tapogató szeme valami egészen másért keresi.

Régebben azt reméltem, hogy sose ér végére annak, hogy az ilyen emberek álmaikat tapossa, és ezért sose ér el hozzám, hogy sohasem történik meg velem az, hogy egyszer csak arra ébredem, hogy a kutyám ólja mögül azt lesi, hogy hajnalban elég hegyeset köpök-e még a dereslő földre.

Sose gondoltam volna, hogy egyszer csak úgy kell kezdenem a napomat a dereslő fűvön, az éppen csak szürküllő hajnalban állva, hogy már szinte magamban kutatom azt a bizonyos szikrát, hogy még azelőtt kiolthassam, hogy rám kéne szólnia.

Sose gondoltam, hogy eljutok odaáig, hogy az utcám végéből kimegyek a kövérlegelőjú nógrádi dombokra, árvalányhajat, nefelejcsot és kakukkfűvet szedni, egy büdöskevirágcsokor külső karéjának.

Nem hittem volna, hogy egyszer ünneplőben Nagyvárad irányába utazok, Ion Constantin Bratianu egykori román külügyminiszter szobrához.

Sohasem gondoltam volna, hogy útközben összeszorított foggal egy idegen nyelvet fogok gyakorolni, mint egykor a négy éves Ion Constantin Bratianu a bukaresti magyar óvodában.

Sohasem gondoltam volna, hogy valamikor kezemben virágcsokorral megölelem ezt a magányos férfit, és a vállá felett egyszer csak azt mondom neki, hogy:

„Ce se va întâmpla cu tine? Bratianu!

Dumnezeule! Ce se va întâmpla cu tine?”

/ Csé szé vá üntümpla ku-tíne? Brátianu!
Dumnezeúle! Csé szé vá üntümplá ku-tíne? /

/1/

Pusztai árvalányhaj

A falusi nép fontos díszítő eleme volt az árvalányhaj bokréta, mely nem csak a szobáknak, hanem a legények, majd a cserkészek kalapjának is fontos kiegészítőjeként szolgált ünnepei alkalmakkor. Népszerűségét pedig mi sem bizonyítja jobban, hogy költőink és íróink, többek között **Petőfi Sándor**, **Tompa Mihály** vagy **Jókai Mór** is szerzeményeibe foglalta és népszerűsítette eme különleges szépségű növényt. Az árvalányhaj a száraz és meleg éghajlatot kedveli, és igencsak különleges a talajigénye, melynek köszönhetően csak a nitrogénben szegény, meszes, homokos, háborítatlan területeken él meg. Hazánkban békés otthonra leltek a **Kiskunsági Nemzeti Parkban, Észak-Magyarország és a Dunántúl** lankás domboldalain, ahol az életfeltételeiknek megfelelő a talaj. A szolid kinézetű, mintegy 20-30 cm magasságú növény az év nagy részében szinte észrevétlenül éli az életét. Virágzásakor azonban nem tud észrevétlen maradni, hiszen ilyenkor halvány aransárga tollai beborítják a mezőket, és ahogy a gyengéd szél végigsimítja a domboldalakat, könnyed mozgásba kezdenek és ringatózásuk mindenkit magával ragad, akinek szerencséjük van szemügyre venni őket. Hiszen ahol kedvezőek a feltételek számukra, ott tömegesen élnek, olykor egész domboldalakat beborítva szépségükkel.

/2/

Nefelejcs (*Myosotis*) a borágófélék (*Boraginaceae*) családjába tartozó növényfaj. *A nefelejcs a tavasz egyik kedvelt virága. A magyar nóták kedvelt szereplője. A monda szerint a Kisjézus kiöntött mosdóvizéből a nefelejcsök nőttek. Virágaival a húsvéti asztalt díszítheted.*

/3/

Kakukkfű (*Thymus*) az árvacsalánfélék családjába tartozó növényfaj. Nagyon jó **fertőtlenítő** gyógytea készíthető belőle, mely megvéd a betegségektől, meghosszabbítja a sejtek életét, **erősíti immunrendszerünket**. Vérbőséget fokozó hatása javítja a vérkeringést, vérszegénység esetén kiváló. Kezelhető vele köhögés, hörgő-, és szájüregi gyulladások.

Orrdugulásra inhalálni kell vele. Nyálkaoldó, **köptető** hatása is van. Újabban vírusos betegségekre javasolják. A nők növényének is nevezik, mert megszünteti a vérzési rendellenességeket és a görcsöket. Éjszakai alvópárnában megszünteti az alvási panaszokat. Depresszióra, fáradtságra ionizáló hatása miatt javallt. Étvágyjavító, puffadást szüntető, segíti az emésztést. Féreghajtásra is használják.

/4/

Bársonyvirág (*Tagetes erecta*), vagy ahogy szinte mindenki ismeri, a **büdöske**, Amerika melegebb vidékeiről származó **egynyári virág**, szinte kihagyhatatlan szereplője a vidéki kerteknek. Népszerűségét látványos, élénksárga, és narancssárga virágzatán túl, igénytelenségének és szívósságának köszönheti.

Rézcsatok (Veres Amanda felvétele)

POHÁNKA ERIKA

versei

Bús rögök

Bús rögök
ti alvó szavak
- ideje már
ébrednetek.
Mint fák
viseltek
elmúlást...
Egyre csak nehezedtek...

Árvaház...

Árvaház a világ
- mind egyedül keressük
a másik éntünk.
Halott bohócnak
nyelve sincs már,
nem fájnak
a szavak,
mik benne maradtak.
Zátonyra futott
örömünk
márvány erezetbe
fulladt...
Vázlatok
a rémek,
mind testvérek,
az idő szélén
észrevesszük:
ők ránk nőttek.

HORVÁTH ÖDÖN

versei

A Halál szekerén

Villámsújtotta tájékon keresztül
fut a szekér. A bakon a Halál ül.
Hat éjfekete, szilaj lova vágat;
különös szél: halálunk szele támad.

Gonosz forgószele. Elsodor magával.
Ősz van. Hiába vívunk a Halállal.
Egykor bátor szívünk halálra rémül;
suhogó kaszájával ő győz végül.

Lekaszál. Megáll. Feldob a szekérre;
s már indul is. Testünk kiömlő vére
a feldúlt vidéket pirosra festi.

Minden vörös. A rét és fenn az égbolt;
de az idült, a rémületes tébolyt
az okozza: létünk értelmét veszti.

Más valóságban

Nem tudni semmiről. Mélyen aludni.
Nem létező valóságban időzni.
Lehetőleg minél messzebbre jutni
a mindennapitól. Álmokat szőni.

Ábrándokban ringatózni, elképzelt
tájakon járni, kitalációban
létezni, ahol a megszokott élet
már nyomokban sincs jelen, ahol sokkal

inkább fantomképek zord szürkesége
borong mindenben, és tisztán nem látni.
Nem, mivel ez a sejtések világa,

a teljes bizonytalanság hazája;
itt mást nem lehet tenni, csupán várni,
s nyögni, sóhajtozni: legyen már vége!

Ott a tűznél

Amikor mosolyomat viszonzotad,
gyors pillantásod sikerült elkapnom.
Ott, a tűz mellett ülve. Fenn az égen
a csillagok erős fénnel ragyogtak.

A táncoló lángokba néztél, s most már
megbizonyosodtam: (csak így maradjon!)
számokra is az vagyok réges-régen,
ami nekem Te, ősidőktől voltál.

Az örök Éva. Patakzó szerelmem
kútforrása, szellemem tápláléka,
gyöngédségedben, termékenységedben

páratlan élettárs, egész valómat
felkavaró, elvarázsló szűz-céda;
legyen neved ég felé szálló szózat!

A kikötőben

A tengerről hajnali szél
hozza a felkavart habot.
Az éji vihar véget ér;
amit összetört, ott csapong

a móló mentén a fehér
tajték között: fadarabok,
hínár, s más kusza törmelék.
Az egész örvénylik, forog.

Lassan kiderül; nedvesen
csillogó esőkabátomon
vízcseppek milliárdja.

Tőlem nagy távolságra
halászhajók a horizonton
s hangos sirályok messze fenn.

EGRY ARTÚR*versei***JÁTÉKOK**

Játékok, guruló, cseppnyi csörgők,
ahogy a hegedűszó fodrai borzolják
az olajos levelű bokrokat,
használt virágszirmokat sodor a szél,
a tenger felől fúj egész nap,
alig érzi a bőröd, e passzív létezésben –
nem tudni, hogy délután van
a félárnyékos verandán,
elképzeled a vizeket,
ahogy ott járni tanulsz a felszín felett
és
a kérdések mind
megválaszolatlanul maradnak

A GOMB

Ha huzatba kell ma állnom,
összegombolod kabátom.
A posztó szárnyán friss tünet,
cérnából némi kis szünet.
Elfoszló, mint az a nemrég
még erős kötésű kellék,
megtartó, kettős kapcsolat,
mely hozzád fűzi sorsomat.
A cérna nem mindig erős,
án nem a gomb a felelős.
Magamban sokszor gondolom:
kabátom újra gombolom.

(Budapest, 2003)

KŐ-SZABÓ IMRE

Szabad lélek

A faluban lakott egy hatvan év körüli férfi. Szép magas ember volt, ősz hajjal és egy zöldre festett férfi kerékpárral. Ez elválaszthatatlan volt tőle. Így volt kerek, egész. Mindenki csak Sanyinak hívta. A falu szélén, egy piros cserepes házban lakott, ott élt már vagy öt éve.

Sanyit egy különleges, különc embernek ismerték. Öltözetét sokszor változtatta. Nyári időszakban zsebes kaki színű inget viselt, egy síp volt a bal felső zsebében, melyet a fonott zsinóron a vállpántjához erősített. Ezen az ingen vagy öt-hat helyen különböző helyekről kivágott, színes logós reklámok díszeltek. Volt ott Panda maci, Pizza Hut, adidas, vagy éppen egy Libris könyvkiadói logó, piros, sárga mezőkben, csak úgy virított rajta. Biztosan ő varrta fel ezeket. Kockás sálból tekert nyakkendőféle a nyakában. Fején egy kerek tányérsapka, melyet a sildjétől megfosztottak. A sapkán körbefutó fekete szalag, egy helyen tíz centire, lelógott. Így úgy mutatott, mint egy hajóról, kimenőt kapott matróz lenne. Első ránézésre ettől a sok díszítéstől, tábornoknak is vélhette bárki. Ehhez ugyan a kerékpár nem illett, de volt valamikor a magyar hadseregben kerékpáros század. Úgy tűnt Sanyi ezeknek akar, maradandó emléket állítani, különös jelmezével. Az öltözék ősszel, olyan katonai terepjáróra váltott. Télen prémes kucsmát viselt, szőrmével bélelt télikabáttal.

A kerékpárján hátul egy drótból font négyszögletes kosár, benne szatyrai, vagy amit éppen szállított. Kenyeret, tejet a boltból. Erre a szögletes kosárra hátul egy kerek tábla volt felfüggesztve. Olyan, mint a KRESZ tábla, csak kisebb. Rajta egy széles piros nyíl, amely az utána követőnek nyíllal balra mutatta az előzési irányt. Ez alatt egy megkurtított rendszám-tábla függött. Valahol találhatta, egy száguldó autóról eshetett le. Mégse legyen azonnal felismerhető, a rendszám-tábla első betűjét és utolsó számjegyét levágta. Így csak annyi maradt belőle: KS 58. Ha meg akarnánk fejteni, azt is mondhatjuk, ez „Különös Sanyi”, aki pontosan „58” éves. Ehhez a szögletes kosárhoz erősítve egy másfél méteres antenna, vastag huzalból, melyen egy kicsi nemzeti színű zászló lengett.

Sanyit a faluban olyan, nem komplett figurának tartották. Ártalmatlan volt, soha nem veszekedett senkivel. Senki nem tudta, honnan jött, hogy került ide, csak egyszerűen volt. Nem balhézott, ha megállt, akivel találkozott, váltott pár szót, de tőle soha nem mertek kérdezni semmit, félve, hátha baj keletkezik, mert hangja erős, öblös volt, szinte parancsoló. Mindenkit letegezett, ha fiatal volt, vagy éppen öreg. – Hogy vagy? – kérdezte öblös hangján. A választ meg sem várta, majd jött a következő kérdés: - Merre mész? Mintha tudni szeretne volna, ki merre megy, hogy érzi magát. Aki többször találkozott vele, udvariasságból, vagy óvatosságból csak annyit mondott: - Kösz! Megvagyok! Néha betért a kocsmába, ivott egy fröccsöt és ilyenkor a szabadságról beszélt. – A szabadság, ez kell nekem! – kezdte mondandóját. Aztán a közelében állótól megkérdezte, kemény hangon: - Nincs igazam? Félve, némán bólogtak, vagy hümmögtek, olyan értetlen szöveget. Sanyi felhajtotta borát, a poharat a pultra tette. Köszönt: - Szép napot nektek! Elmenőben még hozzá tette: - Nekem a legjobb! – mondta mindig, de ennél többet nem árult el. Felpattant kerékpárjára és elhajtott, titokzatos célja felé. Mindenki úgy érezte ez a figura egy olyan ember, aki szabadon kószál, szabad mindene.

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Plátói karakterek

farkasszemmé nézi ajkait, időtlenné,
szinte szuggerálja őket, jöjjetek, eggyé,
illatát érettségnek álcázza, nővé,
ujjai hegyén kétséget kizáróak vágyai

pedig mindig magához húzhatta,
amikor zsibbadni kezdett szívgyödre
körül a pitvar a szépszavú virágzatra,
és pulzust pörgetett fel a kacsintás

zsarátnokká égve kell az égbe jutni,
fújtató játéka legyen a harmonikaszó,
mert most kell, most van itt a jelenet

hogyhogy nem látja a villámfényt,
és nem sikong csendben szüzességéért,
vagy örömét szórva a betűk sarkantyúira

... hajtani a vért, borzongásra lobbanva

írj, írj, suttozd a fülébe, de ne törj lírát,
küldd el, megkapja, ... kapuzárásra

BARÁTHI OTTÓ**HATVAN-BUDAPEST-SALGÓTARJÁN**

Részletek a 75. éves dr. Baráthi Ottó visszaemlékezéseiből

A közgazdász-közíró ismert - egyes szakmai körökben elismert - személyiség szűkebb pátriánkban. Bár nem Nógrádban született, a Salgótarjában megszakítás nélkül eltöltött csaknem fél évszázad óta gazdasági szakemberként, újság- és közíróként, helytörténet-kutatóként és íróként is folyamatosan jelen van a város és a megye szellemi életében. Formálódó visszaemlékezéseiben felvillantja életútjának, pályájának három nagyobb állomáshelyét, betekintést engedve abba az emberi és gazdasági-társadalmi környezetbe, amelyben leélte eddigi életét, és végezte munkáját. A 75. születésnapja alkalmából - készülő memoárja egyes, helytörténeti jelentőséggel is bíró részletei egységbe szerkesztett változatának közreadásával - lapunk is köszönti őt. A Szerk.

HATVAN: HÚSZ ÉV SZÜLŐVÁROSOMBAN

Szülői ház, szellemi örökség, szocializáció

1944. április 7-én születtem Hatvanban, és még féléves sem voltam, amikor a vasútállomást - ahol édesapám mint MÁV alkalmazott, vasúti tiszt, vezető-főszertárnok beosztásban dolgozott - 1944. szeptember 20-án földig bombázta az amerikai légierő. Apám szerint mintegy 500 halálos áldozata, ettől is több súlyos sebesültje volt a pusztításnak. Ám családtagjaink és rokonaink - akik közül a férfiak szinte mindegyike a vasútnál dolgozott - csodával határos módon életben maradtak. A háborús történeteket - a hétfégi nagy családi összejöveteleken - kiskoromtól szinte száj tátva hallgattam, amelyek aztán alaposan felkavarták érzésvilágomat, megmozgatták fantáziámat. Egyben ezek voltak az első maradandó élményeim, amelyek később - újabb szülői hatásokra is - a (párt)politikával szembeni averziót, és a pacifizmust is belém plántálták.

Édesanyám - akinek a szülei a Felvidékről menekültek Magyarországra - otthon volt velem és a hat évvel fiatalabb öcsémmel, gondoskodott rólunk, miközben „maszekban” szabó és varrónőként is dolgozott. Velünk élt anyai nagymamám, aki - egykori óvónőként - felkészülten és szeretettel foglalkozott velünk, gyerekekkel. Már iskolás korunk előtt tudtunk valamicskét írni és olvasni is. Amíg sokan a környezetünkben szegényesen, addig családunk „csak” szerényen élt, de mi gyerekek semmiben nem szenvedtünk hiányt. Engem különösen érdekelt a környezetem, a természeti éppúgy, mint az emberi. Édesanyám mondogatta, hogy nyitott szemmel jöttem a világra, és rögtön pimaszul fürkészni is kezdtem azt. Rendkívül kíváncsi voltam a körülöttünk zajló eseményekre, a talányosnak tűnő történésekre. A rokonokra és a szomszédokra, mint jóságos kövér nénikre, stramm vasutas férfiakra, dolgos gazdákra emlékszem, akiktől sok érdekességet, az állatok és növények, a föld és a munka szeretetét tanultam. Környezet és ember, ember és környezete a szocializációm domináns része lett. Nem véletlenül adtam 50 év múlva egyik kötetemnek az *Ember és környezete* címet. Mindig is izgatott a „genius loci”, később ösztönösen fordultam a helytörténet felé.

A szüleim - szinte szüntelenül - embertársaink megbecsülésére és megértésére, elfogadásra és türelemre tanítottak. Ezzel együtt múltunk megismerésére, hagyományaink ápolására, természeti környezetünk

tiszteletére és védelmére neveltek. Házunk - az új-hatvani Vasvári Pál u. 16. sz. alatt - a határtól csak karnyújtásnyira volt. Az akkor még halaktól hemzseggő közeli Zagyva folyó és kies környezete elkápráztatott, a Nógrád megyéből belesiető Bér patakkal (Nógrádi-pataknak is hívták) a nevelő dajkám volt. Lelki szemeim előtt ma is látom, ahogy az átlátszó vízben vibrálnak, vitustáncot járnak a halrajok: ponty, csuka, keszeg, kárász és süllő seregek sűrű sokasága. A két vízfolyás közötti honos élőhelyek buja és vadregényes környezete, gazdag kisállat és színes madárvilága pedig szinte gyermeki életterem volt. Az öreg, vízbehajló fűzekkel, néhol áthatolhatatlan bozótossal borított, vadregényes folyópart elevenen élő emlék számomra. Itt éppúgy otthon éreztem magam, mint az apám által művelt gyümölcsösben, kertünk kerek káposztafejei, nagy piros paradicsomai között, vagy a színpompás virágágyások, orgona és vadrózsabokrok közelében.

Anyai nagymamám, Margó mami meséssel ringatott el, később a Bibliából idézgetett. Az apai nagyanyám, Ila mami - miközben pipázott (!?) - régi megsárgult újságokból, *Tolnai Világlapjából* és képes kalendáriumokból olvasott fel, Petőfi és Arany verseit mondogatta. (Ők Új-Hatvan másik, a vasúti rendező pályaudvarhoz közelebbi „teleki” részében, egy hatalmas L alakú gangos házban laktak.) Édesapám - iskolás koromtól - a *Szabad Nép* c. újságból olvasott fel, és miközben szidta a Rákosi-rendszert, a vasút „szolgálatáról” szónokolt, még akkor is, amikor már inspekcióba indult. Tőle halottam először a munkakultúra kifejezést, amelynek magyarázataként a vasutasok fegyelmezettségét, pontosságát („a vonatnak menetrendje van”, a „vonatnak időben indulni kell”) a MÁV iránti elkötelezettségét, a vasút alázatos szolgálatát értette. Azt hiszem, hogy a pontosság, az időpontok betartásának jelentősége, fontossága - később, mint az „időgazdálkodás” alapja, a „Time is money” vezetési elve - már ekkor rögzült bennem.

Izgalmas és maradandó élményeim közé tartozik, hogy édesapám a helyi sporteseményekre - többek között a vízilabda(!) és futballmeccsre - is rendszeresen magával vitt, majd hamarosan néhány sportágba is beavatott. Naponta bicikliztünk, futottunk, pingpongoztunk és fociztunk. Már 11 évesen magával vitt a budapesti Népstadionban megrendezett kettős ragadókra, és magyar válogatott néhány mérkőzésére is, ahol ő maga rekedtre kiabálta magát. Így én még előben láttam az „Aranycsapat” játékosait, noha a játékosok (Puskás, Kocsis és a többiek) név szerint csak később tudatosultak és rögzültek bennem. Már 13 éves koromban az akkor NB. II.-ben játszó Hatvani Vasutas SE igazolt labdarúgója, 17 évesen a felnőtt együttes - és a Heves megyei ifjúsági labdarúgó válogatott! - tagja lettem, ahogy arról a Heves megyei Népiújság is tanúskodik. Sőt, az 1961. április 1-jei számában a „*Holnap ígéretei*” rovatban a fiatal tehetségek sorozatában mutat be. (Hogy később nem játszottam magasabb szinten, az „csak” rajtam múlt. . .) Ami azonban ettől talán még fontosabb: így lett a játék és a sport - a „fair play” szelleme is - már fiatal koromban a sajátom, aktív futballistaként egy jó évtizedig az életem része, a mai napig remek szórakozásom.

Édesanyám a kedvére öltöztetett: maga szabta és varrta ruháinkat. A szomszéd gyerekek és osztálytársaim közül is elsőnek volt öltönyöm, a fehér inghez helyre kis kék nyakkendőm. Anyámtól kaptam az első mesés könyveket, később az indiános Cooper és a kalandos Verne köteteket. Az orosz hadifogságból hazatért Ernő nagybácsim (aki hamarosan aztán - német nyelvtudását hasznosítva - Goldberger báró egyik óbudai gyárának vezérigazgatói titkárságán dolgozott) háborús élményeiről, ártatlan áldozatokról mesélt, és saját Jókai sorozatának ajándék köteteivel vigasztalt és ösztönzött. Szellemi örökségeim közül - többek között - ezekre emlékszem (miközben megjegyzem, a memóriám nem csalhatatlan, a tévedés jogát - noha nem vindikálom - fenntartom. Egyben a fenti - az idő rostáján így fennmaradt - emlékeimre igazán büszke is vagyok).

Fontos fundamentumok: a hatvani iskoláim

Fentebb egy kicsit itt-ott már előre is szaladtam, most visszatérek az iskolaéveimre, különösen, hogy azokat nálam talán még egyetlen kisgyermek sem várta jobban A hatvani II. sz. Állami Általános Iskolára

– ahová 1950-1958 között jártam – jó szívvel, tanítóimra, tanárimra tisztelettel emlékszem. Iskolaigazgatónk, Rozmaring István szigorú direktor és tanár is volt, bajusza alatt mégis mindig barátságos mosoly bujkált. Aranyi Árpádné az írást és olvasást és fogalmazást(!) tanította, ő volt az első osztályfőnökünk, akit Rozmaring Istvánné követett. Türelmükért ma is hálával gondolok mindkettőjükre. Gyurkovics Lajos tanító úrnak jó humora volt, óráin sokat neveltünk. A felső tagozatban a földrajz szakos Pásztor Ferenc lett az osztályfőnökünk, akit fizimiskája – magas, fekete hajú, nagy bajuszu ember volt – után „bokszosnak” neveztünk. Széplaki Sándor a magyar nyelv és irodalom szépségeibe avatott be, a helyesírás buktatóitól igyekezett megóvni bennünket. (Egyszer nagyon kihoztam a sodrából, és a „lapát tenyerével” is megismerkedhettem.) Ő később a Bajza József Gimnáziumban tanított, helytörténészként napjainkban is szívesen olvasom az írásait. A testnevelő tanárunk, Kozma Nándor a tornateremben kötélmászással kínozott, amit aztán futball és sakkbajnokság megszervezésével kompenzált. 1958-ban a hatvani járás iskolái között rendezett sakkbajnokságot meg is nyertük, az egyéni versenyben pedig én lettem az első (ahogy azt a már említett újság szintén megírta). A legtöbben vasutas családból származtunk, együttműködő iskolai közösséget alkottunk, szerettünk iskolába járni, talán tanulni is. Határozottan jó tudásalapokat kaptunk. Iskolai évfolyamunkból legalább húszan tanultunk tovább (jómagam jeles eredménnyel) a gimnáziumban, ahová az összetartozás érzését, az erős identitástudatot vittük magunkkal, ami kinek-kinek tartást, önbizalmat is adott.

1958. szeptemberében a Bajza József Gimnázium I.E. osztályának tanulója lettem, negyven társammal egyetemben. Az évnyitó napján az iskola tágas udvarán felsorakoztatott diákok és tanári kar előtt dr. Bartos Imre igazgató úr (akkoriban: elvtárs) tartott beszédet, majd az iskolarádióból meg kellett hallgatnunk Benke Valéria, oktatási miniszter beszédét. Akkoriban 900-1000 főre rúgott az iskola tanulólétszáma, egy-egy évfolyam négy-hat, 30-40 tanulót is befogadó osztályból állt. Hamarosan megismerkedtünk a tanárainkkal is, élükön dr. Máté Józseffel, aki nekünk éneket és matematikát tanított, az osztályfőnökünk és egyben az iskola nevelési igazgatóhelyettese is volt. Tiszteltük tudását, becsültük karakterét és tartottunk is tőle. Amikor a 184-185 cm magas, vékony testalkatú, barna bőrű, bajuszos, mindig szigorúnak, időnként türelmetlennek tűnő tanár kiengedte a hangját – minthogy amatőr énekművész is volt –, akkor bizony zengett a tanterem, de még a folyosó is. Szöges ellentéte volt a felesége, az alacsony, kissé kerekded, kedvességéről és humoráról ismert Máténé Csöpi néni, aki minket nem tanított, de többször helyettesítette kollégáit, így jól ismertük. A halk szavú Pásztor Ferencné biológia óráin igencsak jól éreztük magunkat. Kloska István, a fizika tudora, a kicsi a bors, de erős szólás-mondásnak megfelelően, szívesen packázott a diákjaival, legalábbis velem. Nem volt agresszív, igyekezett humoros lenni, de inkább gúnyos maradt. Dr. Simonka Istvánné Szilva Irén orosz tanított, nagy igyekezettel, kevesebb meggyőző erővel és eredménnyel, de néhányan az osztályból elég jól megtanultuk a nyelvi alapokat. Dr. Sándor József („Sanyó” tanár úr) az ábrázoló geometriát adta le, de csak kevesen „vették fel” azt. Ölveczky Edit a történelem tanárunk volt, sokan szerettük, érdekes órákat tartott, a „pun” háborúkon jókat derültünk, aztán a szünetekben meg is rendeztük az imitációját. Kepics Ferenc maga volt a megtestesült komolyság, a matematikát vette át, amikor 1960/61-ben Máté tanár urat kinevezték az új-hatvani közgazdasági szakközépiskola igazgatójának. Rigó Jánosné, a kedves Kamilla, az egyik legcsinosabb tanárnő volt az iskolában, kémiát tanított, de az én kémiám csak a tanárnő iránt működött, a tantárgy iránt nem. Férje, Rigó János, a tornatanárunk ruganyos volt, de nem volt rugalmas, inkább merev. Tózsér Ferenc a magyar nyelv és irodalom nagyszerű művelője, tanár és amatőr színművész, a Hatvani Irodalmi Színpad rendezője, aki az osztályfőnöki teendőket vette át Máté tanár úrtól. Kiváló előadókészségével, egykedvű enjével, fanyar humorával is a legszimpatikusabb tanárim egyike volt.

Iskola- és osztálytársaim közül jó néhányal talán életre szóló – mai napig is tartó – barátságokat kötöttem, a hatvani lányokat (is) imádtam, gimnazista koromban folyamatosan szerelemes voltam, de erről majd másutt.

Emlékképek: épületek, események

Szülővárosomból sok megtörtént eseményre és bejárt, belakott helyre, épületre, ezek hangulatos együtteseire emlékszem. Családi házunktól az említett általános iskolába vezető napi utamon, a Rákóczi útra kiérve, mindjárt balra a Kossuth Mozi állt. Itt láttam először filmet, mindjárt lenyűgöző színeset is, jelesül a *Gyöngyvirágtól lombhullásig* című alkotást és a *2x2 néha öt* című játékfilmet. Csaknem átellenben az új-hatvani templomot és plébániát kell említenem, ahol én (is) ministráltam, édesapám pedig a templomi orgonát fújhatta. A templom és környéke 1950-ben tragikus események színhelye volt, amikor a ferences-rendi papokat védelmező vasutasokat az államvédelmi hatóság (a hírhedt: AVH) emberei durván bántalmazták, közülük többeket és családtagjaikat is internálótáborokba hurcolták. A templomtól az iskola felé vezető utunkban elhaladunk a MÁV kolóniák épületei előtt, ahol több rokon és ismerős vasutas család – a Bálint, a Baráthi, a Bóna, a Kovács – is lakott.

Innen egy ugrás volt az általános iskolánk, amelyről már említést tettem, és ahonnan hazafelé gyakran a Mászáros Lázár utcán mentem. Itt állt egy emblematikus épület, a vasutas kultúrház, azaz a „Dali” (ami az itt gyakran fellépő vegyes-kórus, a MÁV Dalkör után kapta ezt becenevet). Ma is előttem van színpadán Lichy András tánczenekara, a bálteremben a színes forgatag. Látom, ahogy kipirulva twistet táncolunk, ami az '50-es évek végén, a '60-as évek elején volt nagy divat, sőt örület! *ALet's twist again* dallama még most is itt dobol a fülemben, hol az említett zenekar, hol meg a rádióból *Chubby Checker* előadásában. Rendre itt koncertezett a hatvani MÁV Szimfonikus Zenekar Ángyán Jenő karmester – édesapám barátja – dirigálásával, akinek a fia, Karcsi játszópajtásunk és iskolatársunk is volt.

Hatvan belvárosából – avagy Ó-Hatvanból – még több tárgyi emlékem és hozzá fűződő történetem is van. A gimnáziumba vezető úton – amelyen Új-Hatvanból is csak gyalog jártunk – a vasúti feljárón át elhaladtunk a cukor- és konzervgyár épületkomplexuma előtt. A volt kastélyban berendezett irodaépületben érettségi után egy évig magam is dolgoztam, ma itt található az Ady Endre Könyvtár, ahol éppen a közelmúltban is jártam. Akkoriban a cukorgyár kampány idején 800-1000, a konzervgyár 400-500 embernek adott munkát. A gyáraktól a régi Zagyva-hídon át a belváros felé először jobbra a malom tűnt szemünkbe, míg átellenben a Búzavirág Étterem. Tovább haladva elmentünk a Posta épülete, majd a Grassalkovich-kastély, végül az I. sz. Általános Iskola előtt, míg a Balassi Bálint útra fordulva elértünk a Bajza József Gimnáziumba, akkori második otthonunkba.

A hatvani Bajza József Gimnázium

Ó-Hatvan további épületei közül – amelyek mindegyikéhez számos érdekes esemény és szép emlék fűz – szívesen említem a Városházát, a Vörös Csillag Filmszínházat, a Park Szállót, a Rózsa Cukrászdát és a Jereván Presszót. Kedvelt játszóterünk és terepünk volt a Népkert, valamint a Hatvani Kinizsi és a Hatvani Vasutas SE sportpályája, mely utóbbiakon sok-sok izgalmas mérkőzést játszottunk. S nem hagyhatom ki a Népkertben működő, igen népszerű Arany Fácán Éttermet és Presszót, ahol jókat ettünk-ittunk, gyakran táncoltunk-mulattunk. (Csak zárójelben, kivilágos-virradatig is...)

BUDAPEST: TÍZ ÉV; ÉLETRE SZÓLÓ ÉLMÉNYEKEL

Egyetemi évek: emlékek, emberek

A szerencsés érettségim – így is csak 4,2 volt az átlagom, mert a fizika és a matek csak közepes lett – után korántsem volt evidencia a továbbtanulás. A fantáziám persze működött gyermekkoromtól kezdve, hogy mi is leszek, ha nagy leszek? Elképzelttem én magam édesapám mutatós, kifejezetten elegáns, ünnepi vasúti egyenruhájában, meg válogatott labdarúgóként is, akinek majd nem is kell soha dolgozni, csak jól focizni. Az egyik szomszédunk Borosi dr. ügyvéd volt, szép nagy házukban volt az irodája is. Gondoltam, jó ügyvéd lehetnék én is – itthon. Sárvári bácsi, az egyik joviális szomszédunk kertész volt, méhészkedett is, amiből egészen jól éltek. Ezt látva kertész is szívesen lettem volna. Ernő és Laci unokabátyám is nyalka katonatiszt volt, magam is jól festenék a díszöltözetben – ábrándoztam. Édesanyám meg legszívesebben otthon – a szoknyája mellett – tartott volna. Majdcsak találok valami jó irodai munkát Hatvanban – mondogatta, talán éppen a vasútnál, apám révén.

Ám a műszaki – és egyáltalán a gyakorlati – érzésem egyenlő volt a nullával, semmiféle szakma irányába nem éreztem késztetést. Mígnem az egyik barátom javasolta, legyünk idomszerész, az most menő szakma, nem is nehéz, viszonylag tiszta is. El is mentünk felvételizni az ikladi Ipari Műszergyárba. Talán másnap viszont egy ismerősünk elmondta, hogy a fia a közgazdasági egyetemen tanul, ahová matekból és történelemből volt felvételi. S, hogy a közgazdászokra nagy szükség lesz a (sic!) „szociálista építésben”, adjam be a felvételi kérelmemet. Hirtelen megvilágosodtam, mert eszembe jutott, hogy S. Gyuri barátom mesélte nekem (még mielőtt 1956. novemberében disszidált gimnazista társaival), hogy ő közgazdász akar lenni, mint mondta, az egyetem „értékes diplomát” adna. Ez utóbbi jelzős kifejezés nagyon tetszett, a kocka el van vetve – gondoltam. Másnap beadtam a felvételi kérelmemet, és ettől kezdve én biztosra is vettem, hogy közgazdász leszek.

Ma is úgy emlékszem, különleges volt „egyetemi polgárként” létezni. Bővebben kis kalandregényt írhatnék róla. Az 1960-as években már működött az ún. előfelvételi rendszer. Akit így vettek fel – mint engem is – annak az érettségi után egy évig munkába kellett állni. Ennek a kötelezettségemnek a hatvani konzervgyárban tettem eleget. (Abban az irodaházban dolgoztam, amely egykor kastély volt, és ahol akkoriban Hantos József is, a konzervgyár főkönyvelője, és amely épületben ma az Ady Endre Könyvtár működik.) Közben bejártam az egyetemre, dolgozatokat írtam, tesztekkel teljesítettem, végül megfeleltem.

1963. szeptemberében a budapesti Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem (ma Corvinus Egyetem) hallgatója lettem, és a vele járó szabadságot a kezdetektől nagyon élveztem. A lányok gyönyörűek voltak (néhányik hatvaninál persze nem szebbek), Pest maga nekem (is) varázslatos. Nagymamám féltett: – Pest feketére fest! – mondogatta. Csaknem igaza lett, egy „bukatóm” mindjárt akadt: az első évfolyam végén ugyanis a prágai nyaralásomból – „egynyári” szerelmem miatt, akinek a nevére mai napig is emlékszem, gyönyörű harmincas nő volt, mi több: érett hölgy, Maria Kodesovának hívták, és többek között a német nyelvet gyakoroltuk néhány nappalon-éjjelen át – nem értem haza időben. Lekéstem még a dékáni utóvizsgát is, aminek következtében az első évfolyam második félévét meg kellett ismételnem. (Bár megtettem volna még egyszer-kétszer...)

A budapesti Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem;
Napjainkban: Corvinus Egyetem, előtérben a Duna

Ezt követően szinte játszva végeztem el az egyetemet. Néhány tantárgyban (például filozófia, gazdaságtörténet, pénzügyek, statisztika, szociológia) élvezettel mélyültem el. Kiváló tanáraink voltak, mint például dr. Berend T. Iván, aki a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, később amerikai egyetemek vendégprofesszora is volt. Dr. Hágelmayer István, az Állami Számvevőszék első elnökeként lett igazán ismert személyiség. Dr. Pach Zsigmond Pál az Akadémia alelnöke, Csikós Nagy Béla az Anyag- és Árhivatal elnöke is volt. Én közben lubickoltam a főváros gazdag kulturális kínálatában: moziba, színházba, múzeumba, sporteseményekre jártam. Mindemellett – ösztöndíjamat kiegészítendő – folyamatosan dolgoztam is, egy Kálvin-téri, kollégiumunkhoz közeli kocsmában csapos voltam, a filmgyárban statisztáltam, a vasútnál vagonot raktam, a Dimitrov-téri (ma: Fővámház tér) Vásárcsarnokban hajnalonként zöldségeseknek zsákoltam, nyári szünetben kőművesek mellett segédkeztem. A tanévek szorgalmi idejében tanítványaim is voltak. (Az egyik diákom édesanyjára ma is emlékszem...)

A kereseteimből kvázi kiskirályként éltem, a szüleimnek egy fillérbe sem kerültem. Tehetséges társaim, extravagáns kollégáim is voltak, akiknek a közgáz-klubban, meccseken, néha a pesti éjszakában is élvezhettem a társaságát, közülük is kedveltem a Tompa Sándor művész úr fiát, a csupa humor Sankó barátomat. Egyetemi kollégám volt a később miniszterelnökké avansált Medgyessy Péter és Németh Miklós (utóbbival a Veres Pálné utcai kollégiumban együtt laktam, a Közgáz SC-ben együtt fociztam), a szabad-demokrata politikusként ismertté vált Bauer Tamás, a Neoton-együttes megalapító zenész, Pásztor László, a színész-rendező Freinreis/Bujtor István, az újságíró, szerkesztő és humorista Farkasházy Tivadar (ő is játszott a KÖZGÁZ SC-ben), vagy Tarafás Imre a Bankfelügyelet későbbi elnöke, Gubcsi Lajos, a Magyar Ifjúság főszerkesztője.

Az első igazi, főállású munkahelyem

Végül 1968 nyarán megkaptam a közgazdász diplomámat, (csaknem) vége lett az aranyéletnek, szeptembertől már a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium (KPM) Vasúti Főosztály – illő módon komoly – értékelemzőjeként dolgoztam.

A Közlekedési és Postaügyi Minisztérium I. Vasúti Főosztály
MÁV Vezérigazgatóság épülettömbje. Budapest, Népköztársaság út 73-75

Sajnos, csak alig három évig. Azonban ezalatt a nyúlfarknyi idő alatt is sokat utaztam külföldre (vonaton, I. osztályon, „zöld” kártyával, ami nagy dolog volt, ne felejtjük: még csak a '60-as évek végét írtuk!), volt részem izgalmas feladatokban, értékes munkákban, néhány szakmai elismerésben is. Ekkor, 1969-ben írtam az első, tudományos igényű cikkemet, ami országos folyóiratban, jelesül a *Vasút* c. szaklapban jelent meg, és amit persze a főnöknőmmel, a piros arcú, dús keblű, pulykatojásos, de kedves-aranyos Nagy Évával jegyeztünk. Írtunk és szerkesztettünk egy főosztályi híradó-lapot is. Itt is – miként az egyetemen – sok magasan kvalifikált szakemberrel, miniszterrel, értékes és érdekes személyiséggel, elkötelezett elvtárral és régivágású úri emberrel is találkoztam. A jeles-neves elvtársak közül itt csak egyetlen igazán arra érdemeset említek: a hivatali író-olvasó találkozóra meghívott Veres Péterért én mehettem el (a sofőr által vezetett főosztályvezetői fekete Volgával) (talán hűvösvölgyi?) lakására, majd a sikeres program után még egy órán át kvaterkázhattam a volt honvédelmi miniszterrel, a jeles népi íróval.

Ebben az időben már komolyra fordult a sok-sok izgalmas és szép flört után a tartósabb kapcsolataimból az egyik, a későbbi feleségemmel, akit még 1966-ban az egyetem egyik Róbert Károly körúton lévő kollégiumában ismertem meg, és aki miatt döntő fordulat következett be az életemben (később még egy...). Tanácsi ösztöndíjasként Salgótarjánban kellett volt munkába állnia, én pedig követtem, fájó szívvel otthagynva a szép reményekre jogosító, komoly szakmai karrierrel kecsegtető minisztériumi státuszomat, és az izgalmas, világváros Budapestet. (Most is erős nosztalgiám van, ahogy írom ezeket a sorokat...)

SALGÓTARJÁN: MEGÁLLÓ HEYETT VÉGÁLLOMÁS

A város: az első benyomások

1971 elejétől kezdtem el dolgozni Salgótarjánban a Nógrád Megyei Tanács VB. Munkaügyi Osztályán. A város látványa megérkezésemkor egy barátságtalanul zord reggelen – felületes benyomásként – szinte lesújtott. Feltűrt, ledózerolt házsorok romjain látszólag reménytelenül létező, füstös, rideg iparvárost láttam. Gondoltam, egy-két évet csak kibírunk, megállóhelynek jó lesz, információkat, új ismereteket szerzünk, erőt és tapasztalatot gyűjtünk, majd visszatérünk a fővárosba. Néhány hét múlva azonban – alapos

tájékozódás után – már viszonylag megnyugodva konstatáltam, hogy egy izgalmas településen vagyunk, ahol tudatos, tervszerű építkezés folyik, és ahol lehet esély az élhető városi létre, belátható pályáivra. Egy év múlva már a feleségemmel együtt néztük ki az Arany János úti lakások közül leendő otthonunkat. Hamarosan be is költöztünk. Ekkor már láttam és megtudtam, hogy néhány évvel érkezésünk előtt adták át a Karancs Szállót, a Pécskő utcai blokkházakat, a megyei művelődési központot. Aztán már megéltük, amikor megnyílt a földalatti bányamúzeum, átadták az új Fő téri vasútállomást, a TIT Székházát, megrendezték az első szoborkiállítását. Elkészült a zeneiskola, a „Csillagház” tömbépülete. Sorolhatnám az új oktatási és kulturális intézmények, további lakások, lakótelepek építését. Nagy örömünkre 1980-ban új múzeumot avattunk, 1988-ban pedig már a korszerű könyvtárat is birtokba vehettük.

Az egykori Nógrád Megyei Tanács épülete
Napjainkban több fontos hivatalnak ad otthont

Beilleszkedés: családalapítás, munkahelyi sikerek

Időközben pedig valami mindentől fontosabb is történt velük, szülők lettünk: 1974-ben nagy örömünkre megszületett Zsolt, 1976-ban Éva nevű gyermekünk.

A munkahelyemen Nyerges János munkaügyi osztályvezetőmnek, kollégáimnak és adaptációs készségemnek is köszönhetően rövid idő alatt beilleszkedtem. Megkönnyítette a munkahelyi integrációm, egyben identifikációm, hogy rövid időn belül tucatnyi volt egyetemi hallgató kollégámat (Széll Józsefet, Szabó Zoltánt, Kocsis Pált és másokat), fedeztem fel, akikkel azonnal megismertük egymást, és akik aztán a legapróbb hivatali tudnivalókról is informáltak. Különösen hasznosak voltak a magasabb vezetőkről kapott bizalmas tájékoztatók, fontos fülesek.

Hangulatos „hivatali” helyszíne volt az ismerkedésnek, a kapcsolat-teremtésnek és építésnek, a jóízű diskurzusoknak a tanácsi büfé, amely akkoriban az épületegyüttes északi szárnyvégének nyitott félemeletén, a mai Palóc-terem helyén volt. Itt a munkaidő után egy fél órával már szólt a slágerzene, oldott volt légkör, ami nagyban megkönnyítette az ismerkedést, az információszerzést, magát a beilleszkedést is. Éltünk is a lehetőséggel, itt kerültem elsőként baráti viszonyba – persze egy-két feszültségoldó fröccs,

A lányom ballagásán a fiammal, 1994-ben

vagy éppen sör kíséretében is – több más szakigazgatásban dolgozó kollégámmal is. Itt hallottam vissza, hogy először tartottak tőlem, mint általában minden „gyütt-mentől”, de kellemesen csalódtak bennem, és már úgy érzik, hogy be is fogadtak. Amit én még nem éreztem, de hamarosan ez is bekövetkezett. Ennek jelei akkor mutatkoztak, amikor a munkatársaim, családi otthonukba is meghívtak a feleséggel együtt. Itt éreztük igazán: jó palócok között vagyunk. Néhány hónap alatt megfordultunk és jól éreztük magunkat több családnál is, akiket mi is „vissza” meghívtunk, megvendégtünk, jó palócok között vagyunk. Akkor még nagy divat volt a hétvégi – nem ritkán hajnalig tartó – családi és munkahelyi mulatozás, „bulizás”, sőt közösségi bál, vacsoraest és táncmulatság is. A Karancs Szállóban, a Tarján Vendéglőben, a Salgó Étteremben és másutt is, például szilveszterkor a megyei tanács nagytermében, vagy éppen ebédlőjében.

Ma már helytörténeti érdekesség lehet az is, kik voltak azokban az időkben a megyei tanács magasabb vezetői. Ugyanis ekkor még a megyei tanács hivatali apparátusa meghatározó jelentőségű tényező volt a Nógrád megye társadalmi viszonyai között. A hivatalvezetés a következő személyi összetételben működött. Elnök: Hoffer István, általános elnökhelyettes: Illés Miklós, további két elnökhelyettes: Herencsényi József és Hankó János. A végrehajtó bizottság titkára, egyben a hivatali szervezet/apparátus vezetője dr. Kaszás Józsefné, majd Körmeny József volt. Párttitkár: Berki Mihály. A „magasabb vezetők” közül Illés Miklós és Berki Mihály segített leginkább az integrálódásomban, sajnos az előbbi nincs már közöttünk.

Visszatérve személyes történetemre: időközben folyamatosan képeztem magam, 1974-ben szakközgazdász diplomát szereztem, majd egy év múlva egyetemi doktori címet is abszolváltam. Az ennek alapját képező disszertációm többek között Nógrád megyei információk, alapos elemzés és saját helyszíni tapasztalataim alapján munkaerő-gazdálkodás és munka- szociológia tárgyban írtam: közelebbről és behatóbban a női munka szociológiájával foglalkoztam. (Rengeteg interjút készítettem textilipari munkásnőkkel, ami nemcsak szakmailag volt hasznos, de személyes élményekkel is járó izgalmas, érdekes folyamat volt.) 1975-ben a pénzügyi osztály helyettes vezetője lettem. Mellékállásban a Pénzügyi és Számviteli Főiskola Salgótarjáni Intézetében (első igazgatója dr. Lonsták László volt, akit később dr. Rozgonyi József váltott) óraadó tanárként, TIT-tanfolyamok előadójaként tevékenykedtem. Egyre jobban éreztük magunkat, időnként már megfordult a fejemben: Salgótarján megállóhely helyett akár végállomás is lehetne.

1979-ben kineveztek a munkaügyi osztály élére, majd megválasztottak a szakszervezet titkárának. 1980-ban tanúja voltam a megyei tanács ülésén, amikor Hoffer István, a Nógrád Megyei Tanács előzőleg nyolc évig volt elnöke után a testület Devcsics Miklóst választotta elnökéül. 1982-ben a Munka Érdemrend arany fokozatával ismerték el munkámat. Úgy, hogy nem voltam párttag, ami azonban főnökömet, Devcsics Miklóst (aki jóeszű közgazdász és vezető, de erősen megosztó személyiség volt) nem zavarta, őt jobbra „csak” a teljesítmény (annak is inkább a minősége) érdekelte. Ahogy engem meg nem a politikai tézisek, dogmák, de értékek motiváltak, olyannyira, hogy az 1989 után megalakult pártok egyikébe sem léptem be.

A gazdasági-társadalmi helyzet és változásai

Azt, hogy a fentebb röviden vázolt időben és helyen milyen jól éreztem magam jellemzi, hogy néhány év múltán már csak nagyon ritkán gondoltam arra (és kicsit sajnáltam, persze), hogy mindez Nógrád megye székhelyvárosában, Salgótarjánban – és nem Budapesten – történik velem. Nem azért, mintha az életkörülmények és az életminőség is teljesen hasonlóak lettek, lehettek volna. Ez inkább személyesélettérzés volt, a közéleti érzetem és a közérzetem – némileg más. Ugyanis Nógrád megye és Salgótarján gazdasági-társadalmi helyzete – az elért jelentős eredmények, a fejlődés, az életkörülmények lassú javulása ellenére – ebben az időben is rendkívül ellentmondásos, feszültségekkel terhes, pozíciója változó és bizonytalan. Ezt mi szakemberek tudtuk, miként azt is, hogy az egyes jelentéseket és beszámolókat kissé kozmetikázzuk, optimista hangnemben fogalmazzuk, amiből aztán a megyei sajtó képes volt a legjobbakat is kihozni. Jól emlékszem, hogyan készítettem – többek között – egyes nagyvállalataink számára a mentőövet jelentő bérpreferencia kérelmet, és azt hány üveg vörösbor mellett védtem meg a minisztérium, és/vagy az állami bér- és munkaügyi hivatal főosztályvezetője előtt a Beszterce Étteremben, vagy éppen a vállalat vezérigazgatói szobájában. A főbb gazdasági mutatók alapján Nógrád ugyan még a '70-es évek elején is a megyei mezőny középtáján mozgott, ám a szénbányászat 1965-től megindult visszafejlesztése után az „új” ipari üzemek (részben pesti gyárak elavult gépparkjainak) „letelepítése”, a „kijárások” eredményezte dotációk és bérpreferenciák csak megmerevítették a korszerűtlen struktúrát. A félelem a nyílt munkanélküliségtől (amiről hallani sem „bírtak” egyes párt- és tanácsi vezetők) kapun belül duzzasztotta azt óriásira. (Ehhez járult hozzá a fentebb említett bérpreferencia...).

Nógrád megye gazdasági teljesítménye révén a '80-as évek közepére-végére az alsó harmadbeli megyék közé került. A bányászat visszafejlesztését Salgótarján fáziskéséssel, korszerűtlen ipari nagyüzemei miatt pedig szintén és egyre inkább viszontagságos körülmények között élte meg. Ugyanakkor a foglalkoztatási szerkezet átalakulása, az iskolaszerkezet korszerűsödése, a kereseti viszonyok javulása, a szakmai és a civil szervezetek aktivitása még – úgy, ahogy – elfedte a bajokat, látszólag és nyomokban megindult a polgárosodás is Salgótarjánban. Szívesen emlékeztetek a kultúra, a művészetek, a szellemi élet '70-es évekbeli prosperálására. Olyan kitűnő szakembereknek köszönhetően is, mint dr. Csík Pál, Kojnok Nándor, dr. Horváth István, dr. Csongrády Béla. A művészek közül Iványi Ödönre, Czinke Ferencre, Mustó Jánosra emlékszem szívesen. Ide kerülésünk után fél évig Hibó Tamásnál laktunk albérletben, aki a szellemi erjedés egyik elindítója, inspirálója is volt. A József Attila Művelődési Központ Tóth Csabával, Brunda Gusztávval és másokkal a közművelődés megújításán munkálkodott. A szakmai szervezeteknek vonzása és kisugárzása is volt. Számos folyóirat, többek között a Nógrádi Szemle, a Fórum, a Palócföld kínált lehetőséget a publikálásra. Utóbbi Végh Miklóssal az élen, Pál Józseffel és másokkal a soraiban az irodalmi szociográfiában jeleskedett. És akkor még nem szóltam a humán-, és kereskedelmi szolgáltatások javuló színvonaláról, kedvenceimről: az étellel teli Karancs Szállóról (ínyenc-klubjáról, nótaestjeiről stb.) és az SBTC kitűnő csapatáról. Hát hogyne leltünk volna „édes otthonra” ebben a városban!

Az 1970-es évek közepétől, különösen a 80-as évektől a gazdaság növekedése, a külső körülmények hatására (az 1973-as olajár-robbanás, gazdasági világválság) és a korszerűtlen iparszerkezet következtében is – lelassult. A vállalatok korszerűsítésére irányuló beruházások (például a Zagyva III. a síkvegygyárban) esetenként még látványosak voltak, ám gyártmányaik egyre kevésbé feleltek meg a korszerűség és a piac követelményeinek. A kihívásokra némely cég vezetője még jól reagált (például Gressai Sándor a Vegyészter, majd a Salgótarjáni Vasöntöde és Tűzhelygyár élén), miközben a megyei párt- és gazdaságvezetés érdekérvényesítő képessége gyenge volt, nagyobb létszámot foglalkoztató, igazán korszerű üzemet nem sikerült idetelepíttetni. A „lehelyezett” és szétszórt ipari potenciál nem tudott alkalmazkodni és megújulni, a cégvezetés nem bírt rendelkezési jogosítványokkal, szűkös volt a szellemi kapacitás, nem volt kellő bátorság, kevés a kockázatvállalási hajlandóság, az új iránti fogékonyság és így tovább. Mindezek következtében a ’80-as évek végére a gazdasági teljesítmények visszaesése, a kapun belüli munkanélküliség növekedése, a foglalkoztatottak számának mérséklődése és esetenként visszaesése Salgótarján megyeszékhely-városok közötti pozícióvesztését eredményezte.

Radikális változások, várt és váratlan fordulatok

Személyes életemben is sorsfordító változások következtek be. 1989-ben – a családon belül évek óta munkáló, már napvilágra is kerülő kudarcélmények, lappangó, de erősödő válságjelek, fokozatos elhidegülés, nem kis hezitálás és nagy lemondások árán – közös megegyezéssel elváltunk. Én magam szinte mindent a családra hagyva a garzonházban részemre kiutalt lakásba költöztem. Ezt a megrázkódtatást tetézte, hogy 1991-ben a megyei tanácsi munkaköröm is megszűnt. Ekkor még lettek volna esélyeim más városba, például a fővárosba is költözni, és ott munkát vállalni, de – csak, hogy a gyerekek közelében maradjak és az új, alakuló párkapcsolatom miatt is – ezeknek a kínáló lehetőségeknek nem jártam utána. Inkább a Salgótarjáni Tűzhelygyár PC-ben pályáztam egy állást, jó fizetésért – gazdasági igazgatóhelyettes beosztásban. Munkaköröm meglehetősen szertágazó és rendkívül felelősségteljes is volt, többek között hozzám tartozott a hatalmas „veszélyes” üzemből dolgozó mintegy négyszáz ember munka- és balesetvédelme, amely utóbb technikai és személyi feltételrendszere (a gépek és berendezések biztonsági előírásoknak való megfelelése, korszerű munkavédelmi eszközök és ruházat, munkabiztonsági szakemberek stb.) igencsak szegényes volt. Minden műszak – különösen az éjszakai – indulásának ellenőrzésekor, a potenciális baleseti forrásokat újra meg újra észlelve úgy éreztem, hogy a fél lábam a börtönben van. Így aztán egy év után örömmel mondtam igent az APEH megyei igazgatójának, ahol egy ideig osztályvezető beosztásban dolgoztam.

1995-ben újabb egyetemi, jelesül környezeti menedzser diplomát szereztem, amely birtokában is különböző helyi vállalkozásoknál, később a Nógrád Megyei Munkaügyi Központban is dolgoztam. Közben másfél évtizeden keresztül – gyakorlatilag nyugdíjazásomig – „külsős” újságíróként is kipróbáltam magam, amit rendkívüli módon élveztem, ám amit a szerény honorárium és – mint később kiderült – néhány más probléma is beárnyékol. Időközben egy ideig egy budapesti felnőtt oktatási intézetben viszont – a három diplomám után – jól fizetett óraadó tanárként több közgazdasági tantárgyat oktattam.

Ekkor még változatlanul a garzonházban éltem, laktam (előreugorva: csak 2010-ben költöztem saját tulajdonú lakásba, immár a párommal (akivel már a garzonban is együtt éltem) a vásártér közeli, Rákóczi úti társasházba). A toronyházban megélt élményeim közé tartozik – sokan emlékezhetnek rá – a 2003 január végi lakástűz, amely rosszabbul is végződhetett volna, és amelyről írtam is egy terjedelmes oknyomozó riportot. (Aki kicsit közelebről szeretne betekintést nyerni a garzonházba és a tüzeset körülményeibe, kérem, olvassa el a Palócföld 2003. 4. számában megjelent írásomat.) A rendszerváltás utáni években az én személyes és családi életemben bekövetkezett radikális változásoktól is jelentősebb, igazán drámai

metamorfózis következett be az egész megyében, de különösen Salgótarján városában. Ezek egy része a várt korszakos jelentőségű politikai fordulat volt az országos tendenciákkal összhangban – a többpártrendszer kialakulása, a jogállamiság megteremtése, a demokratikus intézményrendszer létrehozása stb., a másik része maga a földrengésszerű gazdasági rendszerváltás, amelyre a helyi politikai és önkormányzati vezetés – és az itt élő emberek többsége – nem volt felkészülve. Ezek közül itt csak a privatizáció és a kárpótlás elhibázott szabályozását és annak helyi végrehajtását és súlyos következményeit említem. A salgótarjáni nagyüzemek egy része felszámolásra került, megszűnt, más részét darabjaira szedték, a kisebb cégek gyanús alkuk után, feltehetően áron és értéken alul keltek el, foglalkoztatási követelmények nélküli adásvételi szerződések, laza megállapodások alapján ismeretlen-idegen tulajdonosi kezekbe kerültek. Kiüresedtek a vállalatok, leszerelték gépparkjaikat, elszabadult a munkanélküliség, visszafordíthatatlan leépülés indult el.

Bezárta kapuit az egykor szinte világhírű „Öblös” is

Salgótarján rendszerváltás utáni első önkormányzatában a hezitálás, a hatalmi vetélkedés, a pártharcok, a polgármesterváltás, a piaczgazdasági ismeretek hiánya jelentős fáziskésést és károkat okozott, gondoljunk csak az ipari park rendszerváltás utáni csaknem tíz éves megkésett kiépítésére, beüzemelésére. A város hajója lemaradt az országos befektetési hullámról, hanyódott, fedélzeti irányítása akadozott. Időközben a gomba módjára szaporodó kényszervállalkozások egy része – tőkehiány és felkészületlenség miatt – felszámolásra került. A megmaradó cégek csak csekély hányadát tudták felszívni a munkanélküliek növekvő seregének. Mindez – egyéb súlyos következményeivel együtt, mint például az elszegényedés, a kirekesztettség, a kilátástalanság – napjainkban is érzékelhető jelenség, ellentmondásokkal és feszültségekkel terheli a várost és lakóit.

Nógrád megye (és székhelyvárosa) rendkívül súlyos gazdasági-társadalmi helyzetére, és elfoglalt – tartósan „mezőnyzáró” – pozíciójára nézvést igen jellemzőnek tartom, hogy az egész ország egyik leghitelesebb szakmai folyóiratában leközölt elemző tanulmányom (Területi Statisztika, 2010/4.) ma is vállalható, mi több jószerivel egészében adekvát napjaink valóságával, végső összegezését alább pontosan idézem:

„Nógrád népességének csökkenése viszonylag gyors ütemű, előregedése régóta tartó tendencia, népességmegtartó képessége gyenge. A megye a fontosabb fajlagos gazdasági mutatók (GDP, beruházások teljesítményértéke stb.) alapján a megyék rangsorában szinte folyamatosan az utolsók között volt. A megye pozícióvesztésének azonban nem a rendszerváltás az elsődleges oka. A gazdasági hanyatlás a ’80-as években

kezdődött, a '90-es évektől napjainkig a termelőágak visszafogott produktumának következtében „csak” folytatódott. A megye közlekedési infrastruktúrája és tőkevonzási képessége nem megfelelő. A vállalkozói készség alacsony szintű. A gazdasági szerkezet spontán módosult, a szolgáltatások részaránya növekedett. A megyének nincs húzóágazata, gyártmány- és termékszerkezete kevésbé verseny- és exportképes. A közműellátottság látványosan javult, a kereskedelmi ellátás és az oktatás jó, a turizmus és a vendéglátás javuló színvonalú, az egészségügy kezelésre szorul, a kultúra rendezvényközpontú. Az életkörülmények főbb mutatói differenciáltak, drámai a munkanélküliség. Nógrád megye gazdasága legyengült állapotából csak önerejére támaszkodva aligha tud lábra állni. A fokozatos felzárkózást a központi fejlesztési támogatások eddiginél jóval hatékonyabb felhasználásával, a gazdaságkorszerűsítés és munkahelyteremtés korszerű technikáival (innováció, kooperáció, klaszterek stb.) és széles körű összefogással is csak hosszabb távon tudom elképzelni.”

A gazdaság és kultúra kézen fogva lehet sikeres

Csaknem negyven éven át végzett aktív munkámat több kitüntetés és díj fémjelzi. A már említett kormánykitüntetésen, és nem sorolt elismeréseken túl büszke vagyok, hogy 2016-ban *Nógrád Megyéért Díjban*, 2017-ben *Kulturális tevékenységért díj* elismerésben részesültem. Azért éppen ezt a kettőt emelem ki, mert ezeket – a laudációk szerint is annak a részben említett újságírói, közírói és helytörténeti munkásságomnak az elismeréseként (is) kaptam, amelyek középpontjában mindig is a kultúra, a gazdaság, a környezet, valamint az itt élő emberek életkörülményei álltak, és amelyekről még napjainkban is folyamatosan írok. Leginkább olyképpen, hogy – itt csak néhány szintézist fogalmazva – a gazdaságnak és a kultúrának kézen fogva kell járnia. A nógrádi megyeszékhely, Salgótarján kulturális élete gazdag és színes, miközben egyre inkább rendezvényközpontú is. (Mindeközben egyes önkormányzati és intézményi funkciók ellátása esetenként forrásért kiált.) Én magam például képtelen vagyok eljutni mindazon programokra, amelyekre szeretnék. Az emberi kultúra azonban nem szűkülhet be a kulturális ágazatba magába (ahogy ez történt egyes ciklusokban), a gazdaság és a társadalom valamennyi szférájában hatnia kell, be kell töltenie rétegeket és korosztályokat integráló szerepét. Ennek érdekében fontos volt a felsőoktatás újraindítása (2017 őszén megtörtént), elengedhetetlenül szükséges a kreatív ipar (kutatásfejlesztés stb.) feltételeinek menedzselése, az intellektuális javakhoz (piaci információk, képzések stb.) való hozzáférés szélesítése, a vállalkozási készség és a versenyképesség növelése, a befektetés-ösztönzés segítése, a világnyelvek birtokba adása-vétele, az épített és a természeti környezet fenntartható használatának biztosítása. Bizakodásra ad okot, hogy egyes – általam favorizált és imént is említett – célkitűzések Salgótarján 2014–2020-ra szóló programjában és a Modern Városok Program fejlesztési elképzeléseiben is megjelennek.

S, ha már 2017 és 2018-kapott elismerésemet említettem, 2018-ban is volt részem hasonlóan: nagyon felemelő ünnepség keretében a budapesti CORVINUS Egyetem aulájában vehettem át az aranydiplomámat, íme alább bemásolom.

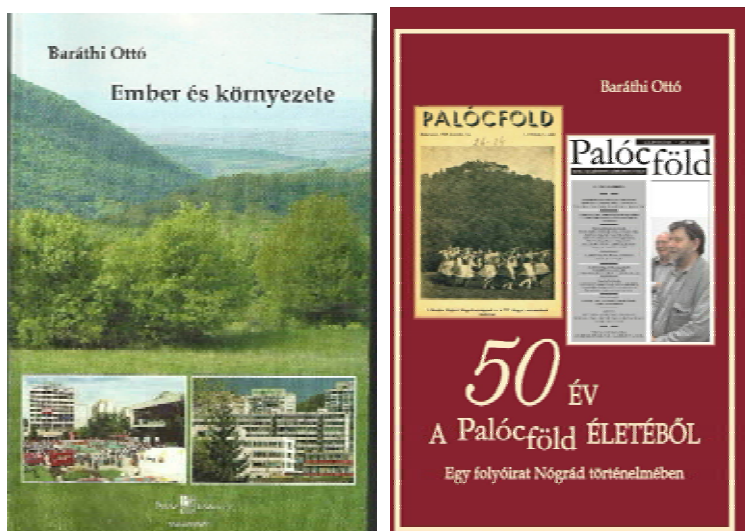
Az aranydiplomám átvétele a Corvinus Egyetem aulájában

Ugyancsak örömteli esemény volt, hogy megjelent a 2018. évi Hatvani Kalendáriumban egy velem készült – rólam, életemről, emlékeimről és munkásságomról szóló – terjedelmes-tartalmas interjú is. Köszönet érte Keresztfalvi József helytörténésznek, aki a hatvani Udvarház Vendéglőben felkészülten, sokat és nagy szeretettel beszélgetett velem. Köszönet illeti itt is a kötet kiadóját és felelős szerkesztőjét, Sinkovics Erika könyvtárigazgatót. Immár 55 éve költöztem el a szülővárosomból, de nem felejtettek el! Ahogy én sem a ma is ott élő rokonaimat, barátaimat, iskolatársaimat, volt tanáraimat, munkatársaimat és sporttársaimat sem.

Közírói munkásságomról – röviden

Ezek után essék szó írásaimról valamivel konkrétan is, de jobbra szintén csak tömondatokban. Ahogy egy helyütt utaltam rá, 1969-ben jelent meg az első szakcikkem, aztán jó néhány hasonló elemző írás. Kipróbáltam magam valamennyi műfajban. Az újságcikkeim mintegy kétharmada publicisztika, ezek jobbra a Nógrád Megyei Hírlapban láttak napvilágot. Egyéb írásaim – például a tanulmány, a szociográfia, az interjú, az oknyomozó riport műfajában – közül a legtöbb a *Palócföld* c. folyóiratban és a *Tarjáni Városlakó Magazin* c. periodikában olvasható. Hasonló műfajú írásaim jelentek meg a *Börzsönyi Helikon* c. művészeti, kulturális folyóiratban, a *Comitatus* c. önkormányzati szemlében, az *Észak-magyarországi stratégiai füzetek* c. regionális kutatási kiadványban, a *Forrás* c. szépirodalmi, szociográfiai, művészeti folyóiratban, a *Honismeret* c. szaklapban, a *Magyar Közigazgatás* c. folyóiratban, a *Nógrád Megyei Múzeumi Szervezet Évkönyveiben*, a *KSH Területi statisztika* c. folyóiratában, és az említett *Vasút* c. gazdasági és műszaki szaklapban. 2017-ben – többek között – két nagyobb interjúm jelent meg a *Jegyző és Közigazgatás* c. országos szaklapban.

A saját, önálló könyveim, köteteim közül *A Dolinka krónikája* c. monográfiám a salgótarjáni Dolinkáért Egyesület gondozásában 2006-ban jelent meg. Még ez évben látott napvilágot Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzatának kiadásában az *Egy évtized Salgótarján gazdasági, társadalmi életében* c. tényközlő-elemző munkám. 2007-ben a Balassi Bálint Megyei Könyvtár és Közművelődési Intézet adta ki a vaskos, több mint félszáz vegyes műfajú írást tartalmazó, *Ember és környezete* c. – Válogatás az elmúlt két évtized írásaiból alcímű – kötetemet. Erre azért vagyok különösen büszke, mert a többek között Bódi Györgyné dr.-ral, dr. Csongrády Bélával, dr. Fancsik Jánossal, néhai Gressai Sándorral, dr. Kecskeméti Sándorral, dr. Lonsták Lászlóval, dr. Paróczai Péterrel és más városi kitűnőségekkel való – helytörténeti értékű – beszélgetéseinket tartalmazza. *Az 50 év a Palócföld életéből* c. monográfiámat 2008-ban a Bálint Megyei Könyvtár és Közművelődési Intézetnek köszönhetem, miként az ugyanekkor megjelent *A kálvária kálváriája* c. monográfiámat is.

Két könyvem címlapja

Az üveggyártás Nógrád megyében c., 2011-ben összeállított kötetem Nógrád Megye Önkormányzata gondozásában került el az ország minden részébe. Társszerzőként, szerkesztőként (stb.) ugyancsak több – döntően helytörténeti és/vagy helyi tárgyú és érdekű – kötet készítésében vettem részt, itt csak hármat említhetek. *Nógrád megye kézikönyve*, a CEBA Kiadó kiadásában 1997-ben, a *Tíz év a munkaerőpiacon* c. monográfia a Nógrád Megyei Munkaügyi Központ gondozásában 2001-ben, az *Értékek és konfliktusok* c., Salgótarján kulturális életéről szóló kötet pedig a Nógrád Megyei Múzeumi Szervezet kiadványaként 2005-ben jelent meg Salgótarjánban.

Könyveim bemutatója, 2009-ben, a megyei könyvtár előadóójában

Megálló helyett a végállomás: Salgótarján

Mostanában is egy-két országos szakfolyóiratba és a helyi lapokba, a *Tarjáni Városlakó Magazinba* (amelynek szerkesztőbizottsági tagja is vagyok), és a már említett *Palócföld* c. folyóiratba írok. Időnként a *Nógrád Megyei Hírlapba* is küldök cikkeket. Helytörténeti dolgozataimmal továbbra is igyekszem részt venni a Nagy Iván Honismereti Pályázaton. (Az elmúlt másfél évtizedben csaknem húsz beadott pályaművemmel több mint tíz első vagy második díjat nyertem el.) Felüdülésként jegyzeteket írok visszaemlékezéseimhez, olyan ismert és kiváló személyiségekről, akikkel egykor közvetlen kapcsolatban álltam, és akiről maradandó élményeim vannak, így az egyetemi professzoraimról, volt egyetemi hallgató és iskolatársaimról, kollégáimról (akiket részben említettem is az egyetemi éveimről szóló fejezetben).

Egy aktív nyugdíjasnak nincs szabad ideje, de ha mégis, akkor szívesen látogatom a városi kulturális programokat. Az immár hét éve működő Zenthe Ferenc Színház tehetséges társulata esetenként nívós szórakozási lehetőséget kínál, jóllehet – különböző okok miatt – nem vagyok/vagyunk nagy színházrajongó. Ott vagyok a kulturális rendezvények egy részén, fontosabb közéleti eseményeken, informálódok az önkormányzati közgyűléseken, egyéb szakmai és civil fórumokon. Ismét sokat olvasok, szívesen diskurálok és kirándulok a barátaimmal. A legnagyobb öröm számomra azonban az, ha a párommal – aki egyben a mentorom és az első lektorom is – szűkebb-tágabb családi körben együtt lehetünk a gyermekeinkkel és az unokáinkkal, akikkel – többek között – nagyokat kirándulunk, magas színvonalú sakk partikat játszunk, könnyed kártyacsatákat folytatunk, és közben jókat beszélgetünk. Így szeretném – ahogy eddig – a továbbiakban is itt, Nógrád megye székhelyvárosában, Salgótarjánban – amely megálló helyett a végállomás lett számomra – leélni az életet, legújabb mottómat a zászlómra tűzve: csak egészség legyen! Elköszönőben még tisztelettel és barátsággal köszöntöm a *Börzsönyi Helikon* olvasóit. Kívánok mindnyájuknak mindenekelőtt az eddigieknél erősebb együttműködési készséget – tapasztalataim alapján erre lenne a legnagyobb szüksége a nógrádi embereknek! – jó szerencsét és sikereket!

Készülő részcsatok (Veres Amanda felvétele)

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

GONDOLATUNIÓ II.

3. Fejezet

Az idős, fáradt arcú pap türelmetlenül szakította félbe az ismeretlen férfi szavait.

– Nem teljesen értem önt, uram. Azt mondta, semmi köze a mi csekély létszámú, még nagyon új felekezetünkhöz, nem tagunk, még csak nem is szimpatizánsunk, hitelveinkről, tanításainkról fogalmasincs, mégis hozzánk fordul segítségért, és tanácsért. Miért nem a saját lelki vezetőjét kereste fel, ha gondjai vannak? Voltaképpen mi okból kérte ezt a találkozást?

– A saját lelkipásztorommal már beszéltem, amiként a többi egyház képviselőivel is. Bevallom, beszéltem már azokkal is, de önökkel szeretném zárni ezt a megbeszélés-sorozatot, jóllehet tudom, hogy egyelőre önök a legkisebbek és a jelentőségük sem túl nagy! Ismétlem: *egyelőre!*

– Igen? Nagyon dicséretes az őszintesége... – A pap nem is próbálta titkolni, hogy megsértődött. Kerekes megértően mosolygott. – Megjegyzem, nem va-lami sokra becsülheti a tevékenységünket, ha ilyen lesújtóan vélekedik rólunk.

– Félreértett, lelkész úr, egészen másról van szó. Az ön feltörekvőben lévő egyháza kicsi, fogalmazhatnánk úgy is, hogy kezdetleges, hi-szen alig egy éve jegyezték be hivatalosan, kevesen állnak a befolyásuk alatt, ellenben a híveik – ha jól tudom, a *Szeretet Katonáinak* nevezik magukat, sőt *Harcosoknak!* – annál lelkesebbek és odaadóbbak. Ezért bizonyos szempontból önök értékesebbek a szememben, mint a nagyobbak, ahol a taglétszám, s a múlt ugyan jelentősebb, ám a tagság túlnyomó része vallási szempontból közönyös. Az a tény, hogy utolsó-ként kerestem fel önöket, egyben azt is jelzi, hogy ezt a beszélgetést tartom a legfontosabbnak. Persze, ez az önök hozzáállásán is múlik...

Kerekes érezte, hogy a pap megenyhül. Egy keveset rásegített.

– Így már jobban hangzik. Nos, miről van szó? Tíz percem van az ön számára. Hallgatom, uram. Előre bocsátom, pénzt ne kérjen! Nincs!

– Szó sincs pénzről! – nevetett Kerekes –, nyugodjék meg, éppen ellenkezőleg: én szeret-ném igen gyorsan felemelni önöket az ország, sőt, többet mondok: Eu-rópa egyik legmeghatározóbb, ve-zető felekezetévé. Elképzelhetőnek tartja?

A pap végigmérte a hanyagul, hétköznapiasan öltözött embert, fanyarul elmosolyodott, de Kerekes vette a harag fokozódásának érzését is. Lecsendesítette.

– Vices kedvében van, fiatalember, vagy gúnyolódik. Ne haragudjék, nincs időm fantáziálgatásra. Ha nem tudná, az ilyesmi nem pusztán elhatá-ro-zás vagy buzgóság kérdése. Rengeteg akadályt kell leküzdeni ahhoz, hogy szélesebb körben megismertessük magunkat, itthon. – Közben arra gondolt: ez a szegény fickó megőrült, vagy mégis pénzt akar kicsikarni. Még a nevét sem árulta el. Ügyetlen kis szélhámós. Még csak be sem mutatkozott.

– Egyik feltételezése sem igaz – válaszolt hangosan Kerekes a pap gondolataira. – Nem vagyok se

őrült, se szélhámós és a nem létező pénzüket sem akarom kicsalni. Ami pedig a nevemet illeti, Kerekes József va-gyok. Elnézést kérek, igaza van, nem ezzel kezdtem, ez illetlenség, de szélhámosságnak tekinteni túlzás.

Az öreg pap elpirult. Valóban ezeket gondolta, szó szerint! Jobban megnézte magának a vendéget, de semmi különösöt nem látott rajta, legfeljebb egy apró, kör alakú forradást a homlo-kán. Bizonyára gyermeki verekedés nyoma...

– Ha megbocsát, lelkész úr, kénytelen vagyok ismét ellentmondani, mivel ezúttal is tévedni tetszik, nem gyermeki verekedés volt, hanem egy lecsapódó faág sértette fel a homlokomat tíz éves koromban, soha életemben nem verekedtem. Szeleburdi, gyerek voltam, igaz, de erőszakra sose voltam képes, nem mentem el orvoshoz, pedig jó anyám küldött, hogy rendesen összevarrják. Így és ezért maradt meg a helye.

– Jó, hát akkor faág, - mi köze hozzá, vont vállat a pap. - De várjunk csak!... Már másodízben találja el ez az ember, hogy ő mire gondolt. Meglehetősen jámbor, képe van, egyszerű munkásembernek látszik, persze, lehet, hogy csak mutatja itt az ártatlant, s a végén kiderül, hogy nyomozó vagy a minisztérium küldte és azért jött, hogy szimatoljon...

– Ugyan, lelkész úr! Hát úgy nézek én ki, mint egy nyomozó, netán minisztériumi hivatalnok? A jámbor munkás kinézetemmel? Ejnye, ejnye, hogy miket feltételez rólam!

– Én... én ilyet nem mondtam, kérem – tiltakozott megütközve a pap. – Egy szót se szóltam.

– De gondolta! Igaz?

– Igaz... ööö... akarom mondani... nem értem... honnan veszi ezt a... ezt a feltételezést?...

– Nem tűnt fel, hogy válaszolok a gondolataira?

– De... igen, elismerem, feltűnt... – dadogta fakón az öreg pap. – Miként lehetséges ez? Telepátia? Hitelvünk ta-gadja a létezését, hacsak nem az Úrtól származik, és az Igét szolgálja. De akkor az már szent kinyilatkoztatás, isteni prófécia és nem telepátia, amely, mint hisszük, az ördögtől való...

– Nevezze, aminek akarja, nekem mindegy – szakította félbe a papot Kerekes. – Ha ördög, hát ördög, mit bánom én, a Biblia sehol sem említi. A lényeg, hogy képes vagyok rá, sőt többre is. Figyeljen, most iderendelem a házvezetőnőjét. Hallja, már jön is!

Kinyílt az oldalsó ajtó, termetes, pufók, de erélyes arcú asszonyság dugta be a fejét és morcosan kérdezte:

– Tessék, Atya! Hívatott? Mintha mondott volna valamit.

A pap hebegett-habogott, s nem tudta, hogyan viselkedjék. Sikerült annyit kinyögnie:

– Semmi, semmi, Markosné asszony, tekintse tévedésnek... menjen csak vissza... Majd szólok, ha valóban szükségem lesz valamire.

Amikor ismét kettesben maradtak, Kerekes megkérdezte:

– Nos, hisz már nekem?

Az öreg pap halovány arccal hányta magára a keresztet és félelemmel nézett a vendégre. Felka-pott egy feszületet és azzal fenyegette meg a vigyorgó Kerekest.

– Maga a Sátánnal cimborál! Hagyja el az épületet! Azonnal!

– Rendben van – rántotta meg a vállát Kerekes. – Már itt sem vagyok. Remélem a hittestvéreinek több hajlandósága lesz, ha megtudják, mekkora lehetőséget szalasztottak el. Merthogy megtudják, azt garantálom! Mit fog nekik mondani?

– Várjon! – riadt meg a pap – Sajnálom, nem akartam megbántani. Beszéljen világosabban. Voltaképpen mit kíván tőlünk? Honnan veszi azt a képtelenséget – idegesen felnevetett -, hogy rövid időn belül meghatározó jelentőségre tehetünk szert? Van erre va-lami alapja, vagy ez csak silány humor?

– Nem merésznék papokkal humorizálni, lelkész úr, komolyan mondtam. Ha kívánja, írásba adom, vagy akár meg is esküszöm rá, itt az oltár előtt. Egyetlen kéré-sem van: hívják össze a híveket egyországos konferenciára még e hét vasárnapjára és engedjék meg, hogy ott felszólaljak. Ennyi. A többit bízsa rám.

– Ez képtelenség! Ma szerda van, gondoljon bele, mire megírom a körlevelet, borítékoljuk, megcímezzük, feladjuk a postán, s a mai világban vagy kiviszik időre, vagy sem... A bélyeg! Kisebb vagyon... Tudja, hogy van ez mostanság. Nem, nem, kizárt, hogy hétvégére összehívjunk egy komoly találkozót. A szokásos délelőtti istentiszteletkor kaphat szót.

– S ha segíték?

– Hogy érti ezt? Kifizeti a postaköltséget?

– Majd én értesítem a híveket, hogy vasárnap tíz órára jelenjenek meg itt.

– Hogyan? Futárokat küld szét? Névsorról, címjegyzékről szó sem lehet.

– Nem is kell. Közönséges tele-pátia, amiről beszélt, s amiben az egyházuk amúgy sem hisz. Arra viszont mérget vehet, hogy ha én hívom őket, senki sem fog hiányozni.

– Mit is mondhatnék... zavarba hoz. Eléggé hihetetlenül hangzik.

– Akkor meg miért habozik? Ha tényleg humorizálok, négyszemközt vagyunk, sose tudja meg senki.

– Gondolkoznom kell és nem ártana konzultálni egy- két hittársammal sem. Egyedül nem dönthetek. Ráadásul a világi kuratórium nélkül semmit sem tehetünk, ők támogatják anyagilag a működésün- ket, joguk van véleményt nyilvánítani. Hamarosan kez-dődik a bibliaóra, talán néhányan itt lesznek.

– Nagyszerű! Akkor ezzel meg is beszéltük az ügyet.

– Hohó, egyáltalán nem biztos, hogy beleegyeznek.

– Dehogynem, bízsa csak rám őket! Figyelje meg, ők maguk fognak előhozakodni a javaslattal. Még kezét is csókolnának, ha engedném

– Azt kötve hiszem, hacsak ön nem beszélt velük már korábban.

– Mikor beszéltem volna? Azt se tudom, kik a kurátorok, most hallottam először öntől, hogy egyáltalán léteznek,. . Különb most fordult be kettő a sar-kon, azonnal ideérnek.

– Még túl korán van hozzá, hogy... – ellenkezett volna a pap, de torkán akadt a szó.

Nyílt a templomajtó és két férfi lépett be, sötét színű ruhában. Öklüket magasba emelve köszöntek, ahogy a szokás előírta, majd elindultak az oltár felé. Félúton megtorpantak, és úgy meredtek Kerekesre, mintha kísé- rte- tet látnának. Egyikük – a magasabbik, az idősebb – sírva kiáltotta.

– Ő jelent meg álmomban! Igen, ő volt az! – mire a másik is rázendített:

– Én is álmodtam vele! Azt jövendölte, hogy magasra emeli a Szeretet Katonái hírnevét és a hívek özön- leni fognak a templomainkba. Mi leszünk az ország első számú felekezete, sőt a miénk lesz az uralkodó vallás egész Európában. Mi, a *Harcosok*! Halleluja!

A pap odaugrott hozzájuk és magához rántotta az örömkönnnyeket ontó, hallelujázó, térdelő két kurátort.

– Ti ismeritek ezt az urat?

– Személyesen most találkozom vele életemben először – szipogta a nyurga kurátor. –, Milyen boldogságos ez a nap! *Atya*, imádkozzunk! Szent ez a mai nap! Köszönjük meg!

– Én se láttam soha életben, csakis álmomban – hüppögte a kisebbik és erővel igyekezett lefejtteni

magáról a pap göcsörtös ujjait. – Uram, az Ég küldte önt, és hála a Mindenhatónak, hogy hozzánk vezérelte! Köszönöm a gyönyörű álmot! Engedje meg, hogy kezet csókoljak önnek.

– Szívesen tettem, de a kézcsoókról lemondok – mosolygott Kerekes, s közben a pap arcát figyelte. Nem akarta erővel kényszeríteni, remélte, anélkül is sikerül meggyőznie, hogy csatlakozzék hozzá.

– Kell még több bizonyíték? – kérdezte türelmesen.

Az idős pap tehetetlenül tárta szét a karját.

– Ki vagyok én, hogy a csodákkal szembeszálljak? Ki vagyok én, hogy az Úr szavával ellen-kezzem? Nem tudom, kicsoda ön, uram, nem akarom, nem merem tudni. Lehet, hogy maga a megtestesült Sátán, az életre kelt Antikrisztus, de az is le-het, hogy valóban az égiek irányították hozzánk, hogy segítsen vigaszt nyújtani az árváknak, és a szenvedőknek. Az Úrra bízom a döntést. Holnap szétküldöm a meghívót a konfe-renciára.

– Nem szükséges! – mondta Kerekes. – Én már értesítettem a híveket. Legyenek készen, vasárnap mindenki itt lesz. Én személyesen nem jövök el, de érezni fogják a jelenléteimet.

Az ajtóból visszanézve látta, hogy a három ember az apró, dísztelen oltár előtt térdepel, és buzgón imádkozik, hátuk rázkódik a sírástól.

– Majd megnyugszanak – mondta magában és egy óvatos reménysugarat küldött feléjük.

Megállt a templom előtt, felnézett az égre és hatalmasat sóhajtott.

– Na, Uramisten, ezzel is megvolnánk. Most merre induljak? Nekem ki fog tanácsot adni, ha megakadok? Remélem, vigyázol rám!

4. Fejezet

Steiner Antal megállt a börtön kapuja előtt és nagyot szívott a füstös, poros levegőből. Büdös volt, és fojtogató az autóktól, de még mindig kellemesebb, mint a cella áporodott, nyirkos levegője, ahol heten szorongtak a két emberre tervezett, szűk cellában. – s bár elszokott tőle, mégis a szabadságot jelentette. Mindössze másfél évet húzott le, ami örökkévalóságnak tűnt, minden nap kárhuzatos pokol volt a számára, és sokszor hitte, sőt remélte, hogy nem éri meg a végét. Az ítélethirdetésnél öt évet kapott, de váratlanul felét elengedték jó magaviseletéért, meg némi protekció, titkos megvesztegetések árán, legalábbis így vélte, s úgy érezte, újjászületett, most kezdődik az igazi élete.

Úgy várta ezt a napot, mint a megváltást, s már-már elveszítette a reményt, hogy sikerül elintéznie az idő előtti szabadulását, hiába volt minden, a borítékban csúsztatott pénzek – a na-pok, hetek, hónapok ólomlábon vánszorogtak, s ő csak várt, várt, egyre türelmetlenebbül.

Mit csinálnak odakint azok a pénzlopó jogászok, és a család – dühöngött a zárkában –, miért nem intézkednek végre? Csak zsebre vágják a százazreket a semmiért?

Amikor ma reggel a börtönigazgató magához rendelte és kezébe nyomta a szabaduló levelet, legszívesebben táncra perdült volna örömeiben.

Hát mégis sikerült! Három és fél esztendő nyert, s ez minden pénzt megért. Hiába, a jó ügyvédet meg kell fizetni, mert sokszorososan behozza az árát. Már nem haragudott rájuk

Még azt is megengedték neki, hogy telefonon felhívja a lakását: a fia azonnal jöjjön érte kocsival!

Attól nem félt, hogy nem tud megélni, jóllehet teljes vagyonekobzásra ítélték, de előre szá-mítva erre, minden fellelhető vagyonát – muzeális értékű bútorokkal, műértékekkel telezsúfolt csúcshegyi villáját, két balatoni nyaralóját, vérteshelyi luxus vadászkastélyát és összes autóját, nem is beszélve a felhalmozott ékszerekről, műkin-csekről és persze a bankszámláiról – jó előre sikerült a szűkebb rokonság között diszkrét kötelezvények ellenében szétosztani, így a bíróság kényte-len volt tudomásul venni, hogy egy nincstelen, ágról szakadt, koldusszegény ember felett ítéleznek, akitől leg-följebb ócska lim-lomokat foglalhatnak le, s az ütött-kopott konfekciós ruhát, amit a tárgyalásokon viselt.

Steiner Antal sose bukott volna le, ha aláírja azt a szerződést, amely az egyik meghatározó kormánypárti miniszter ügyefogyott, semmire sem használható vejét juttatta volna a hosszú évek gondos szervezőmunkájával összeügyeskedett legújabb export-import vállalatának vezérigazgatói székébe. Ám Steiner zsgori volt és konok, s nem volt hajlandó havi nyolcszázezret fizetni annak a fajankónak aki még küldöncnek se lett volna jó, helyette saját unokaöccsét nevezte ki a felelős posztra, aki igazán pénzügyi zseni volt, több diplomával rendel-kezett, nyelveket beszélt, ráadásul fele pénzért végezte a munkát, méghozzá kiválóan.

Innentől kezdve Steinernek nem volt megállása, üldözte a sajtó, hetenként tartott ellenőr-zést az adóhivatal, Számvizsgáló Hivatal, a vámhatóság, és Steiner hamar megértette: vagy beáll a politikus hatalmon lévő pártjába, alkalmazza a vót, s mellette felajánlja vagyonának egy részét pártpolitikai cé-lokra, vagy irgalmatlanul lecsukják, csődbe juttatják, és átmenetileg elveszít mindent, lebuktatják.

Az utóbbit választotta, de előkészítette a várható bukást.

S mire elérkezett a letartóztatás napja, a markába nevetett. A börtönben letöltendő időt - bármily keserves volt is - üzleti befektetésnek tekintette, ami majd, busásan megtérül.

Vadonatúj, elegáns Audi fékezett le mellette. Röviden dudált és Steiner beült a ko-csiba, melyet ifjabb Steiner Antal vezetett. Összevigyorogtak – ennyi volt a köszöntés, a többi majd később intézik el, gondolták mindketten.

A Mártonhegyi út közepe táján haladtak. Haragosan kérdőre akarta vonni a fiát, mit keresnek erre, a Csúcshegy egészen más irányban van, amikor az ifjú Steiner minden látható ok nélkül hatalmasat fékezett. Az autó ide-oda riszálva a hátsó részét, füstölgő gumikkal megállt.

– Mi van, Tóni, miért álltunk meg és egyáltalán miért jöttünk erre? – csodálkozott Steiner.

– Fogalmam sincs, papa, esküszöm, én sem akartam erre jönni, nem is jártam még itt soha, a kezem szinte magától tekerte a volánt – hebegte a fiú, kiguvadt szemekkel bámulva ki a leeresztett abla-kon. – Most meg mintha egy sötét, átláthatatlan fekete fal ereszkedett volna elé, alig száz méterre innen, és úgy éreztem, hogy egy hang rám parancsol, azonnal álljak meg, mert különben nagy baj lesz. Érthetetlen. Esküszöm, ma még nem ittam semmit, füvet sem szívtam! Ne haragudj, papa... – motyogta re-megő szájszéjjel –, máris megyünk tovább... – ám a keze nem mozdult.

– Mire várunk még? Itt akarod tölteni az egész napot? – szólt rá türelmetlenül az apja. –

– *Kiszállni!* – érkezett valahonnan a kemény parancs.

Steiner gondolkodás nélkül engedelmeskedett – a börtönének hozzászoktatták az ilyen hangsúllyal kiadott vezényszavakhoz –, de a fiú tétovázott. Óvatosan oldalra pillan-tott: hátát a kerítéshez támasztva fiatal, far-mernadrágos férfit látott, zsebre vágott kézzel, pimaszul vigyorogva. Rendőr se közel-ben, se távolban egy szál se. Már nyúltni akart a gyújtáskapcsoló felé, de a keze, mintha oda lett volna ragasztva az ülésre, nem moccant.

– *Hé, kövé váltál, Tóni?* – csóválta a fejét rosszállóan az ismeretlen. – *Amíg én nem akarom, úgyse tudtok tovább menni. Na, szálljon ki maga is, fiatalember, és szépen jöjjenek utánam mindketten, beszédem van ma-gukkal* – ezzel füttyögve, kényelmes léptekkel elindult, mint aki tökéletesen biztos abban, hogy a másik kettő engedelmeskedik.

A két Steiner úgy ment a füttyörésző idegen után, mint holdkóros macska a tetőn, vagy a hipnotizált nyúl a kigyó szájába. Egyikük sem szólt, csak néztek előre meredve, nem láttak, nem hal-lottak. Az autó ott maradt az út szélén, lezáratlanul, szabálytalan helyen. Ellophatják! – villant eszébe a fiúnak.

– Nyugalom, kispajtás, nem lopják el, van, aki vigyázzon rá – szólt vissza a válla felett Kerekes, mert természetesen ő volt az ismeretlen férfiú. – Csak jöjjenek utánam bátran !

Emeletes villa kapuján léptek be, egyenesen a földszinti dolgozószobába vonultak, ahol már ki volt készítve három pohár, mindenféle italok – igazán nem panaszkodhattak a vendéglátásra.

– Amint látják, már vártam magukat, különösen önt, Steiner úr. Leülhetnek. Helyezzék magukat kényelembe.

A két Steiner nagy levegőt vett és lehuppant a bőrfotelekbe. Végre magukhoz térhettek.

– Kicsoda ön? – lendült azonnal támadásba az idősebb Steiner –, hogyan és milyen joggal állított meg bennünket, akadályozza a személyi szabadságunkat? Mit kíván tőlünk, és főként mit jelent az, hogy már várt minket? Nem tudhatta, hogy erre jövünk... mi se tudtuk Nem is akartunk erre jönni Semmi dolgunk ezen a környéken.

– Hú - ha, egyszerre mennyi kérdés! – nevetett döcögve Kerekes. – Menjünk szép sorjában. A nevem Kerekes Jó-zsef, bár ez a név egyelőre aligha mond sokat. A fia az én akaratomra jött erre, tehát őt ne hibáztassa, az én akaratomra állította meg a kocsi, s hogy miért, azt is hamarosan elmondom. Szolgálják ki magukat, konyak, gin, vodka, ami tetszik...

– Mit akar azzal mondani, hogy az ön akarátára? – Steinerben szörnyű gyanú támadt. – *Lehet, hogy vallásos fanatikussal van dolguk?*

– Nem, semmi vallás, és semmi fanatizmus – válaszolta nyugodtan a házigazda Steiner gondolatára, mire az elfehéredett. – Most meglepődött, mi? Szeretek tiszta lapokkal, tisztességesen játszani, ezért előre figyelmeztetem, tudok olvasni az emberek gondolataiban és irányítani is ké-pes vagyok az akarataikat. A fia például most éppen azt fon-tolgatja, hogy a zsebében lévő gázpisztollyal ártalmatlanná tesz, utána idehívja a rendőrséget. *Ne kísérletezz, fiú! Felejtsd el!* – Az apához fordult: – Most figyeljen! Kérem, ifjabb Steiner úr, vegye elő a gáz-pisztolyát, szeretném megnézni.

A fiatalember arcán őszinte meglepődés tükröződött.

– Nekem nincs gázpisztolyom! Nem is volt soha. Azt se tudom, hogy néz ki.

– Ugyan már! És ott a bőrzakója baloldali belső zsebében, az micsoda?

Tóni megnyúlt képpel húzta elő a gázpisztolyt és hitetlenkedve forgatta.

– Hogyan került ez hozzám? Sose láttam... Talán valaki becsempészte a zsebembe. De hol, és miként? Még ilyet! Észre sem vettem, mikor dugták ide. Te voltál, papa?

Az idősebbik Steiner kábán figyelte a fiát. A gázpisztolyt ő vette neki tizenhatodik születésnapjára, együtt gyakoroltak vele kóbor kutyákon és macskákon, s lám a fiú olyan gya-nús tökéletességgel játssza, hogy nem is tudott róla, hogy még őt is megzavarta egy pillanatra. Nem, itt valami nincs rendjén. Tóni sokkal gügyébb annál, hogy így színészkedjék.

– *Ki a fene ez a pasas? Varázsló? Bűvész? Artista?* – találgatott magában komoran.

– Egyik se, Steinerkém, se varázsló, se bűvész, se artista, de már közel jár az igazsághoz. A fiacskája nem színészkedik, bár tényleg gügye kissé, azonban arról szentül meg van győződve, hogy sose látta ezt a gázpisztolyt – mondta Ke-rekes. – Én akartam, hogy elfelejtse. Egyszerűen kitöröltem az emlékezetéből. Még mindig nem érti, kivel állnak szemben?

– Maga... ön... hipnotizőr? Gondolatorvasó? – nyökögte Steiner. – Mit kíván tőlünk?

– No lám, az első okos, lényegbe vágó kérdés. Kezd megjönni az esze. A fiától semmit sem kívánok, igaza van, túlságosan együgyű, ki-zárólag önre van szükségem. Azt akarom, hogy nekem dolgozzék.

– Azt se tudja, ki vagyok, mi a foglalkozásom.

– Ne tréfáljon, már hogyan tudnám. Csak nem képzelem, hogy véletlenül, felkészületlenül intéztem el a szabadulását a börtönből? Az ügyvédeknek, vagy a hozzátartozóinak ehhez semmi közük, a fián kívül egyelőre nem is sejtik, hogy szabadlábon van. S hogy kicsoda, miféle? Nos, maga, barátom, ravasz üzletember, zseniális csaló, kiváló pénzügyi szakember, ügyes szélhámos, aki rendkívüli szervezői és üzleti tehetséggel van megáldva. Jelenleg – szétosztva a megbízható családtagok között – mintegy hét-nyolc milliárd forint értékű vagyona van ingatlanban és ingóságokban, ha ugyan *vagyonnak* nevezhetjük ezt a csekély-séget. Vannak emberek, akiknél ez hétféle költőpénznek számít. Egyetlen kérdésem van. Lehetőségem volna kényszeríteni a nekem tetsző válasza, de jobban szeretném, ha önként döntene, saját elhatározásából: akar pénzügyminiszter lenni?

Steiner Antal körül megfordult a szoba a váratlan felkéréstől. Akkor sem hökkent volna meg jobban, ha történetesen azt akarják, ő legyen a római pápa, vagy az amerikai elnök. Gyorsan töltött magának egy korty vodkát, lehajtotta, de az erős italtól köhögni kezdett – hiába, elszokott az ilyesmitől a börtönben.

– Maga nem kormányfő, hogy efféle ajánlatot tehessen, őt személyesen ismerem, barátok vagyunk, ő csukatott be.

– Ennek most nincs jelentősége. Nos, mit válaszol? Vállalja a pénzügyi tárca vezetését?

– Ezt nem kérdezheti komolyan – nevetett kínosan Steiner.

– A lehető legkomolyabban kérdezem! Higgyen nekem.

– Milyen minőségben ajánl fel nekem miniszteri tárcát?

Kerekes kényelmesen rágyújtott s csak utána válaszolt.

– Amíg nem nyilatkozik egyértelműen, maradjunk annyiban, hogy úri kedvtelésből! Vagy mondjuk azt, hogy támadt egy bolondos ötletem és alakítok egy nekem jobban tetsző kormányt, mint a jelenlegi. Nem vagyok elégedett a működésükkel. Elhatároztam, hogy általános életszínvonal emelkedést kell végrehajtani, még hozzá a létező legrövidebb időn belül.

– Mi ketten?

– Na nem! Azért akad itt-ott még néhány használható elme. Nézze, én iskolázatlan, tanulatlan ember vagyok, nyolc általánossal, vagyis alkalmatlan arra, hogy egy országot vezessek, legfőlegbb államfőnek lennék jó, de ahhoz kiválóan értek, hogyan válogassam össze a legmegfelelőbb embereimet.

– Kezdem azt hinni, hogy...

– Azt el is várom!

– Miért pont engem választott? Büntetett előélettel nem tölthetek be állami pozíciót. Nem kapok erkölcsi bizonyítványt.

– Ez az én gondom. Ami az első kérdéséről illeti, azt könnyen tisztázhatjuk: utána néztem, kiket csuktak le az utóbbi két-három évben gazdasági bűncselekmény, vagyis szélhámoság miatt és maga volt a legravaszabb, legeszesebb az összes között. Arra gondoltam, aki így tud csalni, ugyanakkor van bátorsága szembeszállni a hatalommal, s még a börtöntől sem retten vissza, az képes arra is, hogy egy állam pénzügyét irányítsa. Nos, vállalja?

Steiner eltűnődött. A fiú tátott szájjal figyelte őket, de láthatóan nem sokat értett az egészből. A papa miniszter lesz? Nagyon megörült. Baromi jó!

- Tök jó, állati nagy buli, a srácok megörülnek az irigységtől, a csajok odalesznek érte! Haláli izgi! Király! Csak nehogy az öreg berezeljen!

Az apja azonban ennél messzebbre látott.

Kérdés, megéri-e? Mi-niszterként sokat megtehet, de ugyanakkor kevesebbet is, mert állandó reflektorfényben él, s ha valami stiklit tesz...

–... Akkor megy vissza a dutyiba! – szakította félbe a gondolatait Kerekes. – Rosszul közelíti meg a feladatot. Olyan nehéz volna egyszer tisztességesnek lennie?

– Na, ide figyeljen! – gurult dühbe Steiner –, Még nem tudom, igent mondok-e, vagy sem, de egy biztos: úgy nem vagyok hajlandó élni, és dolgozni, hogy a felettesem minden gondolatomat ellenőrzi. Az ember káromkodni sem mer egyet, ha a főnöke marhaságot beszél.

– Tökéletesen igaza van, ezt már a sofőröm is mondta – ismerte el Kerekes. – Őszintén szólva én sem szívesen viselném el. Hogy lássa, kivel van dolga, amennyiben megegyezünk, a becsületszavamat adom, hogy a jövőben visszafogom magamat. Munkásember vagyok, tehát hihet a becsületszavamnak. Viszont figyelmeztetem, hogy a nép érdeke ellen elkövetett csalást irgalmatlanul megtorlom. Emlékeztetem, ha akarnám, maga térden állva, sírva könyörögne, hogy elvállalhassa a miniszterséget, de semmi kedvem olyanokkal dolgozni, akik lelki kényszer alatt csatlakoznak hozzám. Önként, saját meggyőződése alapján válaszoljon. Ha nem, akkor sincs harag, majd keresek mást. Másik, csava-ros eszű közgazdászt előbb-utóbb találok, maga szépen visszasétál a börtönbe és mindkettőjük emlékezetéből kitöröm, hogy valaha is találkoztunk. Legszívesebben az egykori „*meggyamagost*” hívnám meg, de sajnos ő már rég nincs az élők sorában. Mondja meg őszintén, nem legyezgeti a hiúságát, hogy a hajdani kis kereskedősegéd ilyen magas pozícióba kerülhet?

– Nem tagadom... Csak olyan váratlan az egész.

– Értem. Na, figyeljen, kérdezek valamit: kapott vallásos nevelést a fia?

– Inkább úgy mondanám, hogy igyekeztünk a korszellemnek megfelelően nevelni. Nem értem, miért kérdezi?

– Mindjárt megérti. Nem is vitte templomba soha?

– Természetesen, sohasem. Az én helyzetemben tilos lett volna mindenféle idealizmus...

– Világos, ne folytassa. Akkor most nagyon nyissa ki a szemét, megtanítom imádkozni a fiát.

A következő pillanatban az ifjabb Steiner a földön térdepelt, kezeit összekulcsolta, és ájtatosan lehunyt szemmel, rebegő hangon, kissé akadozva mormolni kezdte:

– *Föl, föl, ti rabjai a földnek, föl, föl, te éhes proletár...*

– Hé, hé, hallja, miket motyog a fia? – hördült fel Kerekes. – Maga szerint mi ez? Ima?

– Igen, hallom – pironkodott az apa –, ez az Internacionálé szövege.

– Szép kis kapitalista Ön, Steiner úr, mondhatom. Előbb a marxizmus, aztán a nagytőke?

– Mit tehettem volna, a mi köreinkben ez volt a legszentebb, nem a keresztény Mi Atyánk, vagy a rózsafüzér.

– Nem baj, ami késik, nem múlik, talán még megmenthetjük a fiatalúr lelkét. Na, Tóni, mondd utánam szépen: *Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben...*

Tóni, anélkül, hogy hangsúlyt váltott volna, ismételte Kerekes után a szöveget.

– Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben...

– ...*Szenteltessék meg a te neved...*

–...*Szenteltessék meg a te neved...*

– Hagyja abba! – ordított fel kétségbeesetten Steiner. – Ezt nézni se bírom, inkább elhiszem minden szavát! Meggyőzött, vállalom a miniszterséget, de van egy feltételem.

Kerekes feloldotta a fiút, mire az szó nélkül visszaült a helyére. Szemmel láthatóan fogalma sem volt az iménti jelenetről. Ugyanolyan bambán vigyorgott, mint előtte.

– Szóval még feltétele is van? Nocsak! Halljuk! Ki vele!

– Az államtitkáraitam én választom meg.

– Kikre gondol? Remélem, nem a fiacskájára?

– Szerintem már tudja is, ha valóban gondolatolvasó.

– Hát persze, hogy tudom. Az unokaöccsén kívül azokat akarja bevinni a munkába, akikkel együtt ültek a börtönben hasonló bűncselekményekért. Így van?

– Így, Kerekes úr. De ha kérhetem, ne használja a „bűncselekmény” kifejezést. Egy ostoba adó-rendszerben, elhibázott, rosszul szervezett gazdasági viszonyok között inkább életrevalóságot, talpraesettséget, szemfülességet, üzleti érzéke, szakértelmet mondanék. Nem ahhoz kell ész, uram, hogy a rossz törvények betartásával úgy-ahogy, egyik napról a másikra eléldegéljünk, hanem a rendeletek kijátszásához, a joghézagok, a kiskapuk megtalálásához. A legjobb szakembereket a fekete gazdaságban lehet megtalálni. Mi jobban tudjuk, hol csapják be az államot, mint azok, akik íróasztal mögül kormányoznak. Ha akad olyan, aki engem félre tud vezetni, annak én kitüntetés adok.

Kerekes elnevette magát.

– Értem, a régi recept; betyárból pandúr. Maga az én emberem, Steiner úr. Tehát akkor...?

– A magáé vagyok! – Állt fel Steiner Antal ünnepélyesen. – És ígérem, nem fog csalódni.

– Remélem is! – emelte fel poharát Kerekes. – Erre innunk kell. miniszter úr, sok sikert kívánok a munkájához! Most haza mehetnek, de holnap reggel nyolckor legyen itt. Elkezdjük a kormányalakítást és sze-retném, ha mellettem volna, amikor kiválogatjuk az embereinket, addigra ők is itt lesznek. Egy-két kemény esettel kell szembenéz-nünk. Mellesleg, ami a szeretett Tónikáját illeti, ne nyugtalankodjon, majd neki is találunk va-lami hozzá illő beosztást. Nős az ifjú úr?

– Ez? – nézett kedvetlenül a fiára a vadonatúj pénzügyminiszter. – Ennek még ahhoz sincs esze, hogy egy valamire való barátnőt találjon magának. Csak a diszkó – mást nem is ismer.

– Annyi baj legyen. Kineveztetethi környezetvédelmi miniszternek. – mondta Kerekes -

– Vagy elég volna neki egy szerény osztályvezetői beosztás?.

– Arról szó sem lehet. Olyan szinten már érteni kell ahhoz, amit csinál. Jobb lesz neki a bársony-szék. Ott nem követhet el akkora hibákat és felelősség sincs rajta. Tudja, mindig a beosztottakat vonják felelősségre, a minisztert kitüntetik. Legalábbis eddig így volt.

– Hadd emlékeztessenem egy ígéretére, Kerekes úr. Azt mondta, békén hagy, nem fog belehallgatni a gondolataimba. Mi a garancia arra, hogy...

– De miniszter úr!... Ha megígértem, tartom is. Erre nem kell külön garancia!

– Becsületszavára? – kérdezte feszülten előrehajolva Steiner.

– Ha ragaszkodik hozzá, hát... megismétlem:munkás becsületszavamra!

Ám Steiner Antalnak még ez sem volt elég, ő önmagából indult ki. Tovább erősködött:

– És nem fog beleavatkozni a kormányzati munkába? Ne feledje, ez is egyfajta szakma, ha úgy jobban tetszik, hivatás, amihez érteni kell, amit meg kell tanulni. A kormánytagok gondolatai is legyenek érinthetetlenek, tisztelt Kerekes úr! Hajlandó megesküdni erre? Mert ha nem, akkor sajnálattal ugyan, de...

– Ne folytassa, miniszter úr, meggyőzött és esküszöm mindenre, ami ön előtt szent, hogy tökéletesen

szabad kezet kapnak. Egyszerű, vagyis becsületes munkásember vagyok! E pillanattól a kormánytagok, és a gazdasági élet szakembereinek gondolatai: számomra *TABU!*

– Előfordulhat, hogy bizonyos hosszú távú intézkedéseink első látásra nem nyerik meg a tetszését, hiszen nem látja át a dolgok szakmai hátterét, irányvonalát A monetáris politika rejtelmek szövevényesek! A makrogazdaság útja rövid szakaszon többnyire kiszámíthatatlan.

– Türelmes leszek, kivárom a végeredményt. Belátom majd, hogy semmi sem megy máról holnapra. A kormányzás legelején kiderül, merre haladnak az ügyek

– Rendben van! – nyugodott meg Steiner. Jó emberismerő volt, tudta, hogy ez az engedelmességhez szokott munkásember sosem fogja megszegni a szavát. – Csak ezt akartam hallani. Megegyeztünk.

De azért nem bírta megállni, hogy egy végső próbát ne tegyen. Azt gondolta:

– *Maga ostoba, műveletlen bunkó, Kerekes!* – A címzett nem reagált a sértésre. Várt keveset, aztán folytatta, mert százszázalékig biztos akart lenni a dolgában: – *Majd adok én neked államfőt játszani, te szánalmas kis pancser! Az orrodnál foglak vezetni! Az ország az enyém!*

Mosolyogva, elegánsan állt fel búcsúzkodni, ahogy egy frissen kinevezett miniszterhez illik. A szalonban finoman meghajolt a ház úrnője előtt, míg Tóni vigyorogva nyújtotta kezét Kerekesnének. Erzsi úgy tett, mintha nem venné észre a modortalanságot, de a véleménye lerítt az arcáról.

Amikor kettesben maradtak, Kerekes töprengve kérdezte a feleségét, akiről tudta, hogy a szomszéd szoba nyitott ajtajánál végig figyelemmel kísérte az elhangzottakat:

– Mi a véleményed, őszinte volt a végén? Mintha megváltozott volna a modora.

Erzsi csodálkozva nézett a férjére.

– Engem kérdezel? Te, a gondolatolvasó? Én nem látok a fejébe. Miért nem vizsgáltad meg, mielőtt elment, hogy hazudik-e, vagy alakoskodik?

– Hogy képzeld? Hallhattad, hogy a becsületszavamat adtam.

– Na jó, csak aztán meg ne bánd valamikor! – felelte Erzsi rossz előérzettel, miközben le szedte az asztalt.

– Ezeknél az uraknál a becsületszó nem ugyanazt jelenti, mint nálunk.

Folytatása következik.... A Szerk.

ILIES RENÁTA

Egy fa panasza

Boldogság volt osztályrészem,
és nem gondoltam arra:
vajon, ezt a beton eget,
milyenféle kéz tartja.

Lábam alatt lengő páfrány,
gyantám mézszínű szurok,
nőttem én már ezer évet,
tovább nőni nem tudok.

Társaimmal együtt éltem,
amíg erőmből maradt:
darazsaknak adtam otthont,
altattam a madarat.

Gyakran fürkésztem az eget,
most engem az ég figyel.
Tegnap fűrész berregett fel,
nem tudtam hogy félni kell.

Készülő részcsat (Veres Amanda felvétele)

KOVÁCS T. ISTVÁN

Ki mit tud

Ülünk a meleg szobában. Mert így télidőben legszívesebben itt pihenget az ember. Az unokák sem a játszótéren szaladgálnak. A mieink közül az egyik most kicsit maródi, ezért nem ment iskolába. A Nagy mellett kuporog, aki a kedvét keresi mindenféle finomságokkal. A gyerek meg az egyik pillanatban a tévé képernyőjére pillant, aztán az okostelefonján böngészget. Felváltva szórakozik mindkettővel. Én meg morgok, hogy ezt így nem lehet. A megosztott figyelem nem tesz jót az egészségének. Bezzeg a mi korunkban - kezdem magyarázni; - Nem okostelefonunk, de még másféle sem volt. Ha egy másik városban lakó barátomat valamilyen sürgős ügyben fel akartam hívni, akkor el kellett mennem a postahivatalba és interurbán hívást kellett előjegyeztetnem. Aztán várni, míg kiértésítik a hívott felet. Akkor ő is elment az ő városa postahivatalába és majd valamikor összekapcsolták a két telefon vonalát. Így tudtunk beszélni egymással. Na, most akkor el kell magyaráznom a gyerekeknek, hogy mi is az az interurbán, meg, hogy miért csak a postáról lehetett telefonálni. Hát akkor elmondom és egyben azt is megemlítem, hogy a nagyon fontos és sürgős ügyekben táviratot küldtünk, de például a vasutas forgalmisták is morze jeleket kopogtatva továbbították egymásnak az információkat. Tá-tá-ti-ti-tá. A masina gombjára kopogtatott rövid és hosszú pontok, vonalacsák jelentették az üzenet szavait, amit a másik állomáson megfejtettek. Így küldtek üzenetet magukról a tengerek messze vizein hajózók is.

Na, most akkor el kell magyaráznom, hogy miért nem rádió üzentek. Hát azért, mert a rádió akkor még nem lehetett. Ezt csak később tették lehetővé az okos feltalálók. Tudjátok, sokat köszönhetünk például az elektromos áram megalkotóinak, köztük az emberiség két nagy egyéniségének, Thomas Edisonnak, aki 1847-ben született, 1931-ben halt meg. Nikola Teslanak, aki 1856-ban született és 1947-ig élt. Ők szinte megváltoztatták a világot. Róluk még biztosan sokat hallatok majd a fizikatanáraitoktól.

Gyerekek! Ti most csak felkattintjátok a villanykapcsolót, és máris világos van a szobában. Én pedig még csak a petróleumlámpa fényénél tanulhattam. Nagypapák meg az olajmécses lángja mellett lapozgatták a bibliát. Amíg nem volt villany, még a fényes, nagy úri kastélyokban is csak a sok-sok viaszgyertya világította be a termeket. A színházakban pedig a gázlámpa tette láthatóvá a színpadi játékot -fogalom össze a fejlődéstörténetet.

-Jól van, jól - hagyja helyben a hetedikes unoka. Ő az, aki szeret böngészgetni a könyveim között, de jobbra a műszaki, technikai tárgyú lexikonokat nézegeti. Amúgy kiegészítőnek a napi lecke mellé. Már ez is nagy eredmény, mert a legtöbb gyerek inkább a mindig kéznél levő okostelefonját hívja segítségül, ha valamit meg kell tudnia.

Az egyik alkalommal az unokáink is jelen voltak a szobában és fél füllel hallgatni kezdték, amint ahúgommal nosztalgiaztunk. A gyerekkorunk történetét idéztük fel.

-Te talán még meg sem születél akkor - mondtam húgomnak - mikor én először segédkeztem a disznóvágásnál. A malac perzselésekor a kistúznél én melegítettem a kétágú vasvillát, amivel a hentes hozzáférhetett a jószágnak hogy úgy mondjam, a testzugaikhoz, a füle tövéhez, meg sonkáik alá, hogy kiegészse onnan a szőröket, vagy tudom is én mijét. Mikor már a hízó egész testét letakaró szalma a könnyen hozzáférhető réseket megpirítva elégett, és a kaparókéssel még egy borotváláshoz hasonló műveletet is elvégeztek a már szőrtelen testen, akkor következett a lemosás, miután kezdték felválni, darabolni, különválasztani a belső részeket.

- Látod? Olyan régen volt, hogy már én sem emlékszem pontosan, hogy is volt. Csak annak az emléke maradt meg máig is bennem, hogy én akkor nagyon büszke voltam ott a kistúznél égetve a szalmacsóvát,

hogy már fontos szerepet tölthettem be abban a nagy munkában. Olyannyira, hogy a perzselés után következő lemosáshoz is én meregettem a dézsából azt a hideg vizet, amit a kaparókéssel dolgozó hentes keze alá kellett csorgatni. Az meg folyton dicsért, hogy milyen ügyes vagyok, s közben mutatta; - Most ide öntsed, most meg oda kisfiam. Csakhogy a nagy igyekezet közben mégis vége szakadt a buzgalmamnak. Másnak kellett a helyemre beállni, mert már a kistűz mellett is összeütöttem a bokámat, de a vízcsorgatásnál aztán, végleg betelt a pohár. Vagyis kiürült a kis vizesfazék. Ekkor már úgy elkezdtek bizseregni a fagyos lábujjaim, hogy a dolgomat otthagya, könnyek közt rohantam be a meleg szobába, ahol édesanyám kezdett kihámozni a rám aggatott göncökből, mondván: - Vesd csak le a cipődet kisfiam és állj be a kemence mellé, a sutba. Ott van most a legjobb idő ilyenkor. Nahát, nem is kérttem magam, hanem igyekeztem behúzódni arra a jó meleg helyre, ahol némelykor jó puha alátétlen takaró nélkül is lehetett aludni. Ám most nem aludtam, hanem keserves és könnyes jajkiáltásokat hallattam. Mert, ahogy a fagyos, hideg lábujjaim kezdtek kiengedni és melegedni, az fájdalmas lüktetést okozott, ami legalább negyed óráig tartott. Fenn is maradt a család emlékezetében. Sokáig, derűsen idézgetve, amit akkor sírva ismételttem, hogy; - Soha se nem volt még ilyen hideg, mint ezen a télen.

- A sutban melegedtél? Mi az a sut? - kezdett érdekelődni ezt hallva a központi fűtéshez szokott két unokám, akiknek fogalmuk sem volt arról, hogy mit ajánlgatott nekem a mama.

Nahát, próbáltuk a húgommal együtt megmagyarázni, de a kemencénél kellett kezdeni, mert a kemencéhez tartozott a sut.

Magyaráztam, hogy a kemence ajtaja a konyhából nyílt, a kemence tömbje pedig a szobában domborult és annak több része volt. A konyhából tárolták be a tűzrevalót. Legtöbbször szalmát, vagy kukoricakórót. Ha volt tehén a háznál, akkor a kukorica szárát, a leveleit táplálékként lerágta az istállóban lakó szarvasmarha. Tehát, a lecsupaszított szár az istállóból került a kemencébe. Ám a legnagyobb meleget a szalmatűz adta. Ha reggel szalmával fűtöttek be a kemencébe, akkor estig jó meleg volt a szobában. Ott pedig minden tiszta maradt. Nem utolsó sorban a levegő is. Ott bizony, nem kellett semmilyen mellékhatástól, különösen szénmonoxid mérgezésről tartani. Nyáron csak a kenyérsütés miatt fűtöttek be, de akkor nyitott ablaknál aludtunk, s takaró nélkül. Még így is elég melegünk volt. Ezt egy téglafalú házban talán ki sem bírtuk volna, de a régi, falusi házak legtöbbször vályogból épült. Ezek előnye az volt, hogy a falak télen jobban tartották a meleget, nyáron meg oda menekültünk a kánikula elől, mert jó hűvösen tartották a szobát. Ezért is van az, hogy újabban sok falusi család ismét szívesebben épített magának vályogházat. Feltéve, ha nem épül a földszint fölé emelet.

- Na, szóval értitek már?

- Értjük. Tehát a szobában ugye volt külön-külön kemence is, meg sut is. - összegezte az elhangzottakat Gézuka, a hetedikes.

- Na, várjál csak – mondtam, és beláttam, hogy itt további magyarázat szükséges.

- Hát, tudjátok, a kemence meg a ház fala közti kis zugot nevezték sutnak. Na, de akkor még elmondom azt is, hogy a kemence torka meg a kemence testét a konyha felőli főfallal összekötő, magasabban kiképzett, mondjuk úgy, hogy nyaktag volt. Sok háznál ezen a kis szűk helyen melegedett télen a macska, amelyik a szoba kinyíló ajtaja fölött kíváncsian kukucskált lefelé az ajtón belépő jövevényre.

- Szuper - jegyezte meg a kisebbik fiú, aki nagyon szereti a cicákat, de náluk otthon ilyen jószágot nem tarthatnak, mert abba nem egyezne bele a szobakutya, akit szintén nagyon szeretnek.

Ezzel vége is lett volna a kiselőadásnak, de engem most hatalmába kerített az emlékezés. Szerettem volna elmondani, hogy még kemencepadka is tartozott a kemencéhez.

- Az meg miféle volt? - kérdezte a kisebbik, az ötödikes Tibor, aki még korban ugye jó messzire vanattól, hogy néprajzi kiselőadások iránt érdeklődjön. Ám én szívesen beszéltem erről is, mintha csak magamnak idézném, hogy ott ült mindig a téli estéken Nagymama. Itt pörgette mellette lábító rokkáját a tavaszi szőlőkötözéshez való fonalat készítő Zsuzsa néni, az öregedő szomszédasszony. Itt szőtt régi szép meséket, néha még dalolt is Mariska néni, aki olyan régi nótákat tudott még, amelyek ma is az emlékezetemben és

a szívemben élnek. Idézem, dalolom őket. Melyik, mikor, milyen élmények hatására lobban fel bennem. Hát mesélem, hogy igen. Kemencepadka is volt a kemence hasa elé építve. Ma azt mondanátok: Téli klub lehetett a mi házunk. Hát, olyasforma. Pláne, mikor a szomszédok is átjöttek és a 11-es petróleumlámpa fényénél kártyázgatni kezdtek. Na, nem pénzre, csak nevetésre, a lapok fölött jó bemondásokra, amiken nevetni lehetett.

Na, akkor most először is el kellett mondanom, hogy milyen az a 11-es lámpa. Az, amelyik a 11-es mértékű fényerőt adta. Nagyobbat, mint például az ötös fényerejű, amit akkor használtunk, amikor vendégek nem voltak nálunk. A gyéresebb fényt adó ötössel takarékosabban világítottunk, mert az kevesebb petróleumot fogyasztott. A kártyajátékok neve meg Víg a hét, más néven Zsirt bele, Hatvanhat, Filkó és Ulti volt, amit a felnőttek játszottak.

Mi gyerekek meg a Piros papucs, a Bummtök, a Fekete Péter, a Csapd le csacsi című társasjátékokat kedveltük.

Megígértem, hogy egyszer majd ezeknek is elmesélem a szabályait, de mára elég a néprajzi magyarázatokból. Nőjetek még pár évet, hogy többet mondhassak arról a régi világról, amiket ti már meg sem érthettek. Nektek az már történelem. Mi meg a ti világotokat értjük meg nagyon nehezen. Úgy, hogy majd én is megkérlek benneteket, hogy ti meséljetek nekem a magatok dolgairól. Most is megkérlek téged Gézuka, mondtam a hetedik osztályos unokának, hogy légy szíves, nézd meg a számítógépet. Mert az egyik írásom elrepült fél-elkészültében valahova és nem találom. Ha volnál szíves megkeresni.

FETYKÓ JUDIT

Csalogató

Duzzad az ághegy, a rügy készül,
színtesteken át beleépül
a napfény a rügybe, a fába,
lombbá lesz az energiája;
kopár a kert, de a rügy készül
fényáradattól lombbá szépül.

.....
elindulok, és megyek, megyek,
vár a kertem, várnak a hegyek,
kopáran, csendben, tavaszt várva,
könnyű párát vonva a tájra,
és fogy az út, és jön a távol,
télből a tavasz most varázsol
fakadó rügyet, hóvirágot,
patak tükrében napfénytáncot

B. TÓTH KLÁRA**Ecsetre fel**

Pannon föld ez a hely, neve lassacskán elenyészne,
hogyha nem őrizné sajt, cigaretta nevét.
Szentendrén a telep (annó Ulcisia Castra),
s rég feledett motorunk, toldva a pótkocsival.
Hajdani rajzfilmeknél is szerepelt ez a védjegy,
fennen hirdeti, hogy márka az itthoni film.
Bár fele karral tartották Kárpát koszorúi,
szarmata népek elől límesse védte, erőd.
Minden nyáron e tájba, e létbe merülve, ecsettel
alkotjuk meg a hon színbeli átiratát.
Hajnali négykor kelve, csapatban lessük az égen,
mint oszlatja az éjt újraszületve a fény.
Mennyei dráma egén diadalt ül a reggeli Nap már,
míg vásznunkon a nyútt sörteecset kaparász.
Máskor az alkonyt festjük a képre s az arcra, ruhánkra,
bőrre kenődik a szín – így itatódik a táj.
Lásd, a magyar szó bokrát termi az őskori gyöknyelv,
itt a hazánk közepén két Duna karja ölel,
súlyos kor bár húzza gerincét, éledezik már
szellemi táptalaján, s lopva kinéz a remény.

VÉGH TAMÁS

Új húsvét felé

Julcsinak

A vers varázs, parazsa a hamvadó időnek,
fénykép, megőrzött pillanat, sűrített élet,
ahogyan a vaku villan, vagy a villámfénye
hasítja szét az éjszakát. Jön és elsuhan velünk,
mikor megyünk tovább, visz az út a halálon át,
mert húsvét közelít, új feltámadást hirdet, aki Élet,
nincs több könny, sikoltó lázadás, régiek múltával
újjászült lélek éli a fény örök pillanatát. Porunk még
együtt kering tovább ebben a szélben, s mire lehull
testet öltünk együtt ama fényben, amely mireánk vár.

2019-02-10

SISKA PÉTER

Evangélium

Valahol a semmiben,
egy földút mellett. Nem konkrét
táj ez,

az akácfa sem jelent
semmit, csak virágzik,
virágzik.

Egy férfi ül alatta,
a kezeit nézi.
*Nem tudom megszokni
a feltámadást,*
mondja.

Mély levegőt vesz –

Pillangók ostornyélen (Veres Amanda felvétele)

KEREKES TAMÁS

Német sztorik

„Eine Kaffefahrt mit vielen Omis. Nach einer Weile kommt eine Oma nach vorne zum Busfahrer und fragt: „Wollen sie ein paar Nüsse Haben?“

Der Busfahrer nimmt das Angebot wiederum an. Das geht noch ein paarmal so, bis der Busfahrer schließlich fragt: „Sagen Sie mal, wo haben Sie eigentlich die Ganze Nüsse her?“ Woraufhin die Oma antwortet: „Sie wissen ganz hinten und essen „Ferrero Rocher“, aber die Nüsse sind uns zu hart.“

fordítás

Egy kávézással összekötött kiránduláson sok a nagymama: Egy idő után jön egy a buszvezető elé és kérdezi: Akar Ön egy pár mogyorót? A buszvezető vesz a kínálatból. Ez megy még néhányszor, mire a buszvezető gyorsan kérdi: „Mondja csak, van Önöknek egész mogyorójuk is.“? Mire a nagymama válaszol: Mi egészen hátul eszünk Ferrero Rocher csokoládét, de a mogyoró nekünk túl kemény.

Ein Bootsverleiher am Wörtsee möchte Feierabend machen und ruft mit dem Megafon aus: „Es ist 18.00 Uhr, bitte alle Boote zurückbringen!“ Eine Vierstunde vergeht, und alle Boote sind da, bis auf eins. Der Bootsverleiher holt wieder sein Megafon heraus und ruft: Boot 89, bitte kommen Sie herein, ich möchte Feierabend machen!“ Es vergeht wider eine Viertelstunde ohne Reaktion. Da greift der Bootsverleiher zu seinem Verglas, um nachzusehen, was sich auf dem See abspielt. Dann schreit wer, „Boot 68, haben Sie Probleme?“

fordítás

Egy csónakkölcsönző a Wörthi tavaknál szeretné a munkaidejét befejezni és fogja a mikrofont és belekiált: „Délután hat óra van, kérem a csónakokat visszahozni. Egy negyedóra elteltével, minden csónak visszajött, egy kivételével. A csónakkölcsönző fogja a megafont, és belekiált: 89-es, kérem Önt, szeretném a munkaidőt befejezni: eltelik egy negyedóra reakció nélkül. Aztán fogja a csónakkölcsönző az ő távcsövét, és látja, mi játszódik le a tónál. (A csónak felborult). Aztán üvölti, „Csónak, 68, van problémája?“

Ein Tourist in Irland kommt an einem Brunnen vorbei. Er schaut ihn sich an und überlegt, wie tief er wohl ist. Also hebt er einen kleinen Stein auf und wirft ihn hinein. Er lauscht lange, hört aber den Aufprall nicht. Also überlegt er sich: „Ich werde wohl einen größeren Stein brauchen. Gesagt getan, er findet einen riesigen Stein, wuchtet ihn mit letzter Kraft hoch und wirft ihn den Brunnen. Und während er noch auf den Aufprall wartet, sieht er auf einmal eine Ziege, die mit einem Affenzahn auf ihn zurennt und in den Brunnen springt. Er denkt sich: „Mensch, ist das ein seltsames Land, wo bin ich bloß gelandet? Nach einer Weile kommt ein zweiter Mann hinzu und fragt: „Hast du meine Ziege gesehen?“

Ich weiß nicht, ob es deine war, aber da ist doch tatsächlich eben eine Ziege in den Brunnen gesprungen!“ „Also meine kann das nicht gewesen sein, die hab ich an einem Stein festgebunden.“

fordítás

Egy turista Írországban elmegy egy kút mellett. Nézi azt, majd hosszasan elgondolkodik, milyen mély lehet

a kút. Fog egy kis követ és bedobja. Ő hallgatódzik hosszasan, de a becsapódást nem hallja. Gondolkodik, majd arra jut, hogy neki egy nagyobb köre van szüksége. Ahogy mondta, úgyis tett, talált egy óriásikövet, s az utolsó erejével bedobta azt a kútba. -Ahogy a becsapódást várta, lát ő egyszer csak egy kecskét majomfogakkal ahogy a szökőkút felé rohan, ugrik. Ő gondolja magában, ember, milyen különös országba kerültem? Egy idő után jön egy második ember és kérdezi: "Az én kecském nem láttad?" Én nem tudom, hogy volt, de hiszen egy kecske a szökőkútba beleugrott." „Úgy én azt nem találom már, egy hatalmas kőhöz volt kikötve.”

Fragt der kleine Sohn den Vater: "Du Papi! Was ist das eigentlich: Verlobung?" Gibt der Vater zur Antwort: "Nun, das ist etwa so, wie wenn ich dir zu Weihnachten ein Fahrrad schenken werde, du aber erst an Ostern damit fahren dürfst. Darauf der kleine Sohn: "Aber ein klein wenig daran klingelt darf man doch schon vorher mal, oder?"

fordítás

Kérdezi a kisfiú az Apát, hogy mit is jelent tulajdonképp az eljegyzés szó jelentése. Az Apa válaszol: Például azt, hogy én veszek neked egy biciklit karácsonyra, de csak húsvétkor használhatod. Válaszolja kisfiú, „De egy kicsit előtte csöngethet az ember mielőtt használná.” Nem?

Ein Mann sitzt im Theater. Kurz vor Beginn der Vorstellung muss er nochmal raus. Er irrt durch die leeren Gänge, findet aber keine Toilette. In seiner Verzweiflung pinkelt er in eine herumstehende Blumenvase, geht zurück in den Zuschauerraum und setzt sich wieder. Der Vorhang ist bereits aufgezogen, aber es ist niemand auf der Bühne. Er fragt seinen Nachbarn: „Na, war schon was?“ Sagt der: „Ja, typisch Sartre kommt einer rein, pinkelt in eine Vase und geht wieder raus.”

fordítás

Egy férfi ül a színházban. Röviddel a kezdet előtt muszáj neki kimennie. Ő bolyong az üres folyosókon, de hiába, nem találja a toalettet. Kétségbeesésében belepisil egy üres virágvázába, a nézőtéren, majd visszaül a helyére. Felhúzzák a függönyt, de senki nincs a színpadon. Ő kérdezi a szomszédját, mi történt? Mire ő azt feleli: "Tipikus Sartre", bejön valaki, vizek egy vázába és kimegy.

ifj. CSERVENÁK MIHÁLY GYÖRGY**Szerlemény őrelem**

A legjobb az lenne,
 Ha a témát,
 A variációba fojtánám bele,
 Elhíteném veled,
 Hogy amiről írok egy betegség,
 Hogy ne legyen semmiféle kétség,
 Ez a vers cseppet sem arról szól amire
 Gondolsz. Hiába...
 Legyen egy tajtékpipa nyálas szipkája.
 És most, hogy tudod hogy véletlen,
 Sem valami örült epigramma,
 Valami hülye környezetbe ollózott
 Etruszk, vagy Ión piktogram, a
 Frázis úgy követeli, hogy
 Kérjelek számon!
 Hogy kérjelek számon?
 Téma: Rómeó és Júlia
 Variáció: Valami hülye héjanász.
 Ágyjelenet közben Rómeó
 Infarktust kapott,
 Köhögött kettőt Júlia arcába, és
 Magába roskadott.
 Ez nem olyan Shakespeare-i romantika...
 Ez inkább ahogy te meg én mászunk
 Vászonra, arra a szakadt antikra...
 Téma: Piroska és a farkas
 Variáció: Profi sebész-vadász
 A Görcsös nyírfakéreg alatt lapulunk,
 Mint két lakmározó szű...
 Te mint az apró kis vérszívó,
 És én mint a nagy fas... élősködő....
 Te alaposan megetetsz engem,
 A vadász meg jön és sebésznek képzelem magát,
 Ez a téma nem tetszik, mert fáj
 A hasam ahogy inni megyek, s megérezem a vér szagát...
 Téma: Nyomorultak
 Variáció: Villon-Francia vagyok (Faludi fordításban)
 Átkozott Napóleoni nyomorban tengődök,
 Egy friss bibéjébe fojtott korban...

A még átkozottabb rácsok most is zárnak,
Edzett acél az emberi tekintet nyalábja,
Most rám vetül a fénye a tömlőc apró ablakának,
A lucskos denevér-szar nyakamon,
Mint valamely friss tömjén, balzsam,
És méterhosszan érzem nyakamon,
Mily súlyt húz segged Jean Valjean...
Azért ebben is van valami szép,
Ha nem a kender-nyakfrekvenc,
Akkor bizony az édes illata a szabadságnak,
„Baszódj meg Hugo!” - szól a torzszülött,
„Baszódj meg!” szól a Fegyenc.

Téma: Cyrano

Variáció: Kosztolányi – Nyár

Tetves füstölgő pipaszár, vagy papírvágó kés,
Ez a maszlag, vagy a torz arc, te is lehetnél,
S tudatodba ágyazódva hörögne,
Ösztönözne minden rohadt nap,
Te, Roxanne, te vagy a nyári nap, mi ragyog,
És az a Hippokampelephantokamélosz pedig én vagyok.
Te, Roxanne, te vagy Cristian szemében a ragyogás
Bár az én szívemben vagy csak igazi fény,
Ámító elméd tetézi szépséged, hogy a
Remegő ajkad hányjon epét:
Ásítok, s játszom tovább a vidám jóbarát
Nyomorult szerepét...

Téma: A párizsi Notre Dame

Variáció: Prométheus

Szívélyes mosollyal az arcomon köpném szemem magam,
Nem látom a túlzó pompát, s átjárja a kellemest a bűz,
Ahogy süket fülem mellett felzeng a parancs: Tűz!
Nem-nem, arra Prométheus is csúnyán rábaszott,
Köszönöm én inkább veled maradok.
És te? Te vagy csak képes egyedül Ethonnak lenni,
Miért csak téboly tud minket mindig körbe venni?
Odafent valaki csúnyán megőrülhetett,
Hogy téged meg engem egy évszázadba tett.
Hogy közel hozott hozzám, nőnek alkotott,
Hogy Pandórárt kovácsolt, s a markába kacagott.
Majd téged Ethon bőrébe rakott,
Később Kaukázuson jól lakatott,
Hogy időt kaptál tőlem,
Cserébe minden alkalommal valamit kitépsz belőlem.

DOBROSI ANDREA

Örökké ragyogjon

A tél az már kivérzett,
így lett életképtelen,
tavasz illan dombokon,
heverészik fent hegyen.

A határ most zöldben áll,
mint egy vatikáni strázsa,
a mezőket ellepi
a méheknek zsongása.

Látom, a búza sarjad,
mennyi friss hajtás, levél,
kezeken napsugár ül,
láb is végre füre lép.

Örömmel hangol a táj,
micsoda szép, mi báját ölt,
körülottem örökké
ragyogjon zöldben a föld!

HÖRÖMPŐ GERGELY

Évszakok

Elszállt a nyár, az élet. Túl hirtelen.
-És senki nem maradt velem.-
Úgy kell csinálni, mintha
minden jó lenne,
mosolyogni, hogy meg ne
háborodjon az elme.

Elszáll a tél is. Fölenged a fagy.
Kicsirázik, mi fagyban megmaradt.
Tavas szelében mosolyog a Föld,
ősi mosoly világít rád,
dermedt szíved dobogni kezd,
mert az élet valahogy örök.

És mi van, hogyha mégis? Nem örök?
Örökre fed enyészet és a "rög".
Nincs feltámadás, s...reinkarnáció...
Amiket kutat mai náció...

Az ablakon benéz a régi Krisztus...
várlak, öcsém, mondja. A dunaparton.
Tudod, bennem van mind a hajnal,
- mind az alkony.

H. TÚRI KLÁRA

A MÉRTÉKTELENSÉG KISÉRTÉSE ELLEN

Hazámat himnusz-dallamán szerettem
soha nem irigyeltem el más honát
Krisztus vérével igyekeztem
lemosni idegen gyalázatát
– az irgalmas Isten legyen velem!

Szereteted lángja áradjon világra –
Színed elé állva, Boldogasszony Anyánk:
egy nemzet vár könyörületedre –
könnyebbedjék Szent Fiad keresztje,
fáját hazai földön ha ácsolták! –

Harangok hangján honszerelem szólal
– örök küzdelmeink az örökös Rosszal:
mit kellett volna tennünk, kivel s hogyan –
...értem ha szól majd: áldott-boldogan
harangszó végezze életem. –

Egy lélekharangot értem meghúzzatok
– bennem ha véget ér egy küzdelem,
...sebeim során, mielőtt meghalok
Fény-Istenemnek üzenem:
szent mértékem a kínban Ő legyen!

Hazámat himnusz dallamán szerettem
el soha nem irigyeltem más honát,
lemosni népem gyalázatát
Krisztus vérével igyekeztem
– élete s halála: halálom s életem!

BÖRZSÖNYI ERIKA

Legyőzte a tavasz

Legyőzte a tavasz a telet,
reggel madárdalra ébredek
és nap süt be a nyitott ablakon.
Mégis hóval, nagy hideggel
riogatnak, pedig itt vagyunk már,
március idusán, amikor lenge
ruhában mentünk régen a térre,
hogy Petőfi Sándor szobrára
koszorút tegyünk. A tavasz
mindig legyőzi a telet, a fény
a sötétséget, elővesszük mind
az ünneplő ruhánkat és lelkünkben
várjuk az ünnepet.

JANESKÓ GYÖRGYI

Tücsi életmentő almáriuma

Tücsi hetvenéves szíve olyan volt, mint a jól felszántott, elboronált szántóföld. Nem volt helye benne gyomnak. Sajnos, manapság virágnak sem. Csak hevert parlagon, a sok - sok életében megélt érzelm fénysebességgel átcikázott rajta, nyomot alig hagyva maga után. És a halál közelsége még inkább sivárította. Kelepcének tartotta az öregedést, ami mindent elvisz magával, amit a fiatalság előtte megalkotott. Csak várunk a boldogságra egész életünkben, miközben az idő kicsúszik a kezünkből, és a végén rá kell jöjünk, a felénk igyekvő öröm mindig is mögöttünk volt, csak mi nem vettük a fáradságot hogy akkor és most megforduljunk és köszönjünk neki. Esténként fájtak az elmulasztott pillanatok. Aházassága volt amilyen volt. Azt tartotta, férfi és nő kapcsolatának egyetlen értelme a gyermek. Hiába volt egy fia és egy lánya, külföldön éltek. Büszkén mutogatta fotóikat, de amikor bajban volt és kézzel fogható segítség kellett volna, csak egyedül magának kongathatta a harangot. Szerencse a szerencsétlenségben ez a fiatal ideköltözött házaspár. A „gyüttmenték”. A fiatal nőt nagyon megkedvelte. Már akkor, amikor a pólyát elfogadta tőle. A férfi büszke volt, haragtartó, de ha kellett, helyén volt a szíve. Sokan kérdezték tőle a faluban azt, hogy „milyenek ezek” az új szomszédok? Mit csinálnak naphosszat? Értenek „ezek” valamihez? Fenn hordják az orruk? Tücsi csak jókat tudott mondani kis szomszédasszonyáról, és azon vette észre magát, akaratlanul is megvédi. Olyan volt neki ez a kis asszony, mint egy csicsergő madárka, szájában magocskákkal. Tücsi jól megoldozott földjére ejtett egyet s kettőt, és íme a magocska barátság-szárba szökkent. Reggelente Tücsi figyelte amint tesz- vesz a család körül, igyekeznek. Vásárol, viszi a gyereket, kertet művel. Nyúltenyésztésbe fogtak a párjával, és mivel a fiatal asszonykának nincs munkája, ezt a tevékenységet találták ki, a gyerek nevelése mellett, aki még alig élt két telet. Így a szomszéd asszonyka otthon volt, a kapcsolat és figyelem kölcsönössé vált. Hosszú volt a fagy idén is, és nehezen tavaszodott. Tücsi fűskamrájában már épphogy csak az egerek szaladgáltak ki-be, meg a nyugati, hideg szél. Nem volt miből tüzelőt venni, a téli betegeskedése elvitte a félretett pénzecskéjét. Ezért, csak esténként gyújtott be, napközben didergett. A figyelmes szomszédka észrevette a nagykendőt, a csizmát a nénikén.

- Csak nem akar tavaszodni. Lassan elfogy a tüzelőnk, eladom a süldő nyulakat az interneten.

Folyt a szó köztük, Tücsi pedig gondolkodott. Nem hallott erről a piacról, pedig már lassan egy évszázada itt él.

- Interneten? Az a piac hol van?

- Virtuális piac. Ki sem kell tennem a lábam itthonról, házhoz jön a vevő. Csinálok egy felületet magamnak, számítógépen, bemutatkozom és kínálok. Nem ördögösség. Tücsi néni is eladhatná a tavalyi cukormentes szilvalekvárjait. Már ha gondolja.

- Nem értek én ahhoz.

- Segítek. Csinálok egy oldalt magának, csak fotók kellene a lekvárokról, meg magáról. A többit elrendezem.

- Nincs nekem erre pénzem.

- Ingyen van.

- Fiam, egyet tanulj meg! Mindennek meg kell fizetni az árát! Semmi sincs ingyen! Semmi.

- Nem kell fizetni érte Tücsi néni. Mi úgylis használjuk az internetet, megmutatom mi az. Én pedig szívességből segítetek. Gondolkodjon rajta.

Tücsi másnap megismerkedett a számítógéppel. Amíg a kisfiú az óvodai beszoktatáson volt, kerített egy szabad félórát. Rögtön beleszeretett. Előkerült az IKON, elkattant pár szuper fotó, - a profilképen, bár maga sem értette hogyan, még mosolygott is kissé. Másnapra készen volt a profil. Az első hét unalmasan telt, de a következő héten Tücsi igencsak megizzadt. Először jött a gyerekorvos, majd a házi orvos, a körzetes védőnő, a fogorvos, idővel a szomszéd települések igényesebb vásárlói, sereghajtóként a cukorbeteg. Nem csak a szilvalekvár, de a hecsedli is elkelt. Két hét leforgása alatt annyit keresett, hogy egy fél kocsis gallyfát meg tudott hozatni magának. Lekerült a nagykendő, de a homloka ráncos maradt alatta. Hogyan fogja mindezt meghálálni? Estig kiötlötte a megoldást és megnyugodva pillantott elalvás előtt a mézsfhér madonna arcára. Másnap reggel elkapta a szomszédasszonyát.

- Te, figyelj csak ide! Kitaláltam valamit! Odaadtad nekem az idődet és a tudásodat. Én is adok a magaméból. Vegyél egy füzetet, megtanítalak a füvességre!

- Jó. Azután ősszel két katlanba főzünk szilvalekvárt együtt. És nyáron minden gyümölcsből. Azt is megtanulnám, hogy mi se boltit együnk. Tücsi néni gyűjtene egy számítógépre, hogy beszélgethessen videóhívással a gyerekeivel külföldről. Láthatná és hallhatná őket egyszerre. Mindezt a lekvárok árából. Tücsi megnyugodva tekintett a fiatal szemekbe. Bízott már ebben a szép mosolygós tekintetben. Az üzlet megkötött. Mire elvirágzott az orgona, a kredencen félig teleírva feküdt a Füveskönyv, az almáriumban pedig sorakoztak az első, eladásra szánt eper és szamóca dzsemek. Vászontasakokban a begyűjtött gyógyfüvek. Tücsi virtuális portája pedig kivirágzott, akár csak az újdonsült barátság a két asszony között. „Gyüttmentség” ide vagy oda.

DEBRECZENY GYÖRGY

mindenesetre

kollázs Fenyvesi Ottó verseiből

ezüst kollapszus az óceán felett
tele van a memória
a szabadság foglyaival
ezüstpatkányok a káosz angyalai
áttetsző selyemzónákban
hallott vajdaságiakat olvasok

vihar cibálta nyárutón
fejtetőre állt Rómeó és Júlia
anyám ajkán leheletfinom
dal fakad évszám nélkül
az udvaron mindenesetre
betiltott varrógép muzsikál

ELBERT ANITA**A varázsló botja**

Alkonyatkor sután, suttogón
Beállított egy varázsló, dús
Szakálla földig leért, csomókat
Hagyva benne a tél, a botjával
Kopogtatva, tért be minden kis
Házba, jószerencsét, s bőséget
Kívánni számukra, jövőt mondott,
Élelmet varázsolt, mosollyal
Töltve meg kis szíveket, betűket
Varázsolt a semmiből, melyek
Égtek a levegőben, s magukat
Hamuvá porlasztották, hordóban
Töltötte az éjszakát, didergett
Az álom, vacogott a mély, s
Párnát húzott fejére, ne hallja
A lármát, melyet az egyszerűek
Csaptak a kocsmában, mert van,
Ki egy centivel feljebb nem megy
A szellemi létrán, dadog az élete,
S nem találja meg a mennybe
Vezető utat, mely erősebb, mint
A kötött anyag. A varázsló ellenben
Világokat, csillagokat teremt,
Egyetlen csettintésre egy armada
Áll előtte, s az egyszerűek irigyek
Rá, ugyanis övé a minden, mert
Benne van az Isten, s erre ráeszmélten
Sziklaszilárdan nézi vasarcát, mely
Soha nem inog meg. A varázsló
Előveszi a botját, forgatja maga
Körül, csillagok szállnak feje
Felett, s a csillogásban mindjárt
Más ébrenlétre réved, emberek
Hajolnak meg előtte, s a varázsló
Botja önálló életre kel, megalkotva
Csillagát, embereit, s eszközeit.
S ha majd egyszer a varázsló és
A botja újra egyesül, a lélek útja
A végtelenbe visz, hol minden
Lehetséges, a mágia ködében.

BEMUTATJUK**Papp Péter**

Él egy fiatalember Rétságán, akit olyannyira „megfertőzött” az állatszeretet, a ló szeretete, hogy manapság nem igazán divatos módon, de a jövőjét, megélhetését is az állatok körül végzett munkákban keresi. Természetesen aki a lovat szereti, az a lófelszereléssel is kényszerű módon találkozik. Így „járt” Papp Péter is, és megszerette a ló mellett a lófelszerelést, a bőrt is. Önszorgalomból tanulta meg a sallangfonás fogásait, az ostorkészítést, a lószerszámkészítést, és legújabbán ezekhez a szerszámokhoz önmaga készíti a csatokat is. No nem kireszeli, vagy kivágja egy rézlemezről, mert az könnyű lenne. Hanem megtanulta, kikísérletezte a rézöntés technikáját, s mostanra szebbnél szebb egyedi rézcsatot készít-önt. Ezzel a környékünkön egyedül csak ő foglalkozik, közel s távol nem ismerek más rézöntőt, csatkészítőt, aki ráadásul a néphagyománynak megfelelő módon alkotja tárgyait! Hiánypótló tevékenységet választott tehát, hiszen immáron a Palócföld ezen szegletében, Nyugat-Nógrádban él egy ember, aki 27 évesen megtalálta önmagát a bemutatott tárgyak készítésében. Már csak egy hiányzik, hogy az Isten adja meg azt is, hogy tevékenységét, munkáját sose hagyja abba, s abból tisztességesen megéljen. Akit érdekel Péter munkája, csatjai, azok a 0670-425-8538-as telefonszámon, vagy a Rétság, Táncsics u. 3. szám alatt keressék. (Emailt, internetet ritkán használ.) Mutatóba néhány tárgyának képével díszítettük mostani lapszámunkat, s azokból egy kis ízelítőt kapnak további oldalainkon is.

Köszönet a képek készítéséért, átküldéséért Veres Amandának! A Szerk.

BESZÁMOLÓK

Pál Pista bácsi 100.

Megemlékezés Tereskén

Idén február 25-én Agócs Gergely felhívására zarándokoltak el Pál Pista bácsi rokonai, falubelije, tanítványai, tisztelői a tereskei temetőbe. A ravatalozó előtt Melo Martina polgármester asszony, és Agócs Gergely emlékezett. A dudás-furulyás Agócs kifejtette, hogy Pál Pista bácsi volt az utolsó olyan pásztor, akitől tudását teljes mértékben felgyűjtötték, felgyűjthették a néprajzos szakemberek. Nagy szerencsére rátaláltak Pista bácsira az 1990-es években, s így volt idő a hosszú életet megért embertől a meséket, történeteket, dalokat, dudazenét, furulya-dalokat, a hangszerkészítés szakmai fogásait összegyűjteni, ellesni, továbbadni. Egy értékes életmű alakult így, s talán Pista bácsi az egyetlen, aki életében mindent elmondhatott. Hála Istennek ezért! A 96 évesen elhunyt pásztoember idén lenne 100 éves! Épp ezért a temetőbe összegyűltek a dudazenekar tagjaival zeneszóval sétáltak el az „öreg” sírjához, ahol is a tereskei asszonyok énekelték el a palóc himnuszt. Majd ismét volt dudaszó, furulyaszó, közös éneklés. Koszorú is került a sírra, ahol megálltak egy-egy főhajtásra azok, kik eljöttek a rohanó világból erre a kis megemlékezésre. A tereskei művelődési házban aztán a színpadon, s az előtt elkezdődött a megemlékezés profánabb, de közösségteremtő része is: a dudások immár egy kis pálinkától, vagy épp bortól hevülve adták elő Pista bácsi kedvenc nótáit, ami ismét közös éneklésre csábította a jelenlévőket. A tereskeiek vendégszeretetéből nótászó is kerekedett, és szendvicsek, sütemények, finom harapnivalók, italok, üdítők kerültek az asztalra. A megemlékezés végén megegyeztünk abban, hogy jövőre ugyanekkor ugyanitt találkozunk. Pista bácsi emlékezete remélhetőleg sokáig összetartja azokat, akik szerették, s ez így együtt csakis előnyére van mind Tereskének, mind Nógrád megyének.

Szöveg, fotók: Karaffa Gvula

Furulyakészítő tanfolyam a Hagyományok Háza szervezésében

Pál István 100. születésnapjára emlékezve

A Hagyományok Háza szervezésében, Pál Pista bácsi 100. születésnapjára emlékezve kedvezményes árú furulyakészítő tanfolyamot szerveztek Budán, a Fő utcai épületükben, a Nyitott Műhelyben. A tanfolyamot két csoportban indították végül, mert annyi jelentkező volt rá, amit helyszűke miatt egy csoportban nem lehetett volna megoldani. Így kerültem én magam is ebbe a szerencsés csapatba, akiknek **Gyenes Tamás** Gránátalma-díjas népi iparművész, szuszék és furulyakészítő tartja a foglalkozásokat, csoportonként mind az ötöt! Gyenes Tamás közvetlenül Pista bácsitól tanulta a furulyakészítés fogásait, eljárt Pista bácsihoz, s együtt dolgozva vele leste el mindazt, amit Pista bácsi tudott. Közös furulyát is készítették, amit nagy becsben tart (immár a mi) mesterünk!

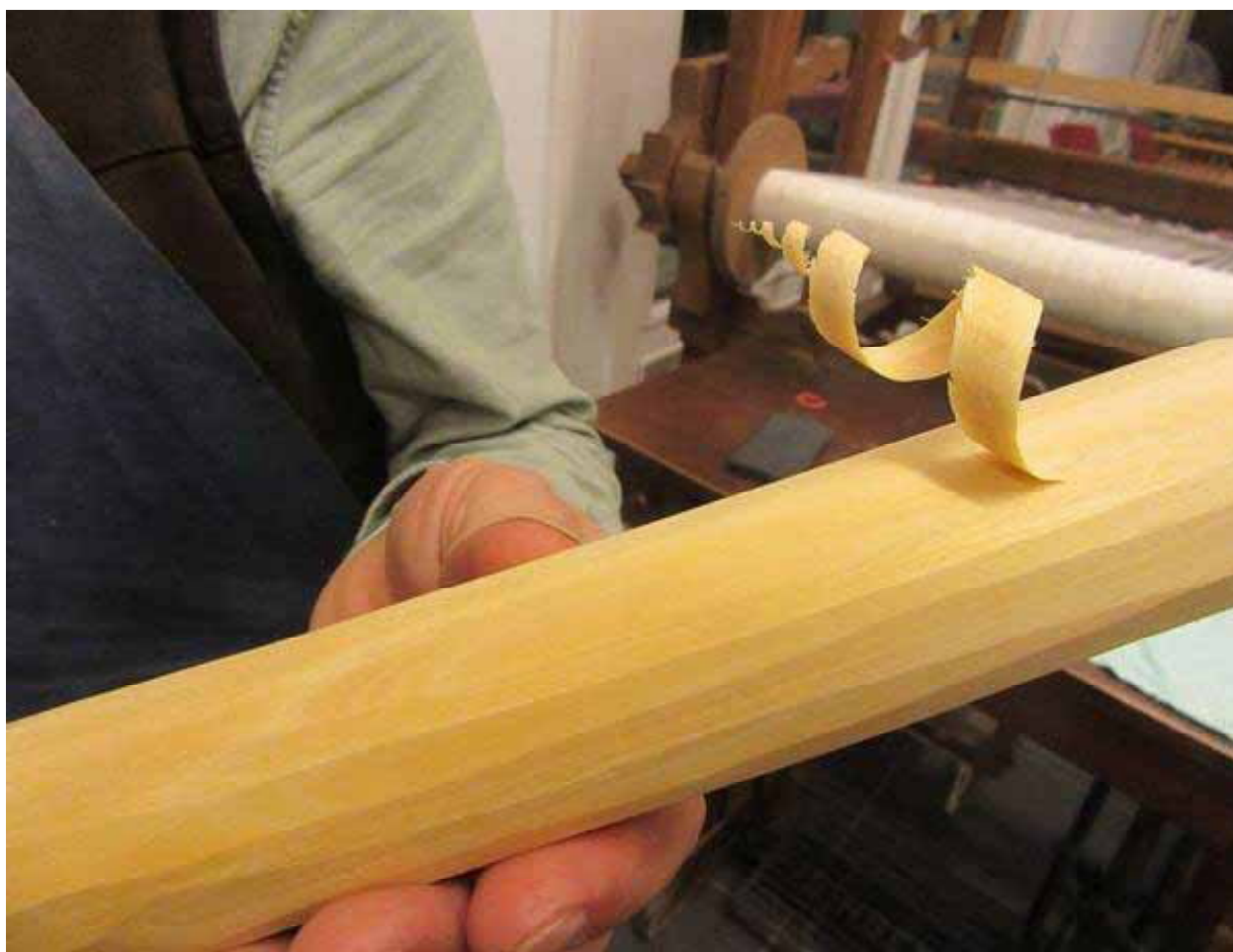
A Hagyományok Háza Nyitott Műhelye egy csodálatos hely, ahol mindig történik valami. Pista bácsira emlékezve, születésnapja utánra időzítve például egy kis kiállítás nyílt Pista bácsi személyes tárgyiból (néhány ruhadarabja, bicskája, szerszámjai, oklevelei, a furulyakészítéshez használt eszközök).

A tanfolyam elvégzése után egyre többen leszünk, akik a palóc furulya, a Pista bácsi által készített és megőrzött eredeti formájú, díszítésű darabokat el tudjuk készíteni. Így válik az egyszerű útszéli bocfából (fekete bodza) érték, s így őrződik tovább a néphagyomány!

Köszönet a tanfolyamért a szervezőknek, a Hagyományok Házának, de főképp Gyenes Tamásnak, aki nagy tehetsége ellenére szerényen adja át azt a megfizethetetlen tudást, amivel rendelkezik!

Szöveg: Karaffa Gyula, fotók: Farkas Réka

Gyenes Tamás oktat

PROGRAMAJÁNLÓ

Magyar kézművesség a Felvidéken 2018
 Válogatás szlovákiai magyar kézművesek alkotásaiból

A Szlovákiai Magyar Kézműves Szövetség és a Hagyományok Háza Hálózat – Szlovákia
 szeretettel meghívja Önt a vándorkiállítás negyedik helyszínén tartandó megnyitójára
 2019. március 7-én 16:00 órára az ipolysági Simonyi Lajos Galériába
 A kiállítás 2019. április 5-ig tekinthető meg.

Társszervező: Honti Múzeum és Simonyi Lajos Galéria Ipolyság

A Szlovákiai Magyar Kézműves Szövetség és a Hagyományok Háza Hálózat – Szlovákia
 szeretettel meghívja Önt a vándorkiállítás negyedik helyszínén tartandó megnyitójára
 2019. március 7-én 16:00 órára az ipolysági Simonyi Lajos Galériába
 A kiállítás 2019. április 5-ig tekinthető meg.

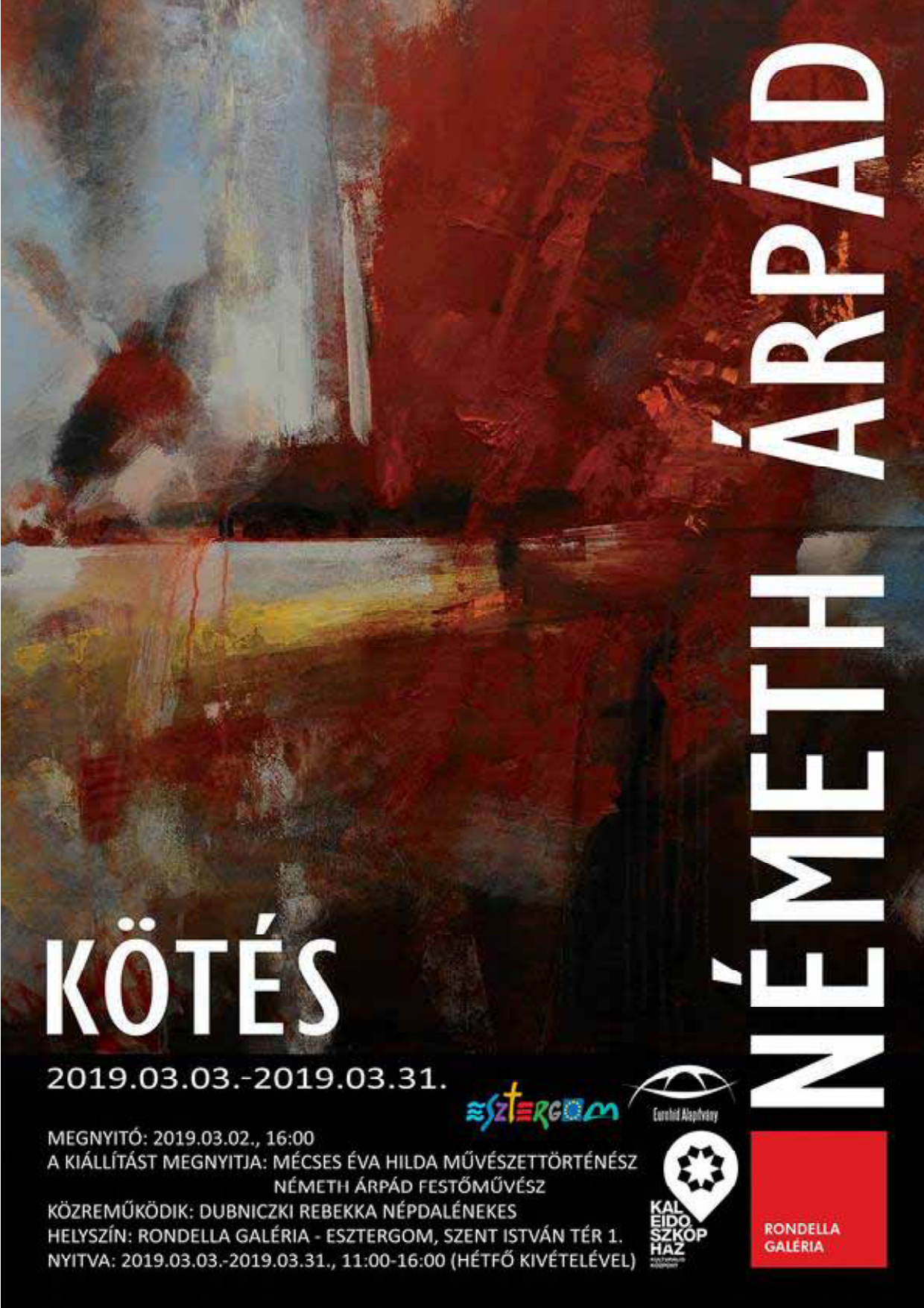
Társszervező: Honti Múzeum és Simonyi Lajos Galéria Ipolyság

Magyar kézművesség a Felvidéken 2018
 Válogatás szlovákiai magyar kézművesek alkotásaiból

KÖTÉS

2019.03.03.-2019.03.31.

MEGNYITÓ: 2019.03.02., 16:00
A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA: MÉCSSES ÉVA HILDA MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ
NÉMETH ÁRPÁD FESTŐMŰVÉSZ

KÖZREMŰKÖDIK: DUBNICZKI REBEKKA NÉPDALÉNEKES
HELYSZÍN: RONDELLA GALÉRIA - ESZTERGOM, SZENT ISTVÁN TÉR 1.
NYITVA: 2019.03.03.-2019.03.31., 11:00-16:00 (HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL)

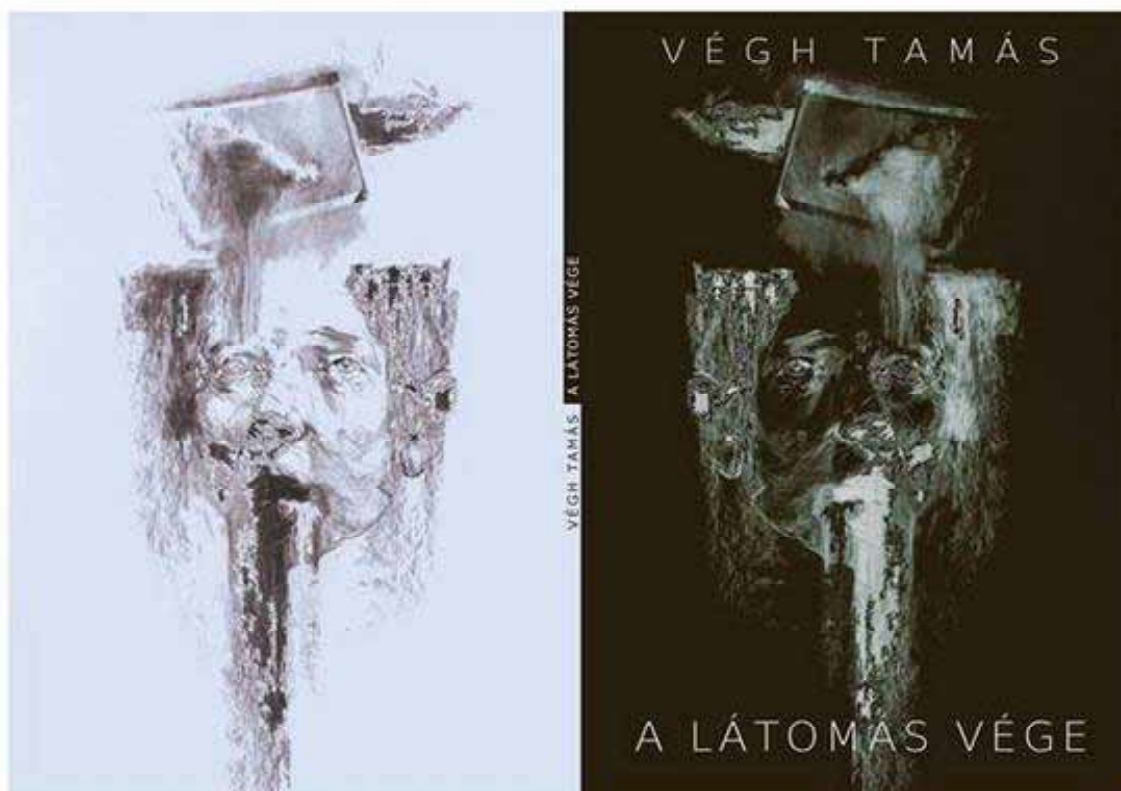
ESZTERGOM
Európai Alapítvány

KAL EIDO SZKÓP HAZ
KAL EIDO SZKÓP HAZ

ÁRPÁD NÉMETH

RONDELLA GALÉRIA

A Jókai Mór Városi Könyvtár és a
Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület
tisztelttel meghívja Önt
Végh Tamás *A látomás vége*
című verseskötetének bemutatójára

2019. március 8-án, pénteken 18 órára
a Városi Könyvtárba

2117 Isaszeg, Dózsa György u. 2., I. em.

A kötetet bemutatja és a költővel beszélget

dr. Székely András Bertalan

Végh Tamás verseiből **v. Bodrogi Imre** és **Ribka Zoltán** ad elő

**M
KKE** MURAVIDÉK
BARÁTI KÖR
KULTURÁLIS
EGYESÜLET

KÖNYVAJÁNLÓ

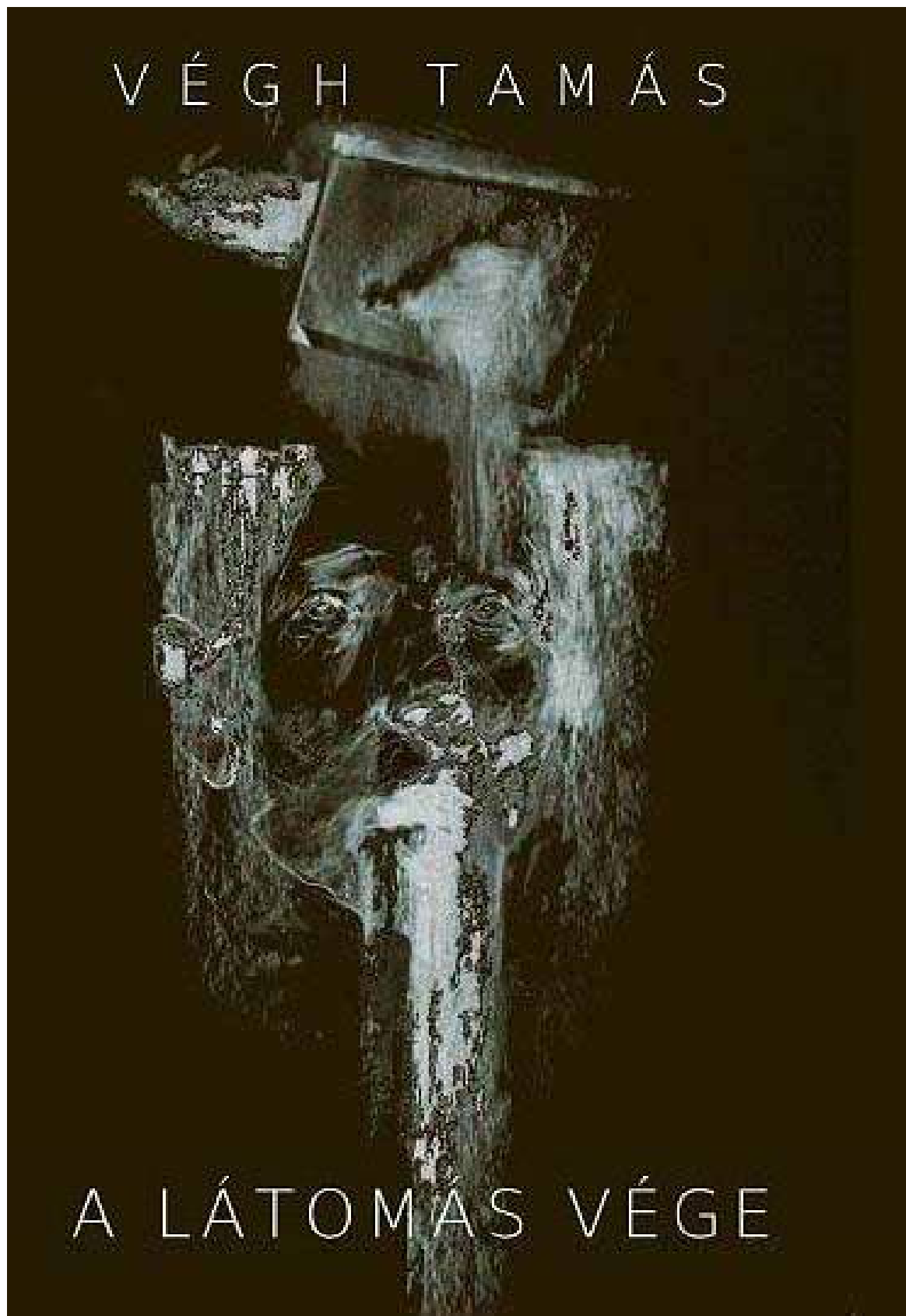
Megjelent Majnik László legújabb könyve!

Az Omega egyidős a rockkal. Lemezeik, felvételeik vitathatatlan lenyomatai a klasszikus magyar rockzene történetének. Sok szempontból az Omega a legmonumentálisabb, legsikeresebb magyar rockzenekar. A beattól a hard rockon át a progresszív rockig, majd egészen az újhullámig jutottak, eközben olyan szerzeményeket alkottak, melyek generációk slágereivé váltak, sőt örökzöldek lettek. Az Omega patinásan kortalan. Színesebben, mint a Rolling Stones. Dalaikról szól ez a könyv. Elemzi felvételeiket, kontextusba helyezi őket, közelebb visz annak megértéséhez, miért is lenyűgöző ez az életmű. Szédületes időutazás.

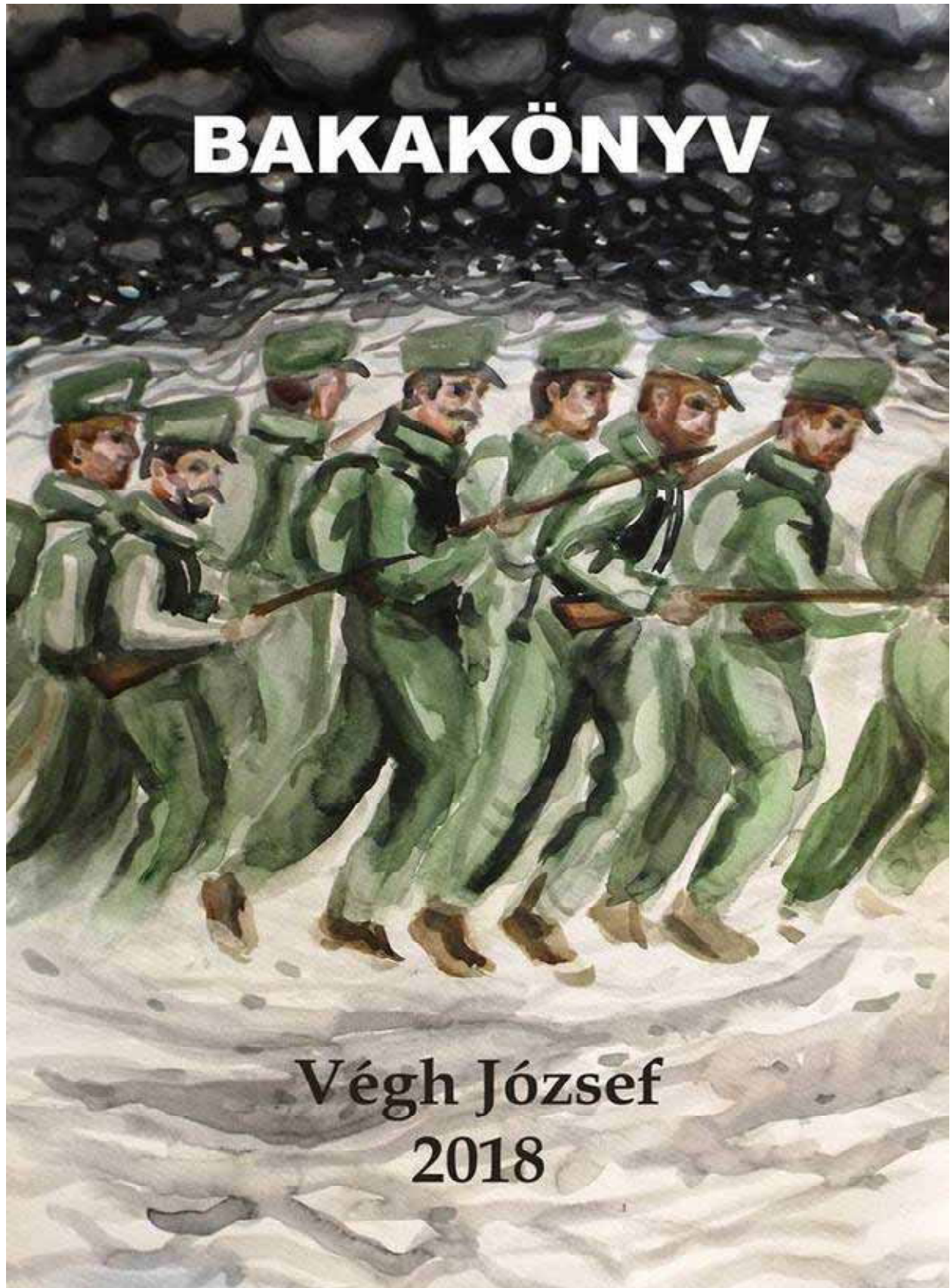
Bálint Csaba

Megvásárolható a szerzőnél, illetve szerkesztőségünkön keresztül!

Megvásárolható a szerzőnél, illetve szerkesztőségünkön keresztül!

Megvásárolható a szerzőnél, illetve szerkesztőségünkön keresztül!

2

Czinka Panna nótája.
(1735.)

Átirta: Bloch József

Lassan (*Adagio*)

VÉGH JÓZSEF

Violino I.
Violino II.
Viola.
Violoncello

**Czinka Panna,
a cigány Szappho**

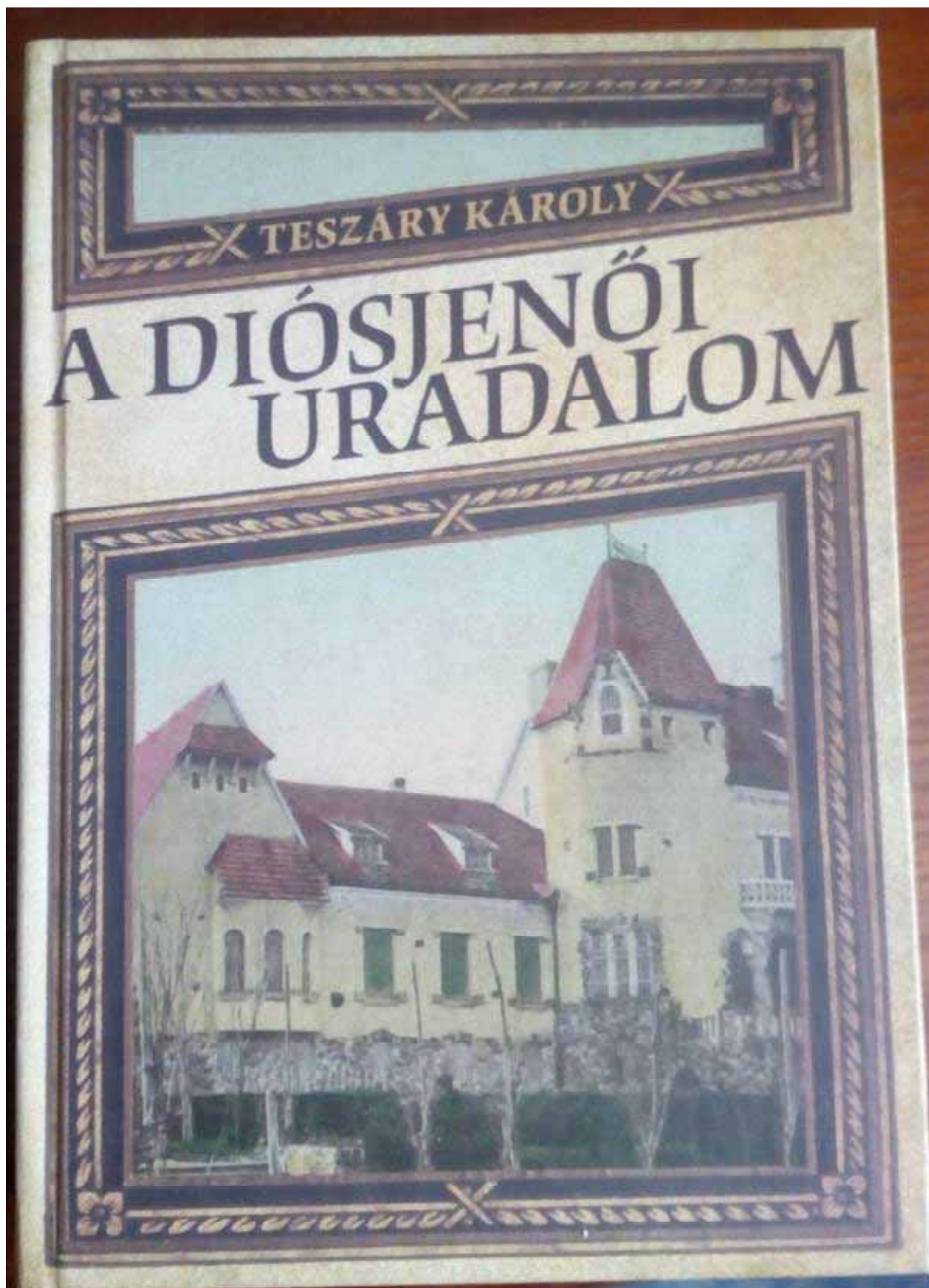
Élénken (*Allegro*)

Tempo

Írták József de Tátra zeneműgyűjtője Birtajest.
R. K. 58.

Megjelent a Diósjenői uradalom című kötet, keressék a szerzőnél!

KARAFFA GYULA

ránc...

amikor felültünk a teherautóra
és végigzötyögtünk néhány földúton
tudtuk mindannyian
sok ilyen út vár még ránk
míg megérkezünk oda
ahová egyszer elindultunk

néhányan kiszálltak menet közben
néhányan pedig más irányba
szerettek volna menni mindig
de összezárt bennünket a plató
oldalafa meg a keretre
feszített ponyva akla

néha kinéztünk de
a látvány nem volt épp felemelő
senki sem írt róla verset
odahaza sem dicsekedett volna
el ezzel senkinek
a részletek titokban maradtak

most úgy néz ki talán megérkezünk
legalább is a sofőr azt mondta
be az imént a hangosbeszélőbe
igaz azt is hozzátette
kiszállni most is ugyanolyan veszélyes
mint amikor elindultunk

E havi számunk szerzői:

Baráthi Ottó(Hatvan, 1944) Salgótarján, közíró, közgazdász
Barna T. Attila (Vác, 1971) Budapest, költő
Börzsönyi Erika (Pásztó) Budapest író, költő
Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató
Ifj. Cservenák Mihály György (Szügy) Szügy, költő, slammer
Debreczeny György (Budapest, 1958) Budapest, könyvtáros, költő
Dobrosi Andrea(Budapest, 1970) Budapest, költő, szerkesztő
Dudás Sándor (Tápiógyörgye, 1949) Szolnok, költő, festőművész
Egry Artúr (Budapest, 1953) Budapest, mérnök, tanár, költő
Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő
Haász Irén (1954 Bp.) Budapest, költő
Horváth Ödön (Budapest, 1938) Kismaros, hitoktató, költő
Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007) református lelkész, költő
Ilies Renáta (Marosvásárhely) Budapest, költő
Janecskó Györgyi (Vác, 1965) Kétfodony, író, költő
Kerekes Tamás (Budapest, 1957) Kisecset, író
Kiss Anna Mária (Balassagyarmat, 1964) Gárdony, költő
Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író
Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író
Kuruc Tóth Tamás (Debrecen, 1960) Salgótarján, író, költő, gondolkodó
Pohánka Erika () Balassagyarmat, költő
Petrozsényi Nagy Pál (Kolozsvár, 1942) Kecskemét, tanár, író
Pribojszky Mátyás (Okány, 1931- Tata, 2014) citera-tanár, zenész, író
Siska Péter (Nyíregyháza, 1984) Nyíregyháza, költő,
B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő, restaurátor
H. Turi Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő
Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő
Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:
Karaffa Gyula

Helytörténet:
Végh József mkl.

Képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
+3630-383-5385

Email cím:

krasznaigyula9@gmail.com

Weblapok:

[**www.karaffamese.freewb.hu**](http://www.karaffamese.freewb.hu)
[**www.karaffagyeb.freewb.hu**](http://www.karaffagyeb.freewb.hu)
[**www.karaffaboros.freewb.hu**](http://www.karaffaboros.freewb.hu)
[**www.retsag.net**](http://www.retsag.net)

**Terjesztés: kizárólag ingyenesen
letölthető PDF formátumban.**

NMHH CE/7456-5/2018.

**Internetes lapunkra is vonatkoznak a
szerzői jog védelmének szabályai,
ezért a Börzsönyi Helikonban
megjelent bármilyen anyag más
felületen, lapban való
felhasználásához az érintett Szerző
előzetes engedélye szükséges!**

**A Börzsönyi Helikon 2012. március
27.-től tagja az Ipoly Eurorégió
Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés
Egyesületének.**

Pál István 100. (Fotó: Karaffa Gyula)